

سال (جلد) هشتم، شماره ۲۷ و ۲۸ پیاپی، بهار و تابستان ۱۳۹۰

صاحب امتیاز: صندوق بیمه کشاورزی ایران

مدیر مسئول: محمدحسین صفرپور طاهر

زیر نظر شورای سردبیری

دبیر تحریریه: جمشید ارجمند

مدیر اجرایی و سروراستار: حسین رسول‌اف

هیئت تحریریه و شورای علمی، به ترتیب الفبا:

دکتر محمد بخشوده: دانشیار بخش اقتصاد کشاورزی دانشگاه شیراز

دکتر جواد ترکمانی: استاد بخش اقتصاد کشاورزی دانشگاه شیراز

دکتر ابوالفضل جوادیان: عضو هیئت مدیره صندوق بیمه کشاورزی و دکتری ترویج و آموزش کشاورزی

دکتر علی دهقانی: استاد اقتصاد (گرایش بیمه) دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب

دکتر حبیب الله سلامی: دانشیار گروه اقتصاد کشاورزی دانشگاه تهران

دکتر منصور شاه‌ولی: استاد بخش ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه شیراز

مهندس محمدحسین صفرپور طاهر: قائم مقام صندوق بیمه کشاورزی و کارشناس علوم دامی

دکتر محمد طالبی: رئیس هیئت مدیره و مدیرعامل بانک کشاورزی و صندوق بیمه کشاورزی

دکتر عباس عرب مازار: دانشیار گروه علوم اقتصادی دانشگاه شهید بهشتی

دکتر محمدرضا کهنسال: دانشیار گروه اقتصاد کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد

دکتر بهالدین نجفی: استاد بخش اقتصاد کشاورزی دانشگاه شیراز

دکتر ابوالقاسم هاشمی: استاد گروه علوم اقتصادی دانشگاه شهید بهشتی

مجری طرح، امور تحریریه، فنی، اداری و نظارت:

امور تحقیق و ترجمه:

مهندس حسین رسول‌اف و دکتر رحیم موسوی‌نسب (گروه مترجمان فراوند)

ویرایش انگلیسی: نادره شعبانی

مدیر داخلی و روابط عمومی: سمیرا خوش‌روش

امور فنی و نظارت چاپ: حمید صادق

صفحه‌آرایی: سمیه گران

لیتوگرافی و چاپ: پیمان نواندیش، صحافی: فرانگر

نشانی صندوق بیمه کشاورزی: تهران، خیابان دکتر حبیب‌الله، خیابان یکم دریان‌نو، نبش زنجان شمالی، شماره ۵۸		نشانی مجری طرح: تهران، بولوار مرزداران، بین خیابان ناهید و بزرگراه یادگار امام، شماره ۱۷۸، ساختمان نگین آسمان، بلوک آ، طبقه ۵، واحد ۱۸
صندوق پستی:	۱۴۱۵۵/۳۳۶۵	تلفن: ۴۴۲۷۳۱۶۱-۳
تلفن و فکس:	۰۹ - ۶۶۵۵۷۷۰۸	فکس: ۴۴۲۷۳۱۶۰
پست الکترونیکی:	info@aiiri.gov.ir	پست الکترونیکی: faravand_co@yahoo.com
پایگاه اینترنتی:	www.aiiri.gov.ir	& info@zistarad.com

فصلنامه در ویرایش فنی و ادبی مقالات و کاربرد شیوه نگارش خود، آزاد است.

مسئولیت نظرها، عقاید و مطالب هر مقاله، بر عهده نویسنده(گان) است.

بهره‌گیری از مقالات فصلنامه به طور کلی و جزئی، با ذکر مأخذ، آزاد است.

راهنمای نگارش و تدوین مقاله برای فصلنامه «بیمه و کشاورزی»

«فصلنامه پژوهشی صندوق بیمه کشاورزی»

با سپاس از همکاری صمیمانه و راهگشای تمامی صاحب نظران و دانشپژوهان ارجمندی که پیش از این با نگارش و ارسال مقالات وزین و ارزشمند خود، فصلنامه «بیمه و کشاورزی» را یاری کردند؛ بویژه استادان، پژوهشگران و دانشجویان گرانقدری که رهاورد تلاش، همکاری و همراهی صمیمانه آنها در شماره‌های پیشین و کنونی فصلنامه بازتاب یافته است؛ در اینجا، برای آن دسته از مخاطبان گرامی که علاقه به همکاری با فصلنامه بیمه و کشاورزی دارند، چند نکته را برای بهتر و آسانتر کردن روند کار بررسی و درج مطالب ارسالی یادآور می‌شود:

نوع و روش مقاله‌های ارسالی

فصلنامه بیمه و کشاورزی با رویکرد علمی – پژوهشی، ترجیحاً پذیرای مقالات تألیفی (بویژه به روش علمی – پژوهشی) و به طور محدود، ترجمه و گردآوری مقالات کلیدی روزآمد، کاربردی و راهبردی از منابع معتبر علمی جهان در قلمرو و موضوعی بیمه و کشاورزی است. بدیهی است که در بررسی و چاپ مطالب ارسالی، اولویت با مقالات پژوهشی است که در هر یک از زمینه‌های علوم بیمه‌ای و مدیریت ریسک و بحران و گرایشهای علمی نزدیک به آنها، بویژه با تأکید بر قلمرو کشاورزی و منابع طبیعی محیط زیست و زمینه‌های وابسته، همچنین در مورد موضوعهای مربوط به بررسی منابع ریسک و خسارت در بخش کشاورزی، از جمله رویدادهای اقلیمی و هواشناسی و بلاهای طبیعی، تهیه شده باشد.

شیوه نگارش و تهیه و تنظیم مقاله

برای انجام گرفتن هر چه بهتر روند بررسی تا چاپ مقاله خود، خواهشمند است در نگارش و تهیه آن به موارد زیر توجه فرمایید:

۱. اصل مقاله بر یک روی کاغذ **A۴** با دست کم ۲ سانتیمتر فاصله بین خطوط و به صورت تایپ شده در محیط برنامه واژه پرداز **Word** (ترجیحاً نسخه ۲۰۰۷) تهیه شود.
۲. برای نشانه‌های اختصاری و اصل واژه‌ها و عبارتهایی که هم ارز فارسی آنها در متن مقاله نگاشته شده است، در هر صفحه از متن و در قسمت بالای آن واژه(تک آن) از عدد یک شماره‌گذاری شود و در پانوشت انتهای همان صفحه به ترتیب توضیح داده شود.
۳. شماره‌های مربوط به منبع یا مرجع مطلب درون متن، با شماره‌های آن در بخش منابع، یکی باشد و عدد مربوط نیز درون پرانتز () و همسطر با جمله نگاشته شود.
۴. نمودارهای هر مقاله، به طور دقیق در محیط یکی از برنامه‌های رایانه‌ای گرافیکی، نشر یا آماری، طراحی و اجرا شود و در جای مناسب خود در متن مقاله قرار گیرد.
۵. جدولها و عکسهای مقاله، دارای عنوان یا توضیح گویا باشد. به گونه‌ای که بتوانند دورنمایه و اطلاعات مورد نظر را نشان دهد. همچنین به مأخذ و واحد جدول و منبع عکس نیز به طور دقیق اشاره شود و نسخه اصلی عکسها ارسال گردد.

ساختار و بخشبندی لازم برای هر مقاله

برای هماهنگ و یکدست شدن سبک و شیوه نگارش و ارائه مقالات (بویژه پژوهشی)، خواهشمند است موارد زیر را در ساختار مقاله ارسالی رعایت فرمایید:

۱. **عنوان مقاله:** برگرفته از محتوای مقاله و مختصر و گویا باشد.
۲. **چکیده فارسی:** خلاصه‌ای از مطالب اصلی مقاله با تأکید بر شیوه کار و دستاوردها و یافته‌های پژوهش و مطالعه، در حداکثر ۱۵ سطر یا ۲۰۰ کلمه تهیه و ارسال شود.

۳. **کلیدواژه‌ها:** در پایان چکیده هر مقاله، دست کم سه واژه کلیدی بر پایه محورهای اصلی مطالعه برگزیده و نگاشته شود.
۴. **مقدمه:** این بخش در برگزیده مطالبی در زمینه اهمیت موضوع مطالعه، پیشینه و تاریخچه، هدفها و مبانی نظری و فرضیه‌های تحقیق، منطقه مورد مطالعه و بررسی یافته‌های دیگر دانشپژوهان و صاحب نظران در این باره (با اشاره به منبع و مأخذ) است.
۵. **مواد و روشها (روش و ابزار تحقیق):** مواد یا ابزارها و شیوه و روش به کار رفته در پژوهش، جامعه آماری، روشهای نمونه‌گیری و شیوه تجزیه و تحلیل آمار و اطلاعات آن در این بخش به طور دقیق شرح داده شود.

۶. **مشاهدات و نتایج (یافته‌های تحقیق):** در این بخش، داده‌ها و اطلاعاتی که در هنگام مطالعه بر پایه روشها و ابزارهای پژوهش و موضوع هدفها و فرضیه‌های آن، به دست آمده است، به صورت علمی و با بهره‌گیری از جدول، نمودار، عکس، شکل، منحنی و مانند آن، به همراه توضیحات مناسب و دقیق ارائه می‌شود.
۷. **بحث و نتیجه‌گیری:** یافته‌ها و نتایج به دست آمده از مطالعه، در این بخش از مقاله، تجزیه و تحلیل و تفسیر شود و با یافته‌ها و دستاوردهای علمی دیگران در این باره مورد مقایسه و داوری قرار گیرد و نتیجه‌گیری نهایی به کمک فرضیه‌ها و مبانی نظری تحقیق ارائه شود.
۸. **جمع‌بندی (و پیشنهادها):** در صورت نیاز، از کل مطالب ارائه شده، جمع‌بندی کوتاهی انجام گیرد. در پایان مقاله، بر پایه تفسیر و گزینش نتایج معتبر، پیشنهادهایی علمی و اجرایی در راستای حل مسئله تحقیق ارائه شود. یادآوری می‌شود، بخش جمع‌بندی، برای مقالات تحلیلی و توصیفی با رویکرد ویژه آن مقالات، الزامی است.
۹. **منابع:** نمایه‌ای از منابع و مأخذی که در پژوهش و نگارش مقاله به کار رفته است، بر حسب حرف اول نام خانوادگی نگارنده نخست آن منبع و به ترتیب حروف الفبا (در همان زبان منبع) شماره‌گذاری شود. و این شماره منبع نیز در متن اصلی مقاله، پس از نام خانوادگی پدیدآورنده(گان) آن و یا در پایان جمله مربوط به آن و درون پرانتز نگاشته شود. باید یادآور شد که در شماره‌گذاری منابع، نخست منابع فارسی و سپس منابع خارجی و به طور پیوسته نگاشته شود. فهرست منابع فصلنامه‌های پیشین و کنونی نمونه‌ای از این روش است.
۱۰. **چکیده انگلیسی (Abstract):** عنوان و متن چکیده فارسی مقاله به زبان انگلیسی ترجمه شود. همچنین درجه و سمت علمی – پژوهشی نگارنده (گان) و محل کار آنها نیز در پانوشت آن به زبان انگلیسی درج گردد.
۱۱. **مشخصات کامل نگارنده(گان):** افزون بر صفحه اول مقاله، در یک صفحه جداگانه، نام و نام خانوادگی، درجه علمی و پژوهشی، سمت، محل خدمت، نشانی کامل و دقیق، شماره تلفن، فاکس و پست الکترونیکی (**E-mail**) نوشته شود.

نکته مهم

ناگفته پیداست که در ساختار یاد شده، موارد ۵ تا ۷، برای مقالات علمی – پژوهشی در نظر گرفته شده است و برای دیگر مقالات تألیفی (تحلیلی، توصیفی و ...) از شیوه‌های ویژه نگارشی مرسوم این گونه مقالات می‌توان بهره گرفت. دیگر موارد یاد شده در این ساختار برای تمامی مقالات تألیفی و مطالب گردآوری و اقتباس، الزامی است. همچنین، برای مقالات ترجمه، مانند هر اثر ترجمه‌ای دیگر، مسئله امتداداری و اصلی حفظ ساختار آن، مهمترین ویژگی است.

شیوه ارسال مقاله

برای فرستادن مطالب خود به فصلنامه بیمه و کشاورزی به دو روش زیر می‌توان اقدام کرد:

۱. پست عادی: ۳ نسخه رونوشت از متن نهایی تایپ شده با **Word** به همراه یک نسخه کپی از آن بر روی لوح فشرده (CD) تهیه کنید و با نسخه اصلی عکسها یا ترجیحاً فرمت **tif** آنها در دیسک (اگر مقاله شما عکسدار است) و یک نسخه از متن اصلی منبع ترجمه شده (برای مقالات ترجمه یا اقتباس) به نشانی پستی: تهران، میدان ونک، ابتدای خیابان ونک، برج آسمان، طبقه هشتم، واحد ۸۰۴ ارسال فرمایید.
۲. پست الکترونیکی: پس از تهیه مقاله به روش یاد شده، تمامی مندرجات آن را بر روی یک پرونده با فرمت **Word** (در صورت عکسدار بودن، ترجیحاً به همراه فرمت گرافیکی یا **tif** عکسها) به نشانی اینترنتی: **Faravand_co@yahoo.com** یا **info@zistarad.com** ارسال کنید.

فهرست

- ✍ **بررسی اثر بیمه محصولات کشاورزی، بر رشد اقتصادی بخش کشاورزی**
با بهره‌گیری از روش هشیائو
دکتر نوشین خانی قریه‌گی، زهرا فولادیان، احمد رمضانی فرخند
۵
- ✍ **بررسی عوامل مؤثر بر رضایتمندی گندمکاران از عملکرد صندوق بیمه کشاورزی**
در شهرستان همدان
دکتر کریم نادری مهدی، دکتر احمد یعقوبی فرانی
دکتر حشمت اله سعدی، لیلا زلیخائی سیار
۳۱
- ✍ **بررسی تأثیر شاخصهای بیمه زیتون بر تولید و سطح زیرکشت آن در ایران**
(نگاهی به طرح بیمه زیتون ایران در دوره ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۷)
خسرو غریبی، حمید کریمی، علی اکبر موسوی، حسین آذریان
۵۷
- ✍ **بررسی نقش آموزشهای ترویجی در توسعه بیمه مراتع از دیدگاه کارشناسان صندوق**
بیمه کشاورزی در استان تهران
مهرسارامی، دکتر مریم امیدی نجف‌آبادی، دکتر سید اکبر جوادی
۷۱
- ✍ **بررسی عوامل مؤثر بر تقاضای بیمه زرشک‌کاران؛ پژوهش موردی: شهرستان قائن**
دکتر محمدرضا کهنسال، سید حسین محمدزاده
۹۵
- ✍ **بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه محصولات گلخانه‌ای در استانهای تهران و البرز**
پیمان قیاسی، دکتر منوچهر انصاری، دکتر ابولفضل جوادیان
۱۱۱
- ✍ **بررسی و مقایسه تأثیر بیمه و نهاده‌های کشاورزی بر میزان تولید برنج در استان گیلان**
میرمهیار میرصالح‌پور، ندا مشرقی، ساناز کریمی‌فرد، دکتر عباس عبدشاهی، قاسم مشرقی
۱۳۳

بررسی اثر بیمه محصولات کشاورزی

بر رشد اقتصادی بخش کشاورزی با بهره‌گیری از روش هشیائو

دکتر نوشین خانی قریه گپی*، زهرا فولادیان**، احمد رضانی فرخند***

چکیده

بیمه کشاورزی، نوعی از بیمه است که به موجب آن محصولات کشاورزی در برابر خطرهای فعالیتهای کشاورزی و بیماریهای گیاهی و حوادثی مانند آتشسوزی، مورد تضمین قرار می‌گیرد و خسارت مالی وارد شده به کشاورز بیمه‌گذار، تا میزان مورد تعهد بیمه‌گر جبران می‌شود. برپایه نظریه‌ها و مطالعات تجربی، بیمه محصولات کشاورزی اثری مثبت بر رشد بخش کشاورزی داشته است که این نیز از دیگر سو، زمینه‌های رشد و توسعه بیمه را فراهم خواهد آورد. در این تحقیق تلاش شده است، تا موانع و چالشها و راهکارهای گسترش بیمه محصولات کشاورزی در بخش کشاورزی از مسیر اقتصاد سنجی و از راه بررسی جهت تأثیر بیمه محصولات کشاورزی و رشد اقتصادی بخش کشاورزی در ایران تعیین شود. همچنین، نمایان گردد که آیا نظریه‌های مربوط به بیمه و رشد بخش کشاورزی، در عمل در کشور به وقوع پیوسته است؟ سرانجام، با استفاده از نتایج برگرفته از پژوهش، به بررسی موانع و چالشهای پیش‌روی گسترش بیمه محصولات کشاورزی در بخش کشاورزی پرداخته و راهکارهایی برای توسعه بیمه ارائه شود. برای این منظور، از داده‌های سری زمانی ۱۳۶۳-۱۳۸۴ در نرم‌افزار Eviews5 و روش هشیائو^۱ بهره‌گرفته شده است. نتایج تخمین در این پژوهش نشان می‌دهد، در ایران، تنها یک رابطه یکسویه از رشد اقتصادی بخش کشاورزی به رشد بیمه محصولات کشاورزی برقرار است و رابطه عکس آن برقرار نیست.

کلیدواژه‌ها:

بیمه محصولات کشاورزی، رشد اقتصادی بخش کشاورزی، آزمون هشیائو.

بیمه و
کشاورزی

سال هشتم
شماره ۲۷ و ۲۸
۱۳۹۰

* عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علی‌آباد

E-mail: nooshin.khani@gmail.com

** کارشناس ارشد توسعه اقتصادی و برنامه‌ریزی از دانشگاه الزهرا

E-mail: Zahra.fooladian@gmail.com

*** کارشناس ارشد برنامه‌ریزی رفاه اجتماعی از دانشگاه تهران

E-mail: ahmad.ramezani60@gmail.com

1. Hsiao

مقدمه

ایران از نظر جغرافیایی در بخش خاورمیانه در جنوب غربی آسیا، بین ۲۵ تا ۴۰ درجه در شمال و ۴۴ تا ۶۳ درجه خاورمیانه واقع شده است. با توجه به گزارش سازمان ملل متحد در سال ۱۹۹۷، ایران ششمین کشور دنیاست که در برابر بیشترین بلاهای طبیعی قرار می‌گیرد. برای حدود ۱۰ سال به صورت میانگین، ۴۰۰۰ نفر در اثر این بلاها کشته شده و ۵۵۰۰۰ نفر نیز، سالانه از آن آسیب دیده‌اند. بلاهای طبیعی، دربردارنده پدیده‌های زمین لرزه، خشکسالی، سیل، ریزش کوه و توفان است و در این میان، خشکسالی پدیده‌ای است که در ایران، پیاپی تکرار می‌شود و کشاورزان، پیوسته باید با تغییرات بسیار زیاد بارندگی رویارویی کنند. به دلیل شرایط آب‌وهوایی خشک و نیمه‌خشک، به تقریب، دو سوم از مساحت کشور، سالانه کمتر از ۲۵۰ میلیمتر بارندگی دریافت می‌کند (۵). این مطالب نشان می‌دهد، استفاده بهینه از منابع آب در ایران بسیار مهم است. برای نمونه، خشکسالی جدی سال ۱۹۹۸ که با خشکسالی بسیار شدیدتری در سالهای ۱۹۹۹-۲۰۰۰ و ۲۰۰۱-۲۰۰۲ ادامه پیدا کرد، مجموعه‌ای پرخطر را برای ایران پدید آورده است. از سویی، با توجه به گزارش سازمان ملل (۱۹۹۷)، بیش از ۶۲ میلیون نفر از خشکسالی سال ۲۰۰۱-۲۰۰۲ آسیب دیده‌اند. بنابراین در مجموع می‌توان گفت، تولید محصولات کشاورزی، فعالیتی پرمخاطره است (جدول شماره ۱) و کشاورزان ایرانی همواره با نابسامانی آب‌وهوا، آفتها، بیماریها، عرضه مواد اولیه و بازارهای با ریسکهای متنوع روبه‌رو می‌شوند. به این ترتیب کشاورزان در هر سال، افزون بر پرداخت هزینه‌های بالاسری (برای مثال، اجاره زمین و مالیاتها) هزینه‌های مربوط به ریسکهای یاد شده

فصلنامه
پژوهشی

و گاهی خسارتهای برگرفته از آن نیز پرداخت کنند. از آنجاکه در بسیاری موارد، درآمد آنها به اندازه‌ای است که تنها می‌توانند هزینه‌های ضروری زندگی خود و خانواده‌شان را بپردازند، ناچار می‌شوند تا از منابع مالی غیر رسمی، وام بگیرند و از همین رو، همواره با نگرانی بازپرداخت بدهی و بهره آن باشند. بنابراین، آشکارترین جنبه از زندگی روستایی را می‌توان، نبود اطمینان موجود در آن دانست؛ زیرا در زندگی آنها امنیت وجود ندارد، به گونه‌ای که از یک سو، عوامل طبیعی، تهدیدی جدی برای کاهش حجم محصولات آنهاست و از دیگر سو، با نوسانهای شدید قیمت در بازار محصولاتشان روبه‌رو هستند (۱۱). از آنجاکه فرایند رشد طبیعی و نامعلوم محصولات کشاورزی، ریسک تولید را در پی دارد؛ از این‌رو، نخستین گام در توسعه برنامه مدیریت ریسک محصولات، بهره‌گیری از بیمه محصولات است. این نوع بیمه اثرهای سودمندی بر تمایل یا گرایش کشاورزان به استفاده از نظامهای کشاورزی سازگار با محیط زیست دارد و یا به دیگر سخن، بیشتر به عنوان روشی طبیعی برای فعالیتهای کشاورزی به شمار می‌رود. بیمه محصولات کشاورزی ابزاری برای مدیریت ریسک و خسارتهای درآمدی برگرفته از بلاهای طبیعی است (۲۸).

بیمه، اشخاصی را که متحمل آسیب، زیان یا حادثه ناخواسته‌ای شده‌اند توانمند می‌سازد تا پیامدهای این وقایع ناگوار را جبران کنند. خسارتهایی که به این گونه افراد پرداخت می‌شود، از منابع مالی پرداخت شده برای خرید بیمه‌نامه فراهم می‌گردد و از این راه، بیمه‌گذاران با پرداخت آن مبالغ، در جبران خسارت همدیگر مشارکت می‌کنند.

بیمه محصولات کشاورزی نیز نوعی از بیمه است که به موجب آن محصولات کشاورزی در برابر خطرهای فعالیتهای کشاورزی و بیماریهای گیاهی و حوادثی مانند

آتشسوزی مورد تضمین قرار می‌گیرد و خسارت مالی وارد شده به کشاورز بیمه‌گذار، تا میزان مورد تعهد بیمه‌گر جبران می‌شود.

با توجه به آنچه گفته شد و بویژه نظر به اهمیت بیمه محصولات کشاورزی در رشد اقتصادی این بخش، در این پژوهش به بررسی این موضوع مهم پرداخته شده است که آیا در ایران نیز نظریه مربوط به اثر بیمه محصولات کشاورزی بر رشد این بخش در عمل رخ داده و یا عکس آن روی داده است در بخش نخست، مقاله برگرفته از این پژوهش، به بررسی مباحث نظری پرداخته و در ادامه نیز چند مطالعه تجربی بیان شده است. در بخش سوم، مدل به کار رفته در تخمین، تشریح و در بخش بعدی به تخمین مدل پرداخته و در بخش چهارم نیز، نتایج تخمین مدل بررسی شده است. سرانجام در بخش پایانی، نتیجه برگرفته از پژوهش، چالشها و موانعی شناسایی شده و راهکارهای مناسب برای توسعه بیمه محصولات کشاورزی ارائه شده است.

جدول شماره ۱: ریسکهای بخش کشاورزی

آبوهوا		تگرگ، خشکسالی، سیل، توفان، برف، یخبندان، گرمزدگی و سرمازدگی
بهداشت	بیماریها و آفتها	مهار شدنی
		مهار ناشدنی
زمین شناسی	زمین لرزه، طغیان آتشفشان	
بازار	تغییرات قیمتهای داخلی و بین‌المللی و تغییرات در کیفیت استانداردها	
فعالیت‌های بشری	جنگ، بحرانهای مالی، فروپاشی سازمانهای قانونی	مهار شدنی
		مهار ناشدنی

برگرفته از: زوربلا (۲۰۰۲)

مبانی نظری

۱- اثر بیمه بر رشد اقتصادی

در زمینه رابطه توسعه مالی و رشد اقتصادی، نظریه‌های مختلفی از سوی

اقتصاددانان مطرح شده است. پس از بیج هات^۱ (۱۸۷۳)، نخستین بار شومپتر^۲ (۱۹۱۱) به اهمیت بخش مالی در حمایت از رشد اقتصادی اشاره کرد. شومپتر استدلال کرد که خدمات مالی فراهم شده از سوی واسطه‌های مالی - که در بردارنده مواردی همچون: به جریان انداختن پس‌اندازها، ارزیابی پروژه‌های اقتصادی، مدیریت ریسک، نظارت بر عملکرد مدیران و آسانسازی مبادلات است از ضروریها و پیشنهادهای نوآوریهای فنی و توسعه اقتصادی است. هیکس^۳ (۱۹۶۹) همانند بیج هات نمایان کرد که در انگلستان، توسعه مالی، مسیری مهم در صنعتی شدن است. مطالعات اقتصاددانانی مانند گلداسمیت^۴ (۱۹۶۹) و میکسون^۵ (۱۹۷۳) نیز، نشان‌دهنده وجود همبستگی مثبت بین توسعه مالی و رشد اقتصادی است. اما از آنجاکه این مطالعات، مبنای نظری روشنی ندارند، در مورد جهت علیت بین توسعه مالی و رشد اقتصادی توضیح خاصی ارائه نمی‌کنند. مطالعات دیاموند^۶ (۱۹۸۴)، بوید و پرسکات^۷ (۱۹۸۶) بر تأثیر توسعه مالی بر رشد اقتصادی تأکید دارند. میلر^۸ (۱۹۹۸) نیز، اهمیت توسعه مالی در رشد اقتصادی را روشن و بدیهی به شمار می‌آورد. در مقابل، رابینسون^۹ (۱۹۵۲) با پژوهش خود توسعه اقتصادی باعث توسعه مالی است؛ یا به دیگر سخن، توسعه مالی، پیرو رشد اقتصادی است. لوکاس^{۱۰} (۱۹۸۸) تنها اقتصاددانی است که باور دارد، در ادبیات اقتصادی، بیش از حد بر نقش توسعه مالی بر رشد اقتصادی تأکید شده است. به دیگر سخن، وی بر این باور بود که به طور بنیادی، بخشهای مالی در ایجاد رشد اقتصادی اهمیتی ندارد.

با شکلگیری مدل‌های رشد درونزا، مبانی نظری جدیدی برای اثرگذاری توسعه مالی بر رشد اقتصادی پدیدار شد که نشان می‌دهد، می‌توان رابطه‌ای علی از توسعه مالی به رشد

1. Bagehot
2. Schumpeter
3. Hicks
4. Gild Smith
5. Mackinnon
6. Diamond
7. Boyd & Prescott
8. Miller
9. Robinson
10. Lucas

اقتصادی ارائه داد. مطالعات نظری انجام گرفته از سوی گرین وود و جویونیک^۱ (۱۹۹۰)، بن سی ونگا و اسمیت^۲ (۱۹۹۱) و کینگ و لوین^۳ (۱۹۹۳) با استفاده از مدل‌های رشد درونزا نیز، نشان می‌دهد، توسعه مالی، هم بر سطح و هم بر نرخ رشد اقتصادی تأثیر دارد. پاگانو^۴ (۱۹۹۳) بر اساس مدلی که در بخش بعد به آن اشاره خواهد شد، نشان داد که توسعه مالی از راه تغییر نرخ پس‌انداز، نسبتی از پس‌انداز که سرمایه‌گذاری می‌شود و نیز، بهره‌برداری کل عوامل تولید، بر نرخ رشد اقتصادی تأثیر خواهد گذاشت. مطالعات لوین و زروس^۵ (۱۹۸۸) آشکار کرد که سطح توسعه مالی، پیش‌بینی کننده خوبی برای رشد اقتصادی به شمار می‌رود. مرتن^۶ (۱۹۹۲)، مرتن و بودای^۷ (۱۹۹۵، ۲۰۰۴) و لوین^۸ (۲۰۰۴ و ۱۹۹۷ و ۱۹۹۱) در پژوهش‌های نظری خود نشان دادند که مؤسسه‌های مالی از راه تجهیز پس‌انداز، تخصیص منابع، کنترل وام‌گیرندگان و کنترل کردن مشارکتی، آسانسازی در مدیریت ریسک و آسانسازی در مبادلات کالا و خدمات از دو کانال یا مسیر انباشت سرمایه و نوآوری فنی، به رشد اقتصادی کمک می‌کنند. با بررسی‌های انجام گرفته می‌توان گفت، از دیدگاه نظری، سه دسته نظریه در زمینه توسعه مالی و رشد اقتصادی وجود دارد: دسته یکم، نظریه‌های تأییدکننده حمایت توسعه مالی از رشد اقتصادی است که آن را نظریه‌های «رهبری عرضه»^۹ شناخته می‌شود. دسته دوم، نظریه‌های تأییدکننده حمایت رشد اقتصادی از توسعه مالی است که آن را نظریه‌های «تعقیب تقاضا»^{۱۰} معروفند و دسته سوم، نظریه لوکاس است که توسعه مالی را در ایجاد رشد اقتصادی مهم نمی‌داند.

فصلنامه
پژوهشی

1. Green Wood & Jovanovic
2. Bencivenge & Smith
3. King & Levine
4. Pagano
5. Levin & Zerroux
6. Merton
7. Merton & Bodie
8. Levine
9. The Supply Leading Theories
10. The Demand Following Theories

۲- اثرهای بیمه محصولات کشاورزی بر رشد اقتصادی بخش کشاورزی

ریسک، مؤلفه‌ای گریزناپذیر اما مدیریت‌پذیر در زمینه تجارت و بازاریابی محصولات کشاورزی است. تولیدات کشاورزی می‌تواند به طور گسترده‌ای از یک سال به سال دیگر تغییر کند که این تغییرات، معلول آب و هوای پیشبینی ناپذیر، هجوم بیماریها و آفتها و یا شرایط بازار است. همچنین این عوامل، به تغییرات اساسی در بازدهی و قیمت محصولات می‌انجامد. و این تغییرات اساسی نیز در جای خود، تغییرات بزرگتری را در درآمد کشاورزان پدید می‌آورد. و این نااطمینانی در درآمدهای آینده هم، تولید در کوتاهمدت و برنامه‌ریزی در درازمدت را پیچیده می‌کند و بدین ترتیب، تصمیمگیری را پیرامون اینکه آیا میزان تولیدات را برای دوره بعد افزایش دهیم و یا از آن بکاهیم؟ آیا در دارایی‌های ثابت و یا متغیر سرمایه‌گذاری کنیم یا نه؟ و اینکه آیا در شغل کشاورزی باقی بمانیم و یا از آن خارج شویم، دشوار می‌سازد.

هنگامی که تغییرات در بازده و قیمت‌ها به طور معنیداری درآمد کشاورز را در کوتاهمدت کاهش می‌دهد، آنها می‌توانند بدون استفاده از ابزار مدیریت ریسک به این تغییرات واکنش نشان دهند، بویژه زمانی که تغییرات به صورت یک شوک سیستماتیک به تمام بخش کشاورزی وارد آید. برای نمونه، شوکهای منفی می‌توانند بر توانایی کشاورزان در بازپرداخت تعهدات مالی‌شان اثر گذارند و به پرداخت نشدن بدهی آنها بینجامد و در پی آن، سازمانهای وام دهنده نیز، گرایش کمتری برای دادن وام به این بخش خواهند داشت. در نتیجه، نبود دسترسی آسان کشاورزان به منابع مالی خارجی (وام و قرض) در طول زمان باعث محدود شدن توانایی کشاورز در توسعه و تنوع دادن و مدرنیزه کردن فعالیتهای کشاورزی می‌شود.

از این‌رو، به منظور کاستن از ماندگاری اثر ریسکها در بخش کشاورزی، دست‌اندرکاران و بهره‌برداران این بخش باید مجموعه‌ای از راهبردها و مهارتهای مدیریت ریسک را به کارگیرند که در بردارنده: ۱- تنوع بخشیدن به محصولات، ۲- نگهداری ذخیره مالی، ۳- تعهد در تولید، ۴- تعهد در بازاریابی، ۵- پیشرو در قیمتگذاری، ۶- قراردادهای خرید و فروش در آینده، ۷- اجاره مواد اولیه و ۸- بیمه محصولات است (۲۷)

از آنجا که موسسه‌های بیمه کشاورزی می‌توانند بر مشکل تغییر همگام چیره شوند، برای مهار خطر، باید ابزار مؤثرتری از نهادهای سنتی مورد استفاده کشاورزان در اختیار داشته باشند. هنگامی که کشاورزی بداند، افت مصیبت‌بار درامدش به دلیلهایی خارج از کنترل وی، از نظر مالی، جبران می‌شود، گرایش یا تمایلش برای تخصیص منابع در راههایی که حداکثر سود را تأمین می‌کنند، افزایش می‌یابد. برای نمونه، شمار بیشتری از سودآورترین محصولات را با وجود خطر بیشترشان، تولید می‌کند و گرایش و کشتش بیشتری به پذیرش فناوریهای پیشرفته اما نامطمئن پیدا می‌کند. بدین ترتیب، افزایش ارزش افزوده بخش کشاورزی، افزایش درآمد کشاورزی و کاهش فقر در روستا را می‌توان از تأثیرها نهایی بیمه دانست. با این همه، بیمه، خطر بازپرداخت نشدن وام را در مورد مقادیر معین اعتبار کاهش می‌دهد که این خود، بانکها را توانمند می‌سازد تا وام کشاورزی را افزایش دهند و یا نرخ بازپرداخت وام را تعدیل کنند. (۱۳ و ۳۸).

در ایران، قرار گرفتن زیر پوشش بیمه محصولات کشاورزی، اجباری نیست و کشاورزان، اغلب، گرایش و کشتی برای خرید این نوع بیمه را برای محصولاتشان ندارند. باتوجه به شرایط طبیعی و اقتصادی ایران، تولید محصولات کشاورزی در این شرایط، یکی از پرمخاطره‌ترین فعالیتهای اقتصادی است و از آنجاکه بخش مهمی از تولیدکنندگان محصولات کشاورزی کشور، یعنی کشاورزان متوسط و میانه‌حال، توان مالی محدودی دارند و همه دارایی‌شان را در هر دوره بهره‌برداری، در فرایند تولید به کار می‌گیرند، گاه حتی کمترین خسارت ممکن است زندگی آنها را نابود سازد یا زندگی ناگواری را بر آنها تحمیل کند. بر پایه همین دلیلهاست که بیمه محصولات کشاورزی را می‌توان یکی از اهرمهای توسعه کشاورزی دانست؛ زیرا با استفاده از این سازوکار، هم می‌توان امنیت بیشتری را برای تولیدکنندگان محصولات کشاورزی فراهم ساخت و هم شرایط مطلوب‌تری را برای جلب و جذب کردن سرمایه‌های خصوصی در بخش کشاورزی فراهم آورد (۷).

همچنین، بیمه کشاورزی دارای بالاترین ظرفیتهای اجرایی و عملی و بیشترین توانمندیها برای رویارویی با مخاطره‌هاست و یکی از مناسبترین سازوکارها برای ایجاد

امنیت سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی به شمار می‌آید. از سویی، بیمه کشاورزی می‌تواند، باعث افزایش احساس امنیت در جوامع روستایی شود و بهداشت روانی کشاورزان را تأمین کند که این به نوبه خود، از شرایط ضروری افزایش بهره‌وری در بخش کشاورزی است (۸). درواقع چنانچه بیمه محصولات کشاورزی بخوبی عمل کند، می‌تواند ریسک کارآفرینان بخش کشاورزی را به خود انتقال دهد و موجب اطمینان سرمایه‌گذارانی شود که می‌خواهند با استفاده از نهاده‌های مدیریت، سرمایه، نیروی کار و نوآوری، به توسعه کشاورزی کشور یاری رسانند (۴). تجربه‌های کشورهای جهان سوم نشان می‌دهد، دستاوردهای اجرایی طرح‌های بیمه محصولات کشاورزی، اثرهای مثبت و سودمندی داشته، ولی تا کنون، آنچنان عمیق و همه‌جانبه نبوده است (۷).

چنانچه نظام بیمه‌ای در جهان، با در نظر گرفتن تجربه طولانی آن، بررسی شود، پی‌خواهیم برد که بیمه، به طور دقیق با هدفی اقتصادی پدید آمده است و در زمینه‌های مختلف اقتصادی از جمله ایجاد امنیت سرمایه‌گذاری، هدایت سرمایه‌ها، توزیع درآمد و مانند آن، نقش مهمی را به عهده دارد. امروزه تأمین نیاز غذایی جامعه از مهمترین مسائل کشورهاست. افزایش تولید و افزایش بازده محصولات کشاورزی در گرو سرمایه‌گذاری و ورود فناوریهای مناسب در این بخش است. این امر مهم زمانی به دست می‌آید که بستر لازم برای سرمایه‌گذاری فراهم شود. بدیهی است، چنانچه نتوانیم با روشهای مناسب از سرمایه‌گذاری حمایت کنیم، در تأمین مواد غذایی و توسعه اقتصادی پایدار با دشواری روبه‌رو خواهیم شد. وجود خطرهای طبیعی فراوان در کشور باعث پدید آمدن دشواریهای فراوانی برای کشاورزان می‌شود و این امر دلسردی آنها را برای سرمایه‌گذاری بیشتر در سالهای آینده در پی خواهد داشت. کاهش سرمایه‌گذاری نیز در جای خود به کاهش تولید می‌انجامد و در نهایت، امنیت غذایی جامعه به خطر می‌افتد (۱).

به طور کلی، آثار اجتماعی و اقتصادی بیمه محصولات کشاورزی را می‌توان به شرح زیر برشمرد:

- ۱- ایجاد امنیت تولید، سرمایه‌گذاری و جذب سرمایه‌گذاری خصوصی در بخش کشاورزی

- ۲- بالا بردن توان محاسباتی و برنامه‌ریزی برای کشاورزان در راستای جلوگیری از نوسانهای درآمدی و به کار بستن مدیریت ریسک
- ۳- ایجاد ثبات درآمدهای بخش کشاورزی و در نتیجه ثبات همگانی در کل اقتصاد کشور
- ۴- بهبود موقعیت اعتباری کشاورزان و افزایش خود باوری کشاورزان
- ۵- رهایی نسبی دولتها از پرداختهای پیشبینی ناپذیر و پر حجم
- ۶- حذف محصولات غیر اقتصادی از چرخه تولید و جایگزینی آن با محصولات اقتصادی‌تر
- ۷- کمک به حفظ جایگاه و ارزش کشاورز برای آنکه به عنوان اعانه‌بگیر از دولت در زمان وقوع حوادث به شمار نیاید و نشان دادن اینکه، آنچه دریافت می‌کند، حق اوست.
- ۸- تشکیل نهادهای متمرکز و دقیق به منظور ثبت، تجزیه، تحلیل و ارزیابی طیف گسترده‌ای از خطرهای و حوادث زیانبار در بخش کشاورزی که خود، راه را برای سیاستگذاری‌های راهبردی در جهت کاهش خسارتهای، در سطح ملی و منطقه‌ای، هموار خواهد کرد.
- ۹- نظارت پیوسته کارشناسان بیمه بر روند تولید و تشویق کشاورزان و دامداران برای استفاده از شیوه‌های درست مدیریت و رعایت قوانین و مقررات فنی و بهداشتی (۹)

پیشینه پژوهش

نگاهی به ادبیات و پیشینه پژوهشها در این باره نشان می‌دهد، هالکرو، از نخستین پژوهشگرانی است که در نیمه قرن بیستم، تأثیر بیمه محصولات و فرآورده‌های کشاورزی را بر کارایی و ریسک‌گریزی کشاورزان مطرح کرده است. پژوهش انجام گرفته از سوی حجتی و باکسیتیل نیز نشان داد که میانگین و واریانس سود محصولات و فرآورده‌های کشاورزی، تأثیر مهم و چشمگیری بر تقاضای بیمه این محصولات دارد. آنها نتیجه گرفتند که با افزایش واریانس محصولات

فصلنامه
پژوهشی

در طول زمان، اطمینان کشاورز نسبت به دریافت سودی مطمئن و همیشگی، کاهش پیدا می‌کند و در نتیجه، گرایش آنها به بیمه شدن افزایش می‌یابد. آنها بر نقش بیمه برای کاهش نوسانهای درآمدی در طول زمان نیز، تأکید کردند.

بوکوئت و اسمیت^۱ در مطالعه خود به این مطلب اشاره کرده‌اند که عواملی از جمله: رویارویی با ریسک در دوره‌های قبل، مقدار وام‌های گرفته شده از سازمانهای اعتباری و بانکها، تغییرات حجم محصولات، میزان سواد کشاورز و نرخ حق بیمه، از متغیرهای مؤثر بر پذیرش بیمه محصولات از سوی کشاورزان گندمکار در ایالت مانتانا در ایالات متحد آمریکا به شمار می‌آید (۱۶).

در این زمینه، احسان و همکاران، بر نقش بیمه محصولات و فرآورده‌های کشاورزی در کاهش درجه ریسک‌گریزی بهره‌برداران کشاورزی تأکید کرده‌اند. آنها بر این باورند که این برنامه‌ها با تقسیم ریسک بین خود و بهره‌برداران، موجب گرایش دادن و ترغیب آنها به کشت محصولات و کم و بیش مخاطره آمیزتر، ولی درآمدزاتر، و نیز مصرف بهینه گوناگون کشاورزی می‌شود. ایشان بر نقش بیمه محصولات کشاورزی در کاهش درجه ریسک‌گریزی بهره‌برداران کشاورزی، و در نتیجه، افزایش گرایش آنها به پذیرش فناوری جدید و همچنین، افزایش سطح زیر کشت محصولات دارای درآمد بیشتر، تأکید داشته‌اند.

حسین آگاهی و همکاران (۲۰۰۸) در مقاله‌ای با عنوان: «تأثیر بیمه محصولات بر کارایی تکنیکی کشاورزان گندم در استان کرمانشاه (با استفاده از روش حداقل مربعات معمولی اصلاح شده)»، به بررسی اثر بیمه محصولات بر تولیدات کشاورزی در استان کرمانشاه در سه منطقه آب‌وهوایی گرم، معتدل و سرد پرداخته‌اند و پس از تخمین مدل خود به این نتیجه رسیدند که بیمه محصولات در نواحی گرمسیر و معتدل، اثر مثبت دارد؛ اما تأثیر آن در نواحی سردسیر، بین محصولات مربوط به کشاورزان بیمه شده و بیمه نشده، بی‌معنی است. در نهایت نتیجه شده است که کارایی تکنیکی در استان کرمانشاه، تابعی از بیمه محصولات است؛ همانگونه که تابعی از دیگر متغیرها

همچون فعالیتهای مدیریتی محصولات، ویژگیهای شخصیتی و توزیع عادلانه مواد اولیه کشاورزی است.

ترکمانی و نیکویی (۲۰۰۶) در پژوهش خود در استان فارس نشان دادند که توانمندی و قابلیت سوددهی فعالیتهای کشاورزی، مهمترین عامل در برانگیختن و گرایش دادن کشاورزان برای استفاده از بیمه محصولات کشاورزی به شمار می‌آید (۲).

دوناهو و همکاران^۱ در سال ۲۰۰۵م، در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند، کشاورزانی که در نواحی گرمسیر و معتدل به سر می‌برند، نسبت به آنهایی که در نواحی سردسیر زندگی می‌کنند، گرایش یا تمایل بیشتری به خرید بیمه محصولات کشاورزی دارند (۱۸).

آگاهی و بهرامی (۲۰۰۸)، در مقاله خود با عنوان: «اثر ریسکهای طبیعی در پذیرش بیمه محصولات کشاورزی (مطالعه موردی از استان کردستان در ایران)» پس از پر کردن پرسشنامه از سوی ۲۰۰ پرسشگر از یک نمونه تصادفی و انجام تحلیلها به این نتیجه دست یافتند که به طور میانگین، درخواست برای بیمه محصولات به دلیل تغییرات آب‌وهوایی در گروه با درجه پایین از پذیرش بیمه، تنها ۳۰ درصد و برای گروههای با درجه متوسط و بالا به ترتیب ۴۷ درصد و ۶۷ درصد بوده است (۱۱).

ابراهیم کارگر (۱۳۸۵) در پایان نامه خود با عنوان: «توسعه بیمه و رشد اقتصادی در ایران» رابطه علی و معلولی رشد اقتصادی و توسعه بیمه را بر اساس آزمون علیت گرنجری بررسی کرده است. وی در پژوهش خود به این نتیجه رسید که جهت علیت از رشد اقتصادی به توسعه بیمه نیست، بلکه این رابطه، تنها از سمت توسعه بیمه به رشد اقتصادی است. به دیگر سخن، نوسانهای بیمه می‌تواند باعث نوسانهای رشد اقتصادی شود. وی براین باور است که برای صنعت بیمه ایران می‌توان گفت، نظریه رهبری عرضه حاکم است که تأیید کننده نظریه شومپیتر (۱۹۱۱) است. همچنین وی اثر بیمه را به عنوان یک مؤسسه مالی بر بخشهای مهم اقتصادی (صنعت،

فصلنامه
پژوهشی

کشاورزی، خدمات و نفت) به روش دستگاه معاملات رگرسیون بظاهر نامرتبط ارائه کرده است. نتایج آزمونهای مربوط نشان می‌دهد که اثر صنعت بیمه در اقتصاد ایران بر بخش کشاورزی منفی، بر بخش خدمات مثبت، بر بخش صنعت مثبت و بر بخش نفت نیز، منفی است (۳).

کوگلر و افقی^۱ (۲۰۰۵) در مقاله‌ای با عنوان: «آیا بیمه رشد اقتصادی را حمایت می‌کند؟» برای کشور انگلستان نتیجه گرفتند که بیمه‌های عمر، هم در درازمدت رشد اقتصادی را حمایت می‌کند، هم در کوتاه‌مدت؛ در حالی که رشد اقتصادی، نه در درازمدت و نه در کوتاه‌مدت، بیمه‌های عمر را حمایت نمی‌کند (۲۲).

هایس و سیومجی^۲ (۲۰۰۶)، در مقاله‌ای با عنوان: «رابطه بیمه و رشد اقتصادی» رابطه علی بین بیمه و رشد اقتصادی را برای ۲۹ کشور اروپایی به صورت پانل (سری زمانی + مقطعی) طی دوره ۱۹۹۲ تا ۲۰۰۴ مورد بررسی قرار دادند. نتایج این، تحقیق، شواهد ضعیفی را در حمایت بیمه عمر از رشد اقتصادی نشان می‌دهد (۱۹).

روش و ابزار پژوهش

از داده‌های سری زمانی ۱۳۶۳-۱۳۸۴ در نرم افزار Ewiev5 و روش هشیائو برای انجام این تحقیق بهره گرفته شده است.

مدل به کار رفته

چنانکه اشاره شد، این پژوهش، به بررسی آثار دوسویه دو متغیر حق بیمه محصولات کشاورزی و رشد اقتصادی بخش کشاورزی در ایران می‌پردازد. بنابراین فضای مدل در دو متغیر حق بیمه محصولات کشاورزی به قیمت ثابت سال ۱۳۷۱ و رشد اقتصادی بخش کشاورزی، خلاصه می‌شود و در آن متغیرها به ترتیب عبارت است از: کل حق بیمه محصولات کشاورزی به قیمت جاری تقسیم بر شاخص قیمت بخش پولی و مالی زیربخش بیمه و ارزش افزوده بخش کشاورزی به قیمت ثابت سال ۱۳۷۱.

در ضمن برای اینکه متغیرها دارای رشد باشند، از شکل لگاریتمی آنها استفاده شود. آنگاه، برای تبیین مدل علیت، اگر لگاریتم رشد اقتصادی را تابعی از لگاریتم بیمه محصولات کشاورزی در نظر بگیریم، مدل مورد نظر شکل می‌گیرد که به صورت رابطه شماره ۱، نمایش داده می‌شود:

$$\text{LOG}Y=F(\text{Log}x) \quad (1)$$

که در آن Y ، لگاریتم رشد اقتصادی و X ، لگاریتم بیمه محصولات کشاورزی در نظر گرفته شده است. معادله پیشگفته را می‌توان به صورت یک معادله علیت تبدیل و به شکل مدل بردارهای اتورگرسیون دوباره نوشت:

$$(1-L) \begin{bmatrix} \log Y_t \\ \log X_t \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} a_1 \\ a_2 \end{bmatrix} + \sum_{i=1}^p (1-L) \begin{bmatrix} \beta_{11i} & \beta_{12i} \\ \beta_{21i} & \beta_{22i} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \log Y_{t-i} \\ \log X_{t-i} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} e_{1t} \\ e_{2t} \end{bmatrix} \quad (2)$$

که در آن L ، اپراتور وقفه و $d=(1-L)$ نشاندهنده اپراتور تفاضل مرتبه اول مثل $\{(1-L)Y_t = dY_t = Y_t - Y_{t-1}\}$ است و e_t نیز، باقیمانده‌های ساکن یا مانا است و Z_t نیز، باقیمانده از بردار هم‌انباشتگی زیر است:

$$Y_t = B + \beta.X_t + Z_t \quad (3)$$

معادله شماره ۲ را با ساده‌سازی می‌توان به دو معادله زیر تجزیه کرد و برای تعیین وقفه بهینه، معادلات حاصل شماره ۴ و ۵ را به کار برد.

$$(1-L)Y_t = a_1 + \sum_{i=1}^m a_i (1-L)Y_{t-i} + e_{1t} \quad (4)$$

$$(1-L)Y_t = a_1 + \sum_{i=1}^m a_i (1-L)Y_{t-i} + \sum_{j=1}^m \beta_j (1-L)X_{t-j} + e'_{1t} \quad (5)$$

در روش هشیائو (۱۹۸۱) برای تعیین رابطه علیت، نخست، وقفه بهینه تک تک متغیرها را با استفاده از معادلات شماره ۴ و ۵ به دست می‌آوریم که به ترتیب m^* و n^* است.

سپس با بهره‌گیری از روش خطای پیش‌بینی‌های آکائیک^۱ (FPE) مقادیر (m^*) FPE و (n^*) و (m^*) FPE را محاسبه می‌کنیم که برای تعیین رابطه علیت لازم است. آنگاه پس از مشخص شدن آماره‌های لازم، استنتاج آماری انجام می‌گیرد و برای تعیین جهت علیت نیز، از یک رابطه منطقی استفاده می‌کنیم، اگر $(n^*) FPE > (m^*) FPE$ باشد، آنگاه X عامل رشد Y است، یا به دیگر سخن، حق بیمه دریافتی بیمه محصولات کشاورزی، باعث رشد اقتصادی آن بخش خواهد بود.

توجه به این نکته ضروری است که برقرار نبودن این رابطه منطقی، به مفهوم این نیست که Y عامل رشد X است، بلکه باید در حالت عکس متغیر لگاریتمی حق بیمه دریافتی بیمه محصولات کشاورزی X را تابعی از لگاریتم متغیر رشد در نظر بگیریم و مدل را در جهت مخالف شکل دهیم که به صورت زیر نمایش داده می‌شود:

$$\text{Log } x = F(\text{Log } Y) \quad (6)$$

دوباره معادله بالا را می‌توان به یک علیت، تبدیل و به شکل مدل بردارهای اتورگرسیو دوباره نوشت:

$$(1-L) \begin{bmatrix} \log y_t \\ \log x_t \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \gamma_1 \\ \gamma_2 \end{bmatrix} + \sum_{i=1}^p (1-L) \begin{bmatrix} \lambda_{11} & \lambda_{12} \\ \lambda_{21} & \lambda_{22} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \log x_{t-1} \\ \log y_{t-1} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} e_{1t} \\ e_{2t} \end{bmatrix} \quad (7)$$

معادله شماره ۷ نیز با ساده سازی می‌تواند به دو معادله زیر شکسته شود و برای تعیین وقفه بهینه، معادلات شماره ۸ و ۹ به دست آمده از بردار اتورگرسیونی شماره ۷ استفاده می‌شود.

$$(1-L)X_t = \lambda_1 + \sum_{i=1}^m \lambda_{1i}(1-L)X_{t-i} + e_{1t} \quad (8)$$

$$(1-L)X_t = \lambda_1 + \sum_{i=1}^n \lambda_{1i}(1-L)X_{t-i} + \sum_{j=1}^m \gamma_{1j}(1-L)Y_{t-j} + e'_{1t} \quad (9)$$

پس از به دست آوردن وقفه بهینه معادلات پیشگفته، آنها را به ترتیب با P^* و q^* نمایش می‌دهیم؛ سپس با بهره‌گیری از روش خطای پیش‌بینی‌های آکائیک (FPE) مقادیر $FPE(q^*)$ ، $FPE(p^*, q^*)$ محاسبه می‌کنیم. دوباره برای تعیین جهت علیت، رابطه منطقی را به کار می‌بریم. اگر $FPE(q^*, p^*) < FPE(q^*)$ باشد. آنگاه Y عامل رشد X است و یا به دیگر سخن، رشد اقتصادی باعث افزایش حق‌بیمه دریافتی بیمه محصولات کشاورزی خواهد بود. یادآوری می‌شود، که برای تعیین رابطه علیت به روش هشیائو، باید متغیرهای مورد نظر، دو به دو با هم، هم‌انباشته نباشند، به همین منظور از آزمون ریشه واحد فیلیپس و پرون (سال ۱۹۸۸) برای تعیین درجه مانایی متغیرها استفاده می‌شود. در زمینه هم‌انباشتگی بین متغیرها نیز، معادله شماره ۳ به کار می‌رود.

نتایج تجربی

این بخش از مقاله، به بررسی و تحلیل نتایج و یافته‌های تجربی آزمون‌ها می‌پردازد. نخست، نتایج آزمون‌های ریشه واحد برای بررسی ساکن بودن متغیر و سپس، نتایج آزمون هم‌انباشتگی بررسی خواهد شد و در ادامه، نتایج آزمون‌های علیت بین بیمه محصولات کشاورزی و رشد اقتصادی این بخش، ارائه می‌شود.

فصلنامه
پژوهشی

نتایج آزمون‌های ریشه واحد و هم‌انباشتگی

پرون (سال ۱۹۸۹) چنین استدلال می‌کند که وقتی تغییرات ساختاری در اقتصاد یک کشور، همچون جنگ، انقلاب و مانند آن رخ می‌دهد و در سری‌های زمانی، شکستگی پدید آورد، آماره دیکی فولر در حالت شکستگی، مناسب نخواهد بود و نمی‌تواند فرض صفر نایست بودن متغیر را در حالی که به واقع ایستاست، رد کند. از این‌رو، پرون، آزمون ریشه واحدی را معرفی می‌کند که دارای متغیرهای مجازی است و به آزمون فیلیپس-پرون^۱ نامور شده است. در پژوهش حاضر، نیز، با توجه به رخدادن تغییر ساختاری جنگ در کشور آزمون پیشگفته، به کار رفته که نتایج آن در پیوست مقاله،

1. Philips-Perron

آمده است. با توجه به این آزمون، متغیر بیمه محصولات کشاورزی و رشد بخش کشاورزی در تفاضل مرتبه اول و در سطح اطمینان ۹۹ درصد مانا شده است. برای بررسی وجود هم‌انباشتگی بین متغیرها نیز، آزمون انگل گرنجر همانند معادله شماره ۳ به کار رفته است. نتایج آزمون هم‌انباشتگی (پیوست مقاله)، نشان می‌دهد، آماره‌های مقادیر بحرانی، کوچکتر از مقدار بحرانی است و از همین رو می‌توان نتیجه گرفت، بین متغیرها هیچگونه همگرایی وجود ندارد، بنابراین آزمون علیت می‌تواند، انجام گیرد.

نتایج آزمون علیت هشیائو

با توجه به ساکن شدن متغیرهای مورد آزمون و این نکته که هیچگونه هم‌انباشتگی بین دو به دو آنها تأیید نمی‌شود، آزمون علیت هشیائو انجام گرفته، که نتایج آزمون علیت میان بیمه محصولات کشاورزی و رشد اقتصادی بخش کشاورزی در جدول شماره ۲ ارائه شده است.

جدول شماره ۲: نتیجه آزمون علیت هشیائو میان بیمه محصولات کشاورزی و رشد اقتصادی بخش کشاورزی

متغیرهای کنترل شده	متغیر علی	FPE	استنتاج علیت
رشد بخش کشاورزی (j=1)		۰/۰۰۲۲۰۷	رشد بخش کشاورزی بیمه کشاورزی \rightarrow
رشد بخش کشاورزی (j=1)	بیمه کشاورزی (i=1)	۰/۰۰۲۰۰۸	
بیمه کشاورزی (i=1)		۰/۴۳۵۱۹۳	بیمه کشاورزی \rightarrow رشد بخش کشاورزی
بیمه کشاورزی (i=1)	رشد بخش کشاورزی (j=1)	۰/۳۴۹۲۱۱	

* اعداد داخل پرانتز وقفه بهینه است.

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

با توجه به داده‌های ارائه شده در جدول شماره ۲ و از آنجا که $۰,۰۰۲۲۰۷ < ۰,۰۰۲۰۰۸$ است، می‌توان نتیجه گرفت، بیمه محصولات کشاورزی عامل رشد اقتصادی بخش

کشاورزی نیست، ولی از دیگر سو، از آنجا که $0.435793 < 0.342911$ است، بنابراین رشد اقتصادی بخش کشاورزی، عامل رشد بیمه محصولات کشاورزی به شمار می‌آید. همچنین، با توجه به نتایج به‌دست آمده (جدول شماره ۲) می‌توان گفت، رابطه‌ای یکسویه، میان بیمه محصولات کشاورزی و رشد اقتصادی این بخش وجود دارد. از سویی، نتایج نشانگر آن است که در میان نظریه‌های مربوط به توسعه مالی و رشد اقتصادی، در زمینه بیمه محصولات کشاورزی و رشد اقتصادی این بخش، نظریه تعقیب تقاضا مورد تأیید قرار گرفته است؛ به این معنی که بیمه محصولات کشاورزی نتوانسته است، بر رشد اقتصادی این بخش در ایران اثر بگذارد؛ در حالی که رشد بخش کشاورزی و افزایش ارزش افزوده این بخش، به تمایل و گرایش بیشتر کشاورزان برای بیمه کردن محصولاتشان و رشد این نوع بیمه، انجامیده است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

بررسی رابطه علی میان بیمه محصولات کشاورزی با رشد اقتصادی این بخش، موضوع اصلی این پژوهش بوده است. بدین منظور، نخست بیمه محصولات کشاورزی و رشد بخش کشاورزی (ارزش افزوده بخش کشاورزی به قیمت ثابت ۱۳۷۱) با استفاده از تابع لگاریتم محاسبه شد؛ سپس برای اینکه آزمون علیت معتبر باشد، آزمونهای ریشه واحد و هم‌انباشتی انجام گرفت. سربهای زمانی متغیرهای بیمه محصولات کشاورزی و رشد اقتصادی بخش کشاورزی هم، پس از یک بار تفاضلگیری ساکن می‌شود. نتایج آزمونهای هم‌انباشتی نیز، هیچگونه هم‌انباشتی بین متغیرها را تأکید نمی‌کند؛ از همین رو، آزمون علیت هشیائو می‌تواند برقرار باشد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد، رابطه‌ای یکسویه بین بیمه محصولات کشاورزی و رشد اقتصادی این بخش وجود دارد. از این رو می‌توان نتیجه گرفت، رشد اقتصادی بخش کشاورزی و افزایش ارزش افزوده این بخش در طول سالهای ۱۳۶۳ تا ۱۳۸۴، باعث رشد بیمه محصولات کشاورزی شده است. به دیگر سخن، در سطح کلان، افزایش سوددهی بخش کشاورزی، به افزایش تمایل یا گرایش کشاورزان برای بیمه کردن محصولاتشان می‌انجامد.

فصلنامه
پژوهشی

موانع شناسایی شده پیش روی توسعه بیمه کشاورزی

در زمینه نبود اثرگذاری و توسعه بیمه بر رشد بخش کشاورزی کشورمی‌توان به چند مانع یا چالش اشاره کرد:

۱. نبود اطلاعات در مورد دامنه خسارت محصول در میان کشاورزان.
۲. نبود روشی مؤثر برای برآوردکنندگان خسارت که بتوانند دامنه خسارت محصول را به درستی تخمین بزنند.
۳. محدود بودن شناخت و آشنایی کشاورزان با مفهوم بیمه و نیاز به متقاعد کردن برخی از کشاورزان در مورد ثمربخشی آن.
۴. گران شدن بیمه به علت بیمه کردن خطرهایی که پیوسته و فراوان رخ می‌دهند.
۵. کاهش انگیزه برای اجرای مطلوب بیمه و افزایش انگیزه برای تقلب هنگامی که دولتها، بیمه‌گر را از نظر مالی تضمین می‌کنند.
۶. نبود فعالیت بخش خصوصی در بیمه محصولات کشاورزی

پیشنهادهای و راهکارهای توسعه بیمه محصولات کشاورزی

برای از میان رفتن موانع و چالشهای موجود بر سر راه تأثیرمثبت بیمه محصولات کشاورزی بر رشد اقتصادی این بخش، راهکارهای زیر پیشنهاد می‌شود.

۱. بیمه‌گر باید از نظر مالی مسئول کارهای خود باشد؛ به این مفهوم که یارانه‌های دولت به صورت نسبت ثابتی از کل حق بیمه پرداخته شود و دولت نباید خود را مسئول جبران زیانهای سالانه بیمه‌گر بداند، مگر در مورد بازپرداخت وامها.
۲. برای کاهش هزینه بیمه و مسئولیت‌پذیر کردن کشاورز، غرامت پرداختی باید تنها برای خسارت واقعی محصول، به کشاورزان داده شود و نه برای ناکامی کشاورزان در دستیابی به بازدهای نرمال.
۳. حق بیمه‌ها و غرامتها باید متناسب با سطوح خطر افراد، متفاوت باشد.
۴. تنها خطرهایی بیمه شود که احتمال وقوع آنها بسادگی محاسبه‌پذیر است؛ به دیگر

- سخن، خطرهایی را پوشش داد که بتوان خسارت پیش آمده را به آنها ربط داد و ارزشگذاری کرد و یا مواردی که بر اثر سهل‌انگاری کشاورز ایجاد نشده باشد.
۵. بالابردن سطح رضایت کشاورزان از بیمه از راههای زیر:
- الف- کاهش هزینه‌های اداری و ساده سازی و سرعت در امور مربوط به بیمه و دسترسی با سازمان مربوط.
- ب- رفتار درست و مناسب کارشناسان و کارگزاران بیمه و مقبولیت فنی آنها از سوی کشاورزان.
- ج- کاهش حق بیمه و یا افزایش نیافتن آن که موجب تمایل و گرایش بیمه‌گذاران بیشتری به مشارکت در برنامه‌های بیمه خواهد شد (جمشیدی، ۱۳۷۹).
- د- ارائه اطلاعات مناسب و درخور فهم از سوی صندوق بیمه یا کارگزاریهای آن به کشاورزان در اسرع وقت.
- و- توانایی پاسخگویی سازمان به شکایتهای ارباب رجوع و مشتریان .
- ه- کاهش فاصله میان زمان تعیین غرامت و پرداخت آن.
۶. تدوین و اجرای برنامه تخفیف برای دامدارانی که نسبت به دوره قبل ضریب خسارت خود را کاهش داده‌اند.
۷. ایجاد واحدهای بازاریابی در صندوق بیمه به منظور اطلاع‌رسانی و گسترش خدمات بیمه‌ای.
۸. گسترش خدمات بیمه، افزون بر محصولات کشاورزی، بویژه برای امکانات مورد استفاده در مراحل مختلف تولید (منبع شماره ۱۰).

جدولهای پیوست:

آزمون فیلیپس - پرون

جدول نتایج آزمون ریشه واحد برای تفاضل مرتبه اول داده‌ها

نام متغیر	آماره فیلیپس-پرون	مقادیر بحرانی		
		۱٪	۵٪	۱۰٪
بیمه محصولات کشاورزی و رشد بخش کشاورزی	-۳/۷۱	-۲/۶۸	-۱/۹۵	-۱/۶۲

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

آزمون انگل - گرنجر برای بررسی هم‌انباشتگی

جدول نتایج آزمون ریشه واحد برای جملات خطا

نام متغیر	آماره ADF	مقادیر بحرانی		
		۱٪	۵٪	۱۰٪
جملات خطا (RES)	0/14	-۲/۶۸	-۱/95	-۱/۶۲

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

بیمه و
کشاورزی

سال هشتم
شماره ۲۷ و ۲۸
۱۳۹۰

منابع

۱. امینی. ا. م. و رضائی. س. (۱۳۸۲). «بیمه محصولات کشاورزی راهکاری اجتناب‌ناپذیر برای دستیابی به اهداف توسعه». فصلنامه نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی، شماره ۲.
۲. ترکمانی. ج. نیکویی. آ. (۱۳۸۵). «اثر بیمه محصولات بر ریسک‌گریزی در استان فارس». نشریه جست، شماره ۲، ص ۱۵-۱.
۳. جعفری صمیمی. ا. و کارگر. ا. (۱۳۸۵). «آیا توسعه بیمه، رشد اقتصادی را حمایت می‌کند؟ (تجزیه تحلیل اقتصاد ایران ۱۳۷۵-۱۳۸۲)». پژوهشهای اقتصادی، شماره ۶، ص ۲.
۴. جوادیان. س. ا. و شیرزاد. ح. (۱۳۸۷). «مطالعه تطبیقی نظامهای بیمه محصولات کشاورزی در جهان با اولویت کشورهای در حال توسعه». مجموعه مقالات دومین همایش سراسری مسئولین و کارشناسان صندوق بیمه محصولات کشاورزی، انتشارات صندوق بیمه محصولات کشاورزی، مهرماه.
۵. حیدریان. س. آ. (۱۳۸۶). اصلاحات مدیریت آبیاری در ایران: درسهای آموخته شده از ۱۵ سال تجربه و مباحثی برای آینده، چهارمین کنفرانس منطقه‌ای آسیا و دهمین سمینار بین‌المللی در مدیریت آبیاری مشارکتی، ایران، تهران.
۶. خادم آدم، ناصر (۱۳۷۰). سیاست اقتصاد کشاورزی در نظامهای مختلف و ایران، انتشارات مؤسسه اطلاعات، تهران، چاپ دوم.
۷. خلاصه مقالات نشستهای سه گانه همایش «بیمه کشاورزی، توسعه و امنیت سرمایه‌گذاری، رویکرد نظری بیمه محصولات کشاورزی و بررسی تجارب مربوط (در کشورهای جهان سوم، نشست اول)»، خرداد ماه.
۸. رسولاف، جلال (۱۳۸۰). «بیمه کشاورزی و چشم‌انداز آینده»، فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال نهم، شماره ۳۳.
۹. مطلبی، حسن، «بیمه محصولات کشاورزی و نقش آن در تضمین سرمایه‌گذاری و امنیت غذایی»، مجله برزگر، شماره ۸۶۱.
۱۰. نجفی، بهاء‌الدین (۱۳۸۳). ارزیابی مالی و تعیین عوامل خطر بیمه دام صنعتی در ایران، مجموعه مقالات دومین همایش علمی بیمه کشاورزی، توسعه و امنیت سرمایه‌گذاری، ۲۶-۲۷ دیماه، تهران.
11. Agahi. H, Bahrami. Abdolali,(2008), "A study of natural risk affecting adoption of crop insurance: A case study of Kurdistan, Iran December 2007". *African Journal of Agricultural Research* Vol. 3 (9), pp. 601-604, September.
12. Bagehot, walter (1991) *Lombard Street: A Description of Money Market*; Philadelphia: Orion Editions.
13. Basocco, L.M., C. and R. Norton. (1986). "Sectoral Analysis of the Benefits of Subsidized Insurance in Mexico". *Crop Insurance for Agricultural Development: Issues and Experience*, P.B.R. Hazell, c. Pomareda and Alberto Valdes(eds), Baltimore: JohnHopkinsUniversity press.
14. Bencivenga, V.R. , Smith, B.D. and Star, R.M. (1991) "Transactions Costs, Technological Choice and Endogenous Growth," *Journal of Economic Theory*.
15. Beenstoek, Michael, GreeyDicknson and Sajaykhajuria (1988) "The Relationship Between Property – Liability Insurance Premium and Income; An International Analysis", *Journal of Risk and Insurance*.
16. Boquet A, Smith V (1996). "Demand for multiple peril crop insurance: Evidence from Montana wheat farms," *Am. J. Agric. Econ.* 78: 189-201.
17. Boyd, J.H. and E.C. Prescott (1986), "Financial Intermediary coalition" *Journal of Economics Theory*.

فصلنامه
پژوهشی

18. Donoghue, O. E. J., N. Key and M.J. Roberts, (2005). "The effect of crop insurance on production and diversification". *Paper presented at the AAEA Meetings* IN Rhode Island, USA.
19. Haiss, P. sumegi, k. (2006). "The Relationship of insurance and Economic Growth – A Theoretical and Empirical analysis", *Ecomod conference*, Hongkong.
20. Goldsmith, Raymond (1969) *Financial Structure and Development*; Yale University Press.
21. Hicks, J. (1969) *A Theory of Economic History*; Oxford: Clarendon Press.
22. Kugler, M. And Ofoghi, R. (2005), "Does Insurance promote Economic growth? Evidence from The UK", *Working paper*, May, Division of Economics, university of Southampton, UK.
23. Levine, R. (1991) "Stock Markets, Growth and Tax Policy"; *Journal of Finance*.
24. Levine, Ross and Zervos, Sara (1998) "Stock Markets, Banks and Economic Growth" *American Economic Review*.
25. Levine, R. (2004); *Finance and Growth : Theory and Evidence*; NBER Working paper.
26. Lucas, R.E. (1988) "On the Mechanics of Economic Development"; *Journal of Monetary Economics*.
27. Makki, Shiva. 2002. "Crop Insurance in the United States: Basic Issues, Performance, and Lessons for Developing Countries", *Presentation at the Inter-American Development Bank* on June 5, in Washington, D.C.
28. McCarthy, N. and Y. Sun, (2004). "The potential role of price insurance to improve welfare of Henduran coffee producers." *Paper presented at the American Agricultural Economics Association Annual Meeting*, Denver, Colorado, USA.
29. Mckinnon, R.I (1973), "Money and capital in Economic Development", *Journal of Monetary Economics*.
30. Merton, R. C. (1992) "Financial Innovation and Economic Performance"; *Journal of Applied Corporate Finance*.
31. Merton, R.C. and Bodie, Z. (1995) *A Conceptual Framework for Analyzing the Financial Environment*; In: *the Global Financial System: A Functional Perspective*, Eds: D.B. Crane, et al. , Boston, MA: Harvard Business School Press.
32. Merton, R.C. and Bodie, Z. (2004) "The Design of Financial Systems: Towards a Synthesis of Function and Structure"; *National Bureau of Economic Research Working Paper*.
33. Outreville, J.F. (1997) "Life Insurance Markets in Developing Countries"; *Journal of Risk and Insurance*.
34. Pagano, M. (1993) "Financial Markets and Growth: An Overview"; *European Economic Review*.
35. Green Wood, J. and Jovanovic, B. (1990) "Financial Development, Growth and Distribution of Income"; *Journal of Political Economy*.
36. Schumpeter, J.A. (1911) *The Theory of Economic Development*; Cambridge: Harvard University press.
37. Robinson, J. (1952) *The Generalization of the General Theory*; In *The Rate of Interest and other Essays*, London : Macmillan.

38. Tsujii, H. (1986). An Economic Analysis of Rice Insurance in Japan. Crop Insurance for Agricultural Development: Issues and Experience, P.B.R. Hazell, c. Pomareda and Alberto Valdes(eds), Baltimore: JohnHopkinsUniversity press.
39. United Nations, (1997). World disaster reduction campatign: Too much water, too little water. <http://www.unisdr.org.htm>.
40. Zorrilla, José Luis(2002). "Extensive Herbaceous Cultivation and Cattle Risks: Possibilities that Agricultural Insurance Offers for their Management." *International Conference: Agricultural Insurance and Income Guarantee*. Madrid, May 13, 2002.

Study of Effects of Agricultural Insurance on Economic Growth of Iran's Agriculture Sector (Using Hsiao Method)

Dr. N. Khani Gharie Gapi*, Z. Fooladian**
& A. Ramezani***

Abstract

Agricultural insurance is a type of insurance according to which agricultural products are guaranteed against agricultural risks as well as plant diseases and incidents such as fire and the financial damage sustained to the insured farmers would be compensated up to the amount the insurer has undertaken. According to the theories and empirical studies, insurance of agricultural products has left positive effects on growth of the Iran's Agriculture sector which, in its turn, would lead to the development of crop insurance. Through this research, efforts have been made to determine obstacles, challenges and methods for the development of insurance of agricultural products in the agriculture sector through econometrics and study of the effects of insurance of agricultural products and economic growth in the agriculture sector. Also, to find out if theories pertaining to the insurance and growth in the agriculture sector have practically implemented in the country. Finally, by using the results gained through this research, obstacles and challenges facing development of insurance of agricultural products would be studied and mechanisms would be suggested for the development of insurance. To this end, the data pertaining to the period 1363-1384 (1984-2005) in the software Eviews5 as well as the Hsiao method were used. Estimation results in this research suggest that in Iran there is only a one-way relationship between economic growth of the agriculture sector and the development of agricultural products and the reverse relationship does not exist at all.

Keywords :

Insurance of Agricultural Products, Economic Growth, Agriculture Sector, Hsiao Test.

بیمه و
کشاورزی

سال هشتم
شماره ۲۷ و ۲۸
۱۳۹۰

* Faculty member, Tarbiyat Modarres University E-mail: nooshin.hani@gmail.com

** MS, Economic Development and Planning, Al-Zahra University
E-mail: Zahra.fooladian@gmail.com

*** MS, Social Welfare Planning, Tehran University

بررسی عوامل مؤثر بر رضایتمندی گندمکاران از عملکرد صندوق بیمه کشاورزی در شهرستان همدان

دکتر کریم نادری مهدی*، دکتر احمد یعقوبی فرانی**
دکتر حشمت اله سعدی**، لیلا زلیخائی سیار***

چکیده

هدف از انجام این پژوهش، بررسی عوامل مؤثر بر رضایتمندی گندمکاران از عملکرد صندوق بیمه کشاورزی در شهرستان همدان است. تحقیق حاضر با توجه به روش جمع‌آوری اطلاعات، از نوع توصیفی-همبستگی بوده و به روش پیمایشی انجام پذیرفته است. جامعه آماری مورد مطالعه، دربردارنده گندمکاران بیمه‌گذار شهرستان همدان در سال زراعی ۱۳۸۸-۸۹ است ($N=2916$) که با استفاده از فرمول کوکران، تعداد ۲۲۵ نفر از آنها از راه نمونه‌گیری تصادفی سیستماتیک، به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز، پرسشنامه‌ای تدوین و برای تعیین پایایی آن، پس از روایی‌سنجی از سوی استادان مرتبط، ۳۰ پرسشنامه از جامعه آماری مورد مطالعه در مرحله پیش‌آزمون، تکمیل شد. پس از جمع‌آوری اطلاعات، پایایی ابزار تحقیق با بهره‌گیری از آزمون آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفت که میزان ضریب یاد شده نیز، ۰/۸۰ به دست آمد. نتایج برگرفته از ضریب همبستگی بین متغیرها نشان می‌دهد، بین متغیرهای کل سطح زیرکشت کشاورزان، درصد جبران خسارت، سن و نگرش کشاورزان پیرامون بیمه، با متغیر رضایت از عملکرد صندوق بیمه کشاورزی، همبستگی مثبت و معنیداری وجود دارد. همچنین نتایج به دست آمده از تحلیل رگرسیون چندمتغیره نیز نشان می‌دهد، متغیرهای نگرش گندمکاران پیرامون بیمه، درصد جبران خسارت، کل سطح زیرکشت کشاورزان و میزان خسارت عوامل خطر، ۳۵/۲ درصد از تغییرات رضایت کشاورزان را از عملکرد صندوق بیمه کشاورزی، تبیین می‌کند.

کلیدواژه‌ها:

بیمه کشاورزی، گندم، صندوق بیمه کشاورزی، عملکرد، رضایتمندی.

بیمه و
کشاورزی

سال هشتم
شماره ۲۷ و ۲۸
۱۳۹۰

E-mail: knadery@yahoo.com

* استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا (نویسنده مسئول)

** استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا

*** کارشناس ارشد توسعه روستایی از دانشگاه بوعلی سینا

مقدمه

بخش کشاورزی یکی از مهمترین بخشهای اقتصاد ایران است. با وجود پیشرفتهای بخش کشاورزی در سالهای اخیر، متأسفانه، تولیدکنندگان این بخش هنوز هم از امنیت اقتصادی لازم بهره‌مند نیستند. یکی از علتهای عمده این امر، شرایط طبیعی و اقتصادی کشور است که سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی را با تهدید جدی روبه‌رو ساخته است. بلاهای طبیعی، آفتها، انواع بیماریها، کمبود و پراکنش نامناسب بارشهای جوی، قرارگرفتن کشورمان در منطقه خشک جهان و پدید آمدن خشکسالیهای پیاپی، نابسامانی بازار محصولات کشاورزی و در نتیجه نوسان قیمت محصولات، شرایط مخاطره‌آمیزی را به بخش کشاورزی تحمیل کرده است. فراوانی و گستردگی رویدادن عوامل یاد شده در کشور چنان است که بر اساس گزارش فائو، از میان ۴۰ نوع سانحه طبیعی که در جهان ثبت شده است، ۳۱ نوع آن می‌تواند در ایران روی دهد. بدین ترتیب، کشور ایران یکی از ۱۰ کشور بلاخیز دنیا به شمار می‌آید (۳۰ و ۱۶).

از این رو، کاهش ضریب مخاطره فعالیتهای اقتصادی و افزایش امنیت سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی، امری حیاتی برشمرده می‌شود و به کاربرستن تدبیرها و راهکارهای امنیتی مناسب برای رویارویی با عوامل ریسک‌ساز، ضرورتی انکار ناپذیر است.

در این راستا، ابزارهای مختلفی همچون مدیریت ریسک به‌کار گرفته می‌شود تا با افزایش امنیت سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی، میزان تولید و رونق این بخش از اقتصاد نیز، افزایش یابد. بیمه محصولات کشاورزی، به عنوان جانشین و گاهی مکمل روشهای سنتی مانند کشت توأم، تنوع تولید در مزرعه، قیمت تضمینی و مواردی مانند آن، از جمله ابزارهای مؤثر در مدیریت ریسک در کشاورزی است (۹).

فصلنامه
پژوهشی

در مطالعه‌ای که از سوی میوویسن^۱ و همکاران (۲۰۰۱) در هلند انجام گرفته است، بیمه محصولات کشاورزی به عنوان مناسبترین راهبرد یا استراتژی مدیریت ریسک از دیدگاه کشاورزان شناخته شد (۲۷).

پاولسون^۲ و همکاران (۲۰۰۴)، اندرسون^۳ (۲۰۰۳) و ساداتی^۴ و همکاران (۲۰۱۰) نیز، بیمه محصول را ابزاری نوین و سودمند در مدیریت ریسک در مزرعه به شمار آورده و توسعه و بهبود راهبردهای مدیریت ریسک، بویژه بیمه کشاورزی را برای تولیدکنندگان بخش کشاورزی، لازم و ضروری می‌دانند (۲۹، ۲۲ و ۳۱).

از سویی، چنانکه می‌دانیم، سازمانها برای پاسخگویی به نیازهای محیط ایجاد شده‌اند. یکی از مهمترین عوامل محیطی، مشتری است. اگر سازمانها بتوانند رضایت مشتریان را تأمین و حفظ کنند و آن را افزایش دهند، به همان میزان نیز، موفق خواهند بود. از این رو سازمانهای پیشرو و متعالی، همیشه به دنبال دستیافتن به اطمینان از رضایت مشتریان هستند. با این همه، تنها سازمانهایی در این زمینه موفقند که بتوانند توان رقابتی خود را با بالا بردن سطح کیفیت کالاها و خدمات با توجه به نیازهای مشتریان افزایش دهند (۶). صندوق بیمه کشاورزی نیز، از این امر، جدا نیست و می‌باید برای بهبود ارائه خدمات به مشتریان خود و جلب رضایت آنان، به ارزیابی میزان رضایت بیمه‌گذاران از چگونگی و کیفیت خدمات دریافتی، عوامل مؤثر بر رضایت‌مندی، شناخت خواسته‌ها و انتظارهای کشاورزان و راههای جلب رضایت و اعتماد آنها بپردازد.

از آنجاکه جلب رضایت بیمه‌گذاران، بر توسعه و گسترش بیمه تأثیرگذار است و با توجه به نقش کلیدی بیمه محصولات کشاورزی در کاهش ریسک و افزایش امنیت سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی، پرداختن به عوامل مؤثر بر رضایت بیمه‌گذاران از خدمات صندوق بیمه کشاورزی ایران، از اهمیت درخور توجهی برخوردار است.

مطالعات گوناگونی در زمینه بیمه محصولات کشاورزی انجام پذیرفته که در ادامه، به برخی از آنها اشاره شده است.

در مطالعه‌ای، وندویر^۱ (۲۰۰۱) به بررسی تقاضای بیمه از سوی کشاورزان ویتنام شمالی پرداخت و در پایان تحقیق خود نتیجه گرفت، چشم‌انداز و ویژگیهای بیمه‌های کشاورزی، خصوصیت‌های فردی کشاورزان، درآمد مزرعه و کشاورزی و سطح تحصیلات کشاورزان، از عوامل اصلی تقاضا برای بیمه‌های کشاورزی است (۳۲).

آگهی و بهرامی^۲ (۲۰۰۷) در پژوهشی پیمایشی توصیفی، به بررسی تأثیر تغییرات آب‌وهوایی بر استفاده از بیمه محصولات کشاورزی پرداختند. اطلاعات مورد نیاز پژوهش نیز، از راه تکمیل ۲۰۰ پرسشنامه به روش نمونه‌گیری تصادفی از کشاورزان بیمه‌شده در سال زراعی ۲۰۰۵-۲۰۰۶ در استان کردستان جمع‌آوری شده بود. ضریب اطمینان آلفای کرونباخ برای تعیین پایایی پرسشنامه محاسبه شده که برابر با ۰/۹۲ به دست آمده بود. نتایج این پژوهش، نشان داد که متوسط استفاده از بیمه محصول در گروه با نمره پایین پذیرش، ۳۰ درصد، و برای گروه با نمره متوسط و گروه با نمره بالای پذیرش، به ترتیب ۴۷ و ۶۷ درصد از کل واریانس استفاده از بیمه را تبیین کرده‌اند (۲۱).

یافته‌های حاصل از پژوهش باقری و همکاران (۱۳۸۷) با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر رضایتمندی کشاورزان از بیمه محصولات کشاورزی»، نشان داد که سازه‌های ارزش دریافتی، وجهه ظاهری بانک کشاورزی، تعهد کشاورز نسبت به بانک و میزان پاسخگویی به شکایتهای ارباب رجوع، با رضایتمندی رابطه دارند. در این پژوهش، ارزش دریافتی از نظر کشاورزان، بیشترین همبستگی را با میزان رضایتمندی نشان داد (۲).

شاهنوشی و همکاران (۱۳۸۸)، به بررسی میزان رضایتمندی بیمه‌گذاران از عملکرد صندوق بیمه کشاورزی در استان خراسان رضوی پرداختند. آنها علت‌های عمده نارضایتی بیمه‌گذاران از بیمه محصولات کشاورزی را پرداخت نشدن غرامت از سوی

1. Vandever
2. Agahi and Bahrami

صندوق در مورد برخی حوادث، پرداخت غرامت به میزانی کمتر از مقدار خسارت، برگزار نشدن فعالیتهای آموزشی- ترویجی در زمینه بیمه کشاورزی، تنگناها و دشواریهای موجود در قوانین و مقررات بیمه کشاورزی، برخوردار نبودن برخی تولیدات و محصولات از خدمات بیمه‌ای و زیاد بودن مبلغ حق بیمه دانسته‌اند (۱۱).

نتایج پژوهش نعیمی نظام‌آبادی (۱۳۷۷) نشان می‌دهد، شناخت و آگاهی کشاورزان از بیمه محصولات کشاورزی و مزایای آن و نیز، عملکرد مناسب صندوق بیمه کشاورزی در انجام تعهدات و ارائه خدمات به مشتریان، در رضایتمندی مشتریان از بیمه مؤثر است (۱۷).

جعفری و همکاران (۱۳۸۶) در تحقیقی، به بررسی میزان رضایت کارکنان دانشگاه علوم پزشکی مازندران از خدمات بیمه درمانی تکمیلی پرداختند و در مطالعه خود به این نتیجه رسیدند که بین عامل سن، سطح تحصیلات، تعداد دفعات بستری و میزان رضایتمندی، رابطه معنی‌دار وجود دارد (۵).

در پژوهش دیگری که از سوی سلطانپور و مجاوریان (۱۳۸۷) انجام گرفته، عوامل مؤثر بر رضایتمندی بیمه‌گذاران از عملکرد صندوق بیمه محصولات کشاورزی، بررسی شده است. نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داد که سرعت عمل کارشناسان ارزیاب و داشتن شغل دوم، مهمترین عوامل تأثیرگذار بر رضایتمندی بیمه‌گذاران بوده است (۱۰).

روشها و ابزارهای پژوهش

پژوهش حاضر با توجه به روش جمع‌آوری اطلاعات، از نوع توصیفی- همبستگی بوده و با هدف بررسی عوامل مؤثر بر رضایت بیمه‌گذاران از عملکرد صندوق بیمه کشاورزی، انجام پذیرفته است. متغیر وابسته تحقیق، سازه: «میزان رضایت گندمکاران از چگونگی ارائه خدمات از سوی صندوق بیمه کشاورزی» است که از جمع جبری متغیرهای «رضایت از حق بیمه»، «رضایت از شیوه برخورد کارشناسان بیمه هنگام عقد قرارداد»، «سرعت پرداخت غرامت از سوی صندوق بیمه»، «مقدار غرامت

پرداختی»، «میزان کمک دولت به بیمه گندم»، «میزان زیر پوشش قرار دادن تمام خطرها»، «نبود مشکل و گرفتاریهای اداری (مانند دوندگی زیاد) در قراردادهای بیمه»، «در دسترس بودن کارگزاریهای بیمه و بانک کشاورزی» و «بازدید بموقع کارشناسان بیمه از خسارت» به دست آمده است.

در تحقیق پیش‌رو، بیمه‌گذاران شهرستان همدان در سال زراعی ۸۹-۱۳۸۸ به عنوان جامعه پژوهش در نظر گرفته شده است. که با توجه به آمار و اطلاعات به دست آمده از مدیریت جهاد کشاورزی شهرستان همدان، تعداد آن، ۲۹۱۶ نفر است. برای تعیین حجم نمونه در این تحقیق، پس از انجام یک پیش‌آزمون بر روی ۳۰ نفر از بیمه‌گذاران در یک روستا در شهرستان همدان، پیش‌برآورد واریانس جامعه نیز، مشخص شد. سپس با استفاده از فرمول کوکران، تعداد ۲۲۵ نفر از بیمه‌گذاران با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری تصادفی نظام‌مند، انتخاب شد.

برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز هم، پرسشنامه‌ای تدوین، و برای تعیین پایایی آن، پس از روایی‌سنجی به وسیله استادان مرتبط، ۳۰ پرسشنامه از جامعه آماری مورد مطالعه در مرحله پیش‌آزمون تکمیل شد. پس از جمع‌آوری اطلاعات، پایایی ابزار تحقیق به وسیله آزمون آلفای کرونباخ در برنامه نرم‌افزاری spss مورد بررسی قرار گرفت که میزان ضریب آلفای کرونباخ نیز، ۰/۸۰ به دست آمد.

اطلاعات به دست آمده از پرسشنامه هم، در دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی تجزیه و تحلیل شده است. در بخش آمار توصیفی، آماره‌هایی همچون میانگین، نما، میانه، درصد و جدولهای فراوانی به کار رفته و در بخش آمار استنباطی نیز، به تناسب مقیاس متغیرها، از روشهای آماری ضریب همبستگی پیرسون و اسپیرمن استفاده شده است. همچنین برای تعیین سهم هریک از متغیرهای پیشین در تبیین واریانس متغیر وابسته نیز، رگرسیون چندگانه به کار رفته است. یادآوری

فصلنامه
پژوهشی

مى شود، محاسبه رگرسيون چندگانه، به چند روش انجام مى گيرد كه روش گام به گام^۱ يكي از آنهاست و در اين پژوهش نيز، از آن بهره گرفته شده است. گفتنى است، در روش گام به گام، قويترين متغيرها، يك به يك وارد معادله مى شود و اين كار تا زمانى ادامه مى يابد كه خطاى آزمون معنيدارى به ۵ درصد برسد.

يافته هاى پژوهش

چنانكه داده هاى جدول شماره ۱ نشان مى دهد، از مجموع ۲۲۵ نفر نمونه آمارى در اين پژوهش، ۷/۱ درصد از پاسخگويان در دامنه سنى ۲۵ سال و كمتر، ۳۱/۱ درصد در دامنه سنى ۲۶-۴۰ سال، ۳۶ درصد در دامنه سنى ۴۱-۶۰ سال و ۲۵/۸ درصد نيز در دامنه سنى بالای ۶۱ سال قرار دارند. بيشترين فراوانى (۳۶ درصد) مربوط به گروه سنى ۴۱-۶۰ سال و كمترين فراوانى (۷/۱ درصد) مربوط به گروه سنى ۲۵ سال و كمتر است. متوسط دفعات دريافت وام از بانك كشاورزى از سوى گندمكاران مورد مطالعه، ۰/۵۲ است (يعنى بين صفر تا ۱ بار). همچنين، از داده ها نمايان است كه بيشتر گندمكاران يعنى ۷۵/۶ درصد از آنها، در دو سال گذشته، وامى از بانك كشاورزى دريافت نكرده اند.

جدول شماره ۱- توزیع فراوانی بهره‌برداران بر حسب ویژگیهای فردی

متغیر	ویژگیهای فردی	فراوانی	درصد	میانگین
گروههای سنی (سال)	۲۵ سال و کمتر	۱۶	۷/۱	۴۸/۸۷
	۲۶-۴۰	۷۰	۳۱/۱	
	۴۱-۶۰	۸۱	۳۶	
	۶۱ سال به بالا	۵۸	۲۵/۸	
	جمع	۲۲۵	۱۰۰	
میزان تحصیلات	بیسواد	۷۴	۳۲/۹	۲/۰۸
	ابتدایی	۸۴	۳۷/۳	
	راهنمایی	۴۵	۲۰	
	دیپلم	۱۸	۸	
	فوق دیپلم و بالاتر	۴	۱/۷	
	جمع	۲۲۵	۱۰۰	
کل سطح زیر کشت	کمتر از ۵ هکتار	۶۹	۳۰/۷	۱۲/۹
	۵-۱۰ هکتار	۶۱	۲۷/۱	
	۱۰-۱۵ هکتار	۲۷	۱۲	
	۱۵-۲۰ هکتار	۲۱	۹/۳	
	۲۰ هکتار به بالا	۴۷	۲۰/۹	
	جمع	۲۲۵	۱۰۰	
تعداد سالهای عقد قرارداد بیمه	تمدید نشدن قرارداد	۸	۳/۶	۹/۱۹
	۱-۵ دفعه	۶۴	۲۸/۴	
	۶-۱۰ دفعه	۷۸	۳۴/۷	
	۱۱-۱۵ دفعه	۳۵	۱۵/۶	
	بیشتر از ۱۶ دفعه	۴۰	۱۷/۸	
	جمع	۲۲۵	۱۰۰	

فصلنامه پژوهشی

نادری مهدی و همکاران

متغیر	ویژگیهای فردی	فراوانی	درصد	میانگین
دفعات دریافت خسارت	دریافت نکردن خسارت	۴۵	۲۰	۱/۶
	۱	۸۶	۳۸/۲	
	۲	۴۷	۲۰/۹	
	۳	۲۲	۹/۸	
	۴	۸	۳/۶	
	۵ بار و بیشتر	۱۴	۶/۲	
	جمع	۲۲۲	۹۸/۷	
	بدون پاسخ	۳	۱/۳	
	جمع	۲۲۵	۱۰۰	
دفعات دریافت وام	دریافت نکردن وام	۱۷۰	۷۵/۶	۰/۵۲
	۱-۲	۳۸	۱۶/۹	
	۳-۵	۹	۴	
	۶-۱۰	۴	۱/۸	
	جمع	۲۲۱	۹۸/۲	
	بدون پاسخ	۴	۱/۸	
	جمع	۲۲۵	۱۰۰	

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

همچنین، بر اساس نتایج به دست آمده (جدول شماره ۱) درباره سواد پاسخگویان، ۳۷/۳ درصد از آنان با بیشترین فراوانی، دارای تحصیلاتی در حد ابتدایی و ۳۲/۹ درصد نیز، بیسواد بوده‌اند. با توجه به میانگین سطح سواد افراد می‌توان گفت، بیشتر گندمکاران مورد مطالعه، بیسواد یا کم‌سوادند. میانگین کل سطح زیرکشت بیمه‌گذاران، ۱۲/۹ هکتار است. چنانکه در جدول نیز مشاهده می‌شود، اندازه ۳۰/۷ درصد از سطح زیر کشت جامعه مورد مطالعه کمتر از ۵ هکتار است. این مطلب، کوچکی اندازه و پراکندگی زمینهای کشاورزی را نشان می‌دهد که از آن به عنوان یکی از تنگنای توسعه کشاورزی نیز، نام برده می‌شود.

بیمه و
کشاورزی

سال هشتم
شماره ۲۷ و ۲۸
۱۳۹۰

یافته‌های پژوهش در مورد تعداد سالهای عقد قرارداد بیمه نمایان می‌کند که از مجموع ۲۲۵ کشاورز بیمه‌شده، ۳/۶ درصد، قرارداد بیمه خود را تمدید نکرده و بیشتر آنها نیز بین ۶ تا ۱۰ دفعه، قرارداد خود را با صندوق بیمه کشاورزی تمدید کرده. نتایج تحقیق نشان‌دهنده آن است که بیمه‌گذاران به طور متوسط، ۱/۶ دفعه، یعنی بین ۱ تا ۲ بار از بیمه، غرامت گرفته. از سویی، بیشتر کشاورزان (۳۸/۲ درصد) تنها یکبار از صندوق بیمه، برای جبران خسارت محصول خود، غرامت دریافت کرده‌اند. همانگونه که یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد، ۴۵ نفر (۲۰ درصد) از کشاورزان به دلایلی مختلف، نتوانسته‌اند غرامت بگیرند که این خود می‌تواند، یکی از علتهای نارضایتی کشاورزان از بیمه محصولات کشاورزی باشد.

میزان رضایت از امور بیمه‌ای

یافته‌های برگرفته از بررسی میزان رضایت بیمه‌گذاران از چگونگی ارائه خدمات بیمه‌ای از سوی کارشناسان صندوق بیمه کشاورزی، در جدول شماره ۲ آورده شده است. همانگونه که اطلاعات جدول نشان می‌دهد، ۵۱/۱ درصد از بیمه‌گذاران در حد «زیاد» و «خیلی زیاد» از میزان حق بیمه محصولات کشاورزی رضایت داشته‌اند. در حالی که تنها ۱۲/۱ درصد از آنان، هیچ رضایتی در این زمینه نداشته‌اند.

درباره شیوه برخورد کارشناسان هنگام عقد قرارداد بیمه نیز از افراد مورد مطالعه پرسیده شد که در این زمینه، ۵/۴ درصد از پاسخگویان، هیچ رضایتی از برخورد کارشناسان بیمه نداشتند، ۷/۶ درصد نیز، در حد «کم» و «خیلی کم»، ۲۳/۷ درصد در حد «متوسط» و ۶۳/۴ درصد، در حد «زیاد» و «خیلی زیاد» رضایت داشته‌ند. ارزیابی رضایتمندی بیمه‌گذاران از سرعت پرداخت غرامت از سوی صندوق بیمه نیز، نشان می‌دهد که ۵۰/۲ درصد از گندمکاران پذیرنده بیمه، در حد «خیلی کم» و «کم» از سرعت پرداخت غرامت، رضایت داشته و ۲۰/۹ درصد نیز، هیچ رضایتی از زمان پرداخت خسارت نداشته‌اند. در زمینه مقدار غرامت پرداختی هم، ۳۲/۱ درصد بیمه‌گذاران، رضایت چندانی نداشته و تنها ۵ درصد از جامعه مورد مطالعه، از میزان غرامت پرداختی، رضایت داشته‌اند.

توزیع فراوانی کشاورزان بیمه‌شده، بر حسب رضایت از بازدید بموقع کارشناسان بیمه از مزارع خسارت‌دیده نشان می‌دهد که ۱۰/۲ درصد از آنان، هیچ رضایتی در این

فصلنامه
پژوهشی

باره ندارند. ۲۷/۸ درصد نیز در حد «خیلی کم» و «کم»، ۲۱/۳ درصد، در حد «متوسط» و ۴۰/۸ درصد هم در حد «زیاد» و «خیلی زیاد» از بازدید بموقع کارشناسان بیمه، رضایت داشته‌اند. همچنین بررسی رضایت بیمه‌گذاران از زیر پوشش قرار دادن تمام خطرهای نشان می‌دهد که ۳۸/۹ درصد از آنها، رضایت کم و خیلی کمی دارند و ۲۹/۳ درصد نیز، در حد «زیاد» و «خیلی زیاد» از این مورد، راضی بودند.

بررسی نظرهای کشاورزان پیرامون رضایت از نبود مشکل و گرفتاریهای اداری در قراردادهای بیمه نشان می‌دهد، ۵۱/۴ درصد از آنها بر این باورند که هنگام مراجعه به بانک کشاورزی برای عقد قرارداد بیمه، دشواری و گرفتاری اداری مانند دوندگی زیاد وجود ندارد. دیگر یافته‌های ارائه شده در جدول شماره ۲ نشان می‌دهد، میزان رضایتمندی ۳۰/۸ درصد از بیمه‌گذاران از در دسترس بودن کارگزاری‌های بیمه در سطح «کم» و «خیلی کم»، ۱۹/۲ درصد در سطح «متوسط» و ۳۲/۶ درصد هم، در سطح «زیاد» و «خیلی زیاد» است.

جدول شماره ۲- توزیع فراوانی بیمه‌گذاران بر حسب میزان رضایت از امور بیمه‌ای

امور بیمه‌ای	هیچ (درصد)	خیلی کم (درصد)	کم (درصد)	متوسط (درصد)	زیاد (درصد)	خیلی زیاد (درصد)
میزان حق بیمه	۱۲/۱	۷/۶	۷/۶	۲۱/۵	۴۶/۶	۴/۵
شیوه برخورد کارشناسان هنگام عقد قرارداد بیمه	۵/۴	۴	۳/۶	۲۳/۷	۶۰/۷	۲/۷
سرعت پرداخت غرامت	۲۰/۹	۲۳/۷	۲۶/۵	۱۸/۱	۱۰/۲	۰/۵
مقدار غرامت پرداختی	۳۲/۱	۳۰/۸	۲۱/۷	۱۰/۴	۴/۵	۰/۵
بازدید بموقع کارشناسان از خسارت	۱۰/۲	۱۶/۷	۱۱/۱	۲۱/۳	۳۲/۹	۷/۹
زیر پوشش قرار دادن تمام خطرهای از سوی بیمه	۸/۱	۱۷/۷	۲۱/۲	۲۳/۷	۲۲/۲	۷/۱
نبود مشکل و گرفتاریهای اداری در قراردادهای بیمه	۱۵/۳	۱۲/۲	۹/۹	۱۱/۳	۴۱/۹	۹/۵
در دسترس بودن کارگزاری‌های بیمه	۱۷/۴	۱۷/۴	۱۳/۴	۱۹/۲	۲۹/۵	۳/۱
میزان کمک دولت به بیمه‌گندم	۲۷/۶	۱۲/۴	۳۴/۱	۱۷/۶	۶/۵	۱/۸

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

بر اساس نتایج به دست آمده از این پژوهش (جدول شماره ۳) ۲۷/۶ درصد از پاسخگویان، هیچ رضایتی از میزان کمک دولت به بیمه گندم نداشته‌اند. دیگر اطلاعات ارائه شده نشان می‌دهد، از دیدگاه کشاورزان پذیرنده بیمه، رضایت از شیوه برخورد کارشناسان هنگام عقد قرارداد بیمه، با ضریب تغییرات ۰/۳۳۹، در بالاترین اولویت قرار دارد و میزان حق بیمه، با ضریب تغییرات ۰/۴۸۹، در اولویت دوم قرار می‌گیرد. بنابراین کشاورزان مورد مطالعه از برخورد کارشناسان هنگام عقد قرارداد بیمه و میزان حق بیمه، بیشترین رضایت را داشته‌اند.

جدول شماره ۳- اولویت‌بندی میزان رضایت از امور بیمه‌ای از دیدگاه بیمه‌گذاران

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین*	رضایت از امور بیمه‌ای
۱	۰/۳۳۹	۱/۱۴	۳/۳۶	شیوه برخورد کارشناسان هنگام عقد قرارداد بیمه
۲	۰/۴۸۹	۱/۴۵	۲/۹۶	میزان حق بیمه
۳	۰/۵۴۹۰	۱/۴	۲/۵۵	زیر پوشش قرار دادن تمام خطرهای از سوی بیمه
۴	۰/۵۴۹۴	۱/۵	۲/۷۳	بازدید بموقع کارشناسان از خسارت
۵	۰/۵۸۹	۱/۶۵	۲/۸۰	نبود مشکل و گرفتاریهای اداری در قراردادهای بیمه
۶	۰/۶۵	۱/۵۵	۲/۳۵	در دسترس بودن کارگزاری‌های بیمه
۷	۰/۷۳۵	۱/۲۸	۱/۷۴	سرعت پرداخت غرامت
۸	۰/۷۹	۱/۳۲	۱/۶۷	میزان کمک دولت به بیمه
۹	۰/۹۳۶	۱/۱۷	۱/۲۵	مقدار غرامت پرداختی

* مقیاس: ۰=هیچ، ۱=خیلی کم، ۲=کم، ۳=متوسط، ۴=زیاد، ۵=خیلی زیاد

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

همچنین، زیر پوشش قرار دادن تمام خطرهای از سوی بیمه با ضریب تغییرات ۰/۵۴۹۰، بازدید بموقع کارشناسان از خسارت با ضریب تغییرات ۰/۵۴۹۴ و نبود مشکل و گرفتاریهای اداری در قراردادهای بیمه با ضریب تغییرات ۰/۵۸۹ در

فصلنامه
پژوهشی

اولويتهای سوم تا پنجم قرار می‌گیرد. رضایت از مقدار غرامت پرداختی به کشاورزان، با ضریب تغییرات ۰/۹۳۶ نیز، اولویت آخر به شمار می‌رود که نشان می‌دهد بیمه‌گذاران، کمترین رضایت را از این مورد داشته‌اند.

میزان خسارتهای وارد شده به گندمکاران در پنج‌سال گذشته نتایج ارائه شده در جدول شماره ۴ نشان می‌دهد، از دیدگاه گندمکاران بیمه‌گذار، خشکسالی با ضریب تغییرات ۰/۳۷۵ در بالاترین اولویت است و باد زدگی، با ضریب تغییرات ۰/۳۴۳۳ در اولویت دوم قرار می‌گیرد. بنابراین خشکسالی و بادهزدگی بیشترین خسارت را به گندمکاران بیمه‌شده وارد کرده‌اند. آفتها و بیماریها، پس از دو عامل پیشگفته، از دیدگاه این گروه از گندمکاران خسارتهای زیادی به بار آورده است.

جدول شماره ۴- اولویتبندی عوامل خسارتزا از دیدگاه گندمکاران بیمه‌شده در پنج‌سال گذشته

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین رتبه‌ای*	عامل خطر
۱	۰/۳۷۵	۱/۳۶	۳/۶۲	خشکسالی
۲	۰/۳۴۳۳	۱/۲۶	۳/۶۷	باد زدگی
۳	۰/۴۴۳۴	۱/۴۹	۳/۳۶	آفتها و بیماریها
۴	۰/۵۵۴	۰/۶۶	۱/۱۹	بارانهای شدید
۵	۰/۶۱۸	۰/۷۳	۱/۱۸	توفان
۶	۰/۶۵۶	۰/۸۲	۱/۲۵	سیل
۷	۰/۶۶۶	۰/۹۴	۱/۴۱	تگرگ
۸	۰/۶۷	۱/۳۲	۱/۹۷	سرما و یخبندان
۹	۰/۷۳۴	۱/۰۸	۱/۴۷	گرما و باد گرم

* مقیاس: هیچ و خیلی کم=۱ کم=۲ متوسط=۳ زیاد=۴ خیلی زیاد=۵
برگرفته از: یافته‌های پژوهش

بارانهای سیل آسا، سرما، توفان، سیل، نگرگ، سرما و یخبندان و گرما و باد گرم نیز، در اولویتهای بعدی قرار گرفته و خسارت کمتری به کشاورزان بیمه‌گذار وارد کرده‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

فرضیه نخست: بین سطح زیرکشت کشاورزان و رضایت از بیمه‌گندم، رابطه معنیداری وجود دارد.

$$H_0: r = 0 \quad H_1: r \neq 0$$

برای بررسی رابطه بین کل سطح زیرکشت کشاورزان مورد مطالعه و رضایت از بیمه، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است که نتایج برگرفته از آن نشان می‌دهد، بین دو متغیر پیشگفته، رابطه مثبت و معنیداری در سطح ۵ درصد وجود دارد ($r = 0/167, sig = 0/05$). به دیگر سخن، هرچه سطح زیرکشت بیمه‌گذاران بیشتر باشد، رضایت از بیمه نیز، افزایش خواهد یافت. نتایج برآمده از رگرسیون نیز آشکار می‌سازد که حدود ۳/۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته (رضایت از بیمه) به وسیله متغیر پیشگفته، تبیین شده است. یافته‌های به دست آمده از پژوهشهای انجلیراس و سنتیس (۲۰۰۸) و گایندر و همکاران (۲۰۰۹) نیز تأییدکننده نتایج برگرفته از این فرضیه است. دینار و یارون (۱۹۹۰) نیز در مطالعه خود با عنوان «بررسی تأثیر کیفیت و کمیابی نهاده‌ها در پذیرش تکنولوژی آبیاری پیشرفته» به این نتیجه رسیدند که اندازه مزرعه، از عوامل مؤثر بر سرعت پذیرش است.

فرضیه دوم: بین دفعات تمدید قرارداد بیمه و رضایت از بیمه‌گندم، رابطه معنیداری وجود دارد.

$$H_0: r = 0 \quad H_1: r \neq 0$$

نتایج ضریب همبستگی بین دو متغیر دفعات تمدید قرارداد بیمه و رضایت کشاورزان از خدمات بیمه‌ای نشان می‌دهد که بین دو متغیر یاد شده، رابطه‌ای وجود

فصلنامه
پژوهشی

ندارد ($r = -0/017$, $sig = 0/848$) به دیگر سخن، رضایت از بیمه، مستقل از دفعات تمدید قرارداد بیمه بوده است. چنین نتایجی در پژوهش راستگو (۱۳۸۲) نیز به دست است. فرضیه سوم: بین سن و رضایت از بیمه گندم، رابطه معنیداری وجود دارد.

$$H_0: r = 0$$

$$H_1: r \neq 0$$

با توجه به نتایج ارائه شده در جدول شماره ۵، رابطه بین سن و رضایت از بیمه، مثبت و معنیدار است ($r = 0/251$, $sig = 0/002$) و میان دو متغیر پیشگفته، رابطه معنیداری در سطح اطمینان ۹۹ درصد وجود دارد. به دیگر سخن، با افزایش سن کشاورزان، رضایت از بیمه نیز افزایش می‌یابد. نتیجه به دست آمده، منطبق بر نتایج تحقیق موشر (۱۳۶۷) بوده، ولی نتایج مطالعات عین‌اللهی (۱۳۸۷) و یعقوبی‌فرانی (۱۳۷۹) را مبنی بر نبود رابطه میان سن و پذیرش نوآوری، تأیید نمی‌کند. فرضیه چهارم: بین سطح تحصیلات و رضایت از بیمه گندم، رابطه معنیداری وجود دارد.

$$H_0: r = 0$$

$$H_1: r \neq 0$$

بین متغیر سطح تحصیلات کشاورزان و رضایت از چگونگی ارائه خدمات بیمه‌ای، رابطه‌ای وجود ندارد ($r = -0/107$, $sig = 0/203$) که این یافته، با نتیجه به دست آمده از پژوهشهای فرجی و میردامادی (۱۳۸۵)، ازکیا و همکاران (۱۳۸۴) و کهنسال و اسماعیل‌مقدم (۱۳۸۵) همخوانی ندارد. فرضیه پنجم: بین دفعات دریافت وام از بانک کشاورزی و رضایت از بیمه گندم، رابطه معنیداری وجود دارد.

$$H_0: r = 0$$

$$H_1: r \neq 0$$

بین دو متغیر دفعات دریافت وام از بانک کشاورزی و رضایت از بیمه رابطه‌ای وجود ندارد. بدین معنی که دفعات دریافت وام از بانک کشاورزی، تأثیری بر رضایت بیمه‌گذاران از خدمات صندوق بیمه کشاورزی نداشته است ($r = 0/048$, $sig = 0/531$) که گودوین (۱۹۹۳) نیز در مطالعه خود، به نتیجه مشابهی دست یافته بود.

فرضیه ششم: بین نگرش کشاورزان پیرامون بیمه و رضایت از بیمه گندم، رابطه معنیداری وجود دارد.

$$H_0: r = 0 \quad H_1: r \neq 0$$

با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان گفت: بین نگرش کشاورزان پیرامون بیمه و رضایت از عملکرد صندوق بیمه، رابطه مثبت و معنیداری وجود دارد. بنابراین هرچه نگرش پیرامون بیمه مساعدتر و بهتر باشد، رضایت از بیمه نیز افزایش پیدا خواهد کرد. نتایج تحلیل رگرسیون نیز نشان می‌دهد، در گام نخست متغیر «نگرش گندمکاران نسبت به بیمه» وارد معادله شده است که میزان همبستگی آن با متغیر وابسته، ۰/۴۴۳ به دست آمد. در این مرحله میزان ضریب تعیین برابر با ۰/۱۹۶ و ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰/۱۸۸ برآورد شد. به دیگر سخن، نگرش ۱۸/۸ درصد از تغییرات رضایت گندمکاران از بیمه را تبیین می‌کند که نتایج تحقیقات باقری و همکاران (۱۳۸۷)، پاتریک (۱۹۹۸)، حسینی هاشم‌زاده (۱۳۸۸) و نعیمی و همکاران (۱۳۸۸) منطبق بر نتیجه برگرفته از این فرضیه است.

فرضیه هفتم: بین درصد جبران خسارت از سوی صندوق بیمه کشاورزی و رضایت از بیمه گندم، رابطه معنیداری وجود دارد.

$$H_0: r = 0 \quad H_1: r \neq 0$$

در مورد درصد جبران خسارت، نتایج آزمون همبستگی نشان می‌دهد، رابطه مثبت و معنیداری بین متغیر درصد جبران خسارت از راه دریافت غرامت و متغیر رضایت از بیمه، وجود دارد. بنابراین با اطمینان بالای ۹۹ درصد می‌توان نتیجه گرفت که هرچه غرامت پرداختی از سوی صندوق بیمه، به میزان بیشتری خسارت وارد آمده به کشاورزان را جبران کند، رضایت از بیمه نیز افزایش پیدا خواهد کرد (۰/۰۰۰، $\text{sig} = ۰/۶۵۴$). با توجه به نتایج تحلیل رگرسیون، این متغیر در گام چهارم وارد معادله شد که میزان ضریب تعیین به ۰/۳۵۲ ارتقا یافت. ترکمانی (۱۳۸۰) در مطالعه خود، کافی نبودن میزان خسارت را از مهمترین موانع پذیرش بیمه از سوی کشاورزان برشمرده است. باقری و همکاران

(۱۳۸۷) نیز در تحقیق خود، به این نتیجه دست یافتند که با افزایش میزان خسارت، رضایتمندی افراد از عملکرد بیمه کاهش می‌یابد.

جدول شماره ۵- ضریبهای همبستگی متغیر وابسته رضایت از بیمه و متغیرهای مستقل

فرضیه	متغیر مستقل	جنس	متغیر وابسته	جنس	نوع ضریب	میزان ضریب	سطح معنیدار
۱	کل سطح زیر کشت	فاصله‌ای	رضایت از بیمه	فاصله‌ای	پیرسون	۰/۱۶۷	*۰/۰۵
۲	دفعات تمدید قرارداد بیمه	فاصله‌ای	رضایت از بیمه	فاصله‌ای	پیرسون	-۰/۰۱۷	ns۰/۸۴۸
۳	سن	فاصله‌ای	رضایت از بیمه	فاصله‌ای	پیرسون	۰/۲۵۱	**۰/۰۰۲
۴	سطح تحصیلات	ترتیبی	رضایت از بیمه	فاصله‌ای	اسپیرمن	-۰/۱۰۷	ns۰/۲۰۳
۵	دفعات دریافت وام	فاصله‌ای	رضایت از بیمه	فاصله‌ای	پیرسون	۰/۰۴۸	ns۰/۵۳۱
۶	نگرش پیرامون بیمه	ترتیبی	رضایت از بیمه	فاصله‌ای	اسپیرمن	۰/۳۸۱	**۰/۰۰۰
۷	عوامل خسارت‌زا	ترتیبی	رضایت از بیمه	فاصله‌ای	اسپیرمن	۰/۶۵۴	**۰/۰۰۰
۸	درصد جبران خسارت	فاصله‌ای	رضایت از بیمه	فاصله‌ای	پیرسون	۰/۱۴۱	*۰/۰۲۱

*معنیدار در سطح ۵ درصد

**معنیدار در سطح ۱ درصد

ns معنیدار نیست

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

داده‌های جدول شماره ۶ نیز، تأثیر هریک از گویه‌های رضایتمندی را بر میزان رضایت کلی بیمه‌گذاران، از راه محاسبه ضریب همبستگی نشان می‌دهد. با توجه به نتایج به دست آمده، گویه سرعت پرداخت غرامت، با ضریب همبستگی ۰/۷۱۱ با رضایت کلی، می‌تواند بیشترین تأثیر را در جلب رضایت بیمه‌گذاران داشته باشد.

جدول شماره ۶- ضریب همبستگی بین گویه‌های رضایتمندی و رضایت کلی

ضریب همبستگی	گویه‌های رضایتمندی
۰/۴۷۱	رضایت از برخورد کارشناسان هنگام عقد قرارداد بیمه
۰/۴۶۷	رضایت از میزان حق بیمه
۰/۴۶۸	رضایت از زیر پوشش قرار دادن تمام خطرهای بیمه
۰/۵۶۰	رضایت از بازدید بموقع کارشناسان از خسارت
۰/۶۰۶	رضایت از نبود مشکل و گرفتاریهای اداری در قراردادهای بیمه
۰/۵۱۸	رضایت از در دسترس بودن کارگزاری‌های بیمه
۰/۷۱۱	رضایت از سرعت پرداخت غرامت
۰/۶۷۴	رضایت از میزان کمک دولت به بیمه
۰/۶۰۰	رضایت از مقدار غرامت پرداختی

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

در مطالعات سلطانیپور و مجاوریان (۱۳۸۷) و محمدی و همکاران (۱۳۸۷) سرعت پرداخت غرامت، به عنوان یکی از عوامل تأثیرگذار بر پذیرش بیمه شناخته شده و پس از آن، میزان کمک دولت به بیمه با ضریب همبستگی ۰/۶۷۴، دومین عامل تأثیرگذار بر میزان رضایتمندی بیمه‌گذاران به شمار آمده است. به همین ترتیب، گویه‌های نبود مشکل و گرفتاریهای اداری در قراردادهای بیمه، مقدار غرامت پرداختی، بازدید بموقع کارشناسان از خسارت و در دسترس بودن کارگزاری‌های بیمه، به عنوان عاملهای بعدی تأثیرگذار بر رضایت کلی بیمه‌گذاران شناخته شدند. گویه‌های برخورد کارشناسان هنگام عقد قرارداد بیمه، زیر پوشش قرار دادن تمام خطرهای بیمه و میزان حق بیمه به دلیل ضریب همبستگی ضعیف‌تر با رضایتمندی کلی، از اهمیت کمتری نسبت به دیگر گویه‌ها برخوردارند (جدول شماره ۷).

فصلنامه
پژوهشی

جدول شماره ۷- ضریب تعیین متغیرهای تأثیرگذار بر رضایت گندمکاران از بیمه

گام	متغیر	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین
۱	نگرش گندمکاران نسبت به بیمه	۰/۴۴۳	۰/۱۹۶
۲	میزان خسارت عوامل خطر	۰/۵۵۲	۰/۳۰۵
۳	کل سطح زیرکشت کشاورزان	۰/۵۹۰	۰/۳۴۸
۴	درصد جبران خسارت	۰/۶۱۶	۰/۳۷۹

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

با توجه به ضریبهای نگاشته شده در جدول شماره ۸ و مقدار ثابت (b_0) معادله استاندارد شده خط رگرسیون در گام چهارم به صورت زیر است.

$$Y = ۸/۴۹۰ + ۰/۹۸ X_1 - ۰/۴۲۵ X_2 + ۰/۱۷۷ X_3 + ۰/۰۹۶ X_4$$

پیرامون سهم هریک از متغیرهای مستقل که وارد معادله خط رگرسیون شده است، در تبیین متغیر وابسته می‌توان چنین گفت که با توجه به مقادیر بتای به دست آمده، متغیرنگرش گندمکاران پیرامون بیمه، نسبت به دیگر متغیرها، بیشترین سهم و تأثیر را در تبیین متغیر وابسته رضایت از بیمه گندم داشته است؛ زیرا برای این متغیر، به ازای یک واحد تغییر در انحراف معیار رضایت از شیوه ارائه خدمات بیمه‌ای، به اندازه ۰/۳۵۹ واحد تغییر در انحراف معیار توسعه بیمه گندم ایجاد می‌شود. این در حالی است که تغییرات پدید آمده در انحراف معیار متغیر وابسته به ازای یک واحد تغییر در انحراف معیار سه متغیر دیگر (میزان خسارت عوامل خطر، کل سطح زیرکشت کشاورزان، درصد جبران خسارت) کمتر از این مقدار تغییر ایجاد می‌کند (جدول شماره ۸).

بیمه و
کشاورزی

سال هشتم
شماره ۲۷ و ۲۸
۱۳۹۰

جدول شماره ۸- رگرسیون گام به گام به منظور تبیین تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته

متغیر	B	Beta	t	Sig
نگرش گندمکاران پیرامون بیمه	۰/۹۸	۰/۳۵۹	۴/۱۸۰	۰/۰۰۰
میزان خسارت عوامل خطر	-۰/۴۲۵	-۰/۳۲۴	-۳/۶۵۴	۰/۰۰۰
کل سطح زیرکشت کشاورزان	۰/۱۱۷	۰/۱۸۳	۲/۱۵۰	۰/۰۳۴
درصد جبران خسارت	۰/۰۹۶	۰/۱۸۳	۲/۱۱۵	۰/۰۳۷
عدد ثابت	۸/۴۹۰			

جمع‌بندی و پیشنهادها

۱- یافته‌های تحقیق نشان داد که هرچه سطح زیرکشت کشاورزان بیمه‌گذار بیشتر باشد، رضایت از بیمه نیز، افزایش خواهد یافت. همچنین این متغیر، به عنوان یکی از عوامل تأثیرگذار بر رضایت از بیمه، وارد معادله خط رگرسیون شد؛ از همین رو، کمک کردن به توسعه واحدهای کوچک، کمک شایان توجهی به افزایش رضایت کشاورزان از بیمه محصولات کشاورزی خواهد بود. دستیابی به این امر مهم، از راه اعطای اعتبارات کم‌بهره از سوی نهادهای مالی و اعتباری به صاحبان واحدهای خرد، انجام‌پذیر است.

۲- نتایج به دست آمده نشان داد که هرچه درصد جبران خسارت از سوی صندوق بیمه کشاورزی بیشتر باشد، کشاورزان نیز، رضایت بیشتری از عملکرد صندوق بیمه خواهند داشت. در این راستا و با توجه به نتیجه به دست آمده، پیشنهاد می‌شود، صندوق بیمه، با افزایش منطقی غرامتها، زمینه‌های رضایتمندی بیمه‌گذاران را فراهم آورد.

۳- با توجه به نتایج به دست آمده، گویه سرعت پرداخت غرامت، با ضریب همبستگی ۰/۷۱۱ با رضایت کلی، می‌تواند بیشترین تأثیر را در جلب رضایت بیمه‌گذاران داشته باشد. در این زمینه، صندوق بیمه می‌تواند با ایجاد امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری لازم، کاهش دیوانسالاری (بوروکراسی) اداری و حذف و اصلاح برخی مقررات، فاصله زمانی بین بررسی خسارت تا دریافت غرامت را بشدت کاهش دهد و به طور چشمگیری، بر رضایت بیمه‌گذاران بیفزاید.

فصلنامه
پژوهشی

۴- نظر به اينكه «ميزان كمك دولت به بيمه گندم» به عنوان دومين عامل تأثيرگذار بر ميزان رضايتمندی بيمه‌گذاران شناخته شد، توصيه می‌شود، به منظور افزايش رضايت کشاورزان از عملکرد صندوق بيمه کشاورزی، دولت به کشاورزان خرده‌مالك، بيشتر كمك كند و برنامه‌های ویژه‌ای را برای اين گروه از افراد در نظر گيرد تا آنها از آسيبهای احتمالی، در امان بمانند و زمينه‌های رضايتمندی آنان نیز، فراهم شود.

۵- كم بودن مبلغ غرامت پرداختی از سوى صندوق بيمه به کشاورزان، يکي از موارد نارضايتی گندمكاران بيمه‌گذار از چگونگی ارائه خدمات بيمه‌ای است. از اين رو، با توجه به اهميت جلب رضايت بيمه‌گذاران، ضرورت دارد كه صندوق بيمه با افزايش منطقی غرامتها تا حدود زيادی، رضايت بيمه‌گذاران را افزايش دهد تا از وجهه مطلوبتر و اعتبار بيشتری در ميان آنها برخوردار باشد.

۶- از آنجاكه بازديد بموقع کارشناسان در هنگام رخدادن خسارت و سرعت عمل آنها به عنوان يکي از عوامل تأثيرگذار بر رضايت بيمه‌گذاران شناخته شده است، می‌توان پيشنهاده کرد كه صندوق بيمه، کارشناسان ارزياب بيشتری را به کار گيرد، تا در صورت درخواست ارزيابی خسارت از سوى کشاورزان، اين امر با سرعت بيشتری انجام پذيرد. گفتنی است، چنانچه تعيين درصد خسارت در سر مزرعه انجام گيرد، تأثير بيشتری خواهد داشت.

۷- نتايج تحليل رگرسيون نشان داد: «نگرش گندمكاران پيرامون بيمه» بيشترين سهم و تأثير را در تبين متغير وابسته داشته است. بنابر اين دست‌اندرکاران و مسئولان امر بيمه، می‌بايد با ايجاد و تقويت نگرش مثبت پيرامون بيمه و تغيير نگرشهای منفی کشاورزان، برای افزايش رضايت کشاورزان برنامه‌ريزی و تلاش داشته باشند. بنابر اين بهبود نگرش گندمكاران پيرامون بيمه محصولات کشاورزی از راه اطلاع‌رسانی و برگزارى کلاسهای آموزشی و ترويجی متناسب با نياز ايشان در اين زمينه، تأثير بسزایی در رضايتمندی کشاورزان خواهد داشت.

۸- افزون بر آنچه گفته شد، زمان پرداخت حق بیمه، بویژه برای کشاورزان خرده مالک نیز می تواند، بر رضایتمندی بیشتر از بیمه کشاورزی تأثیرگذار باشد. از این رو، بهتر است، زمان پرداخت با زمان برداشت محصول و یا زمانی که کشاورزان نقدینگی بیشتری دارند، هماهنگ شود.

۹- برخورد کارشناسان هنگام عقد قرارداد بیمه نیز، تأثیر زیادی بر میزان رضایتمندی کشاورزان دارد. بنابراین صندوق بیمه می تواند برای افزایش میزان رضایت گندمکاران، موارد زیر را مورد نظر قرار دهد:

- برخورد و رفتار دوستانه، همراه با احترام به بیمه گذار در هر شرایطی، حتی زمانی که حق با مشتری نیست.
 - بهبود ارتباط و تعاملات با کشاورزان از راه نظرسنجی از آنها در مورد خدمات ارائه شده از سوی صندوق بیمه کشاورزی و دادن بازخورد به آنها برای نشان دادن توجه به نظرها و خواسته های ایشان.
 - برگزاری دوره ها و سمینارهایی برای کارکنان در زمینه چگونگی برخورد با کشاورزان.
- ۱۰- با توجه به اینکه یکی از خواسته ها و انتظارات مهم بیمه گذاران، اطلاع رسانی درست و بموقع، بویژه دریافت اطلاعات کافی پیرامون مزیتها، سودمندیها، شرایط و قوانین بیمه است؛ بنابراین صندوق بیمه کشاورزی می تواند، برای افزایش رضایت کشاورزان، یک نظام اطلاع رسانی کارآمد که پیوسته، پاسخگوی نیازهای اطلاعاتی آنان باشد، در بانک کشاورزی ایجاد کند.

منابع

۱. ازکیا، م، نوابخش، م، و ایمانی، ع، (۱۳۸۴)، «عوامل مؤثر بر نشر فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در جامعه روستایی (مطالعه تجربی: روستای قرن آباد)»، *مجله جهانی رسانه* ۷: ۲۵-۱.
۲. باقری، م، محمدی، ح، و معیزی، ف، (۱۳۸۷)، «بررسی عوامل مؤثر بر رضایتمندی کشاورزان از بیمه محصولات کشاورزی با نگاهی بر عملکرد صندوق بیمه محصولات کشاورزی در شهرستان بویراحمد»، *فصلنامه پژوهشی بیمه و کشاورزی*، سال پنجم، ۱۸: ۹۹-۱۱۹.
۳. بهرامی، ع، و کلاتری، خ، (۱۳۸۵)، «بررسی مخاطره‌های طبیعی مؤثر بر پذیرش بیمه محصولات کشاورزی»، *فصلنامه بیمه و کشاورزی*، ۳ (۱۰): ۳۵-۲۸.
۴. ترکمانی، ج، (۱۳۸۰)، «بررسی عملکرد بیمه محصولات کشاورزی در ایران»، *مجموعه مقالات اقتصاد گندم، از تولید تا مصرف*. انتشارات مؤسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی و اقتصاد کشاورزی، تهران. صفحه ۲۱۶-۱۹۳.
۵. جعفری، ه، اسمعیلی، ر، نصیری، ا، حیدری، ج، محمدپور، ر، ع، و محمودی، ق، (۱۳۸۶)، «بررسی میزان رضایتمندی کارکنان دانشگاه علوم پزشکی مازندران از خدمات بیمه درمانی تکمیلی سال ۱۳۸۴»، *مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران*، دوره هفدهم، ۱۲۴: ۵۸-۱۱۷.
۶. حسینی هاشم‌زاده، د، (۱۳۸۸)، «بررسی عوامل مؤثر بر رضایتمندی مشتریان بانک صنعت و معدن»، *نشریه مدیریت بازرگانی*، دوره ۲، ۸۲-۶۳.
۷. دریجانی، ع، و قربانی، م، (۱۳۷۷)، «عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه گندم در استان مازندران»، *مجموعه مقالات گردهمایی اقتصاد کشاورزی ایران*. دانشکده کشاورزی دانشگاه بوعلی سینا. صفحه ۱۵۹-۱۴۵.
۸. راستگو، ح، (۱۳۸۲)، *بررسی عوامل مؤثر در توسعه بیمه محصولات راهبردی کشاورزی در شهرستان خدابنده*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد توسعه روستایی دانشکده کشاورزی، دانشگاه تهران.
۹. رستمی، ف، شعبانعلی‌فمی، ح، ایروانی، ه، و موحدمحمدی، ح، (۱۳۸۶)، «عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه مطالعه موردی گندم کاران شهرستان هرسین کرمانشاه»، *فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه*، سال ۱۵، ۶۰: ۲۱-۱.
۱۰. سلطانپور، ی، و مجاوریان، م، (۱۳۸۷)، «عوامل مؤثر بر رضایتمندی بیمه‌گذاران از عملکرد صندوق بیمه محصولات کشاورزی»، *فصلنامه پژوهشی بیمه و کشاورزی*، سال ۵، شماره ۱۵ و ۱۶: ۱۲۲-۱۰۳.
۱۱. شاهنوشی، ن، عدالتیان، ع، خاکسار آستانه، ح، سلطانی، س، و رحمانی، ف، (۱۳۸۸)، «بررسی میزان رضایتمندی بیمه‌گذاران از عملکرد صندوق بیمه کشاورزی در استان خراسان رضوی»، *فصلنامه پژوهشی بیمه و کشاورزی*، سال ۶، ۲۲: ۴۹-۲۱.
۱۲. عین‌اللهی احمدآبادی، م، (۱۳۸۷)، «عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه گندمکاران استان زنجان مطالعه موردی شهرستان خدابنده»، *فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه*، سال ۱۶، ۶۳: ۷۰-۵۱.
۱۳. فرجی، ا، و میردامادی، س، م، (۱۳۸۵)، «بررسی نقش ترویج در پذیرش بیمه محصول سیب توسط باغداران شهرستان دماوند»، *مجله علوم کشاورزی*، سال ۱۲، ۳: ۵۰۰-۴۸۹.
۱۴. کهنسال، م، ر، و اسماعیل مقدم، ق، (۱۳۸۵)، «بررسی عوامل مؤثر بر تقاضای بیمه محصولات کشاورزی مطالعه موردی: شهرستان درگز»، *فصلنامه بیمه و کشاورزی*، سال سوم، ۱۱: ۲۲-۷.

بیمه و
کشاورزی

سال هشتم
شماره ۲۸ و ۲۷
۱۳۹۰

۱۵. محمدی، ی، رفیعی، ح. و ایروانی، ه. (۱۳۸۷)، «بررسی عوامل مؤثر بر تقاضای بیمه محصولات منتخب زراعی در شهرستان زرین‌دشت، استان فارس»، مجله پژوهش و سازندگی در زراعت و باغبانی، ۸۱: ۱۲۹-۱۲۰.
۱۶. مقدسی، ر. و مرب. آ. (۱۳۸۵)، مطالعه تطبیقی بیمه محصولات کشاورزی در ایران و چند کشور منتخب، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
۱۷. نعیمی نظام‌آبادی، م. (۱۳۷۷)، بررسی و تعیین عوامل مؤثر بر گسترش و توسعه بیمه محصولات کشاورزی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران.
۱۸. نعیمی، ا. پزشکی‌راد، غ. ر. و چیزری، م. (۱۳۸۸)، «عوامل فردی، آموزشی و ترویجی مؤثر بر نگرش گندمکاران استان زنجان نسبت به بیمه محصولات کشاورزی»، فصلنامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، ۹: ۶۱-۵۱.
۱۹. یعقوبی‌فرانی، ا. (۱۳۷۹)، بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش و عدم پذیرش بیمه دام روستایی در استان اصفهان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
20. Ahsan, S. M., Sli, A. and Kurian, J. N. (1989) "Toward a Theory of Agricultural Insurance". *American Journal of Agricultural Economics*, 69(3): 520-529.
21. Agahi, H. and Bahrami, A. (2007) "A study of Natural Risk Affecting Adoption of Crop Insurance: A case study of Kurdistan", *African Journal of Agricultural Research*, 9: 601-604.
22. Anderson, J. R. (2003) "Impacts of Climate Variability in Australian Agriculture", *Review of Marketing and Agricultural Economics*, 49 (31).
23. Dinar, A. and Yaron, D. (1990) "Influence of Quality and Scarcity of Inputs on the Adoption of Modern Irrigation Technologies", *Western Journal of Agricultural Economics*, 15(2): 224-233.
24. Enjolras, G. and Sentis, P. (2008) The main determinants of insurance purchase; An empirical study on crop insurance policies in France.
25. Ginder, M.; Spaulding, A. D.; Tudor, K.W. and Winter, J.R. (2009) "Factor Affecting Crop Insurance Purchase Decisions by Farmers in Northern Illinois", *Journal of Agricultural Finance Review*. Available at: <http://Emerald Group Publishing Limited>, 69: 113-125.
26. Goodwin, B. K. (1993) The Economic of Crop Insurance and Disaster Aid, AEI Press, Washington D. C.
27. Meuwissen, M. P.; Huirne, M. R. B. and Hardaker, J. B. (2001) "Sharing Risk in Agriculture, Principles and Empirical Results", *Netherland Journal of Agricultural Science*, 49: 343-356.
28. Patrick, G.F. (1998) "Mallee Wheat Farmers Demand for Crop and Rainfall Insurance", *Australian Journal of Agricultural Economics*, 32: 37-49.
29. Paulson, D. N., Babcock, B. A., Hart, C. E. and Hayes, D. J. (2004), Insuring uncertainty in value-added Agricultural: Ethanol Production, Center for Agricultural Rural development /Iowa state university, On line in <http://www.card.iastate.edu>

30. Mahul, O. and Stutley, J. C. 2010. Government Support to Agricultural Insurance Challenges and Options for Developing Countries, The World Bank Washington D.C. Available at <http://www.worldbank.org>.
31. Sadati, S. A; Rostami Ghobadi, F; Sadati, S. A; Mohamadi, Y; Sharifi, O. and Asakereh, A. (2010) "Survey of Effective Factors on Adoption of Crop Insurance Among Farmers: A case study of Behbahan County", *African Journal of Agricultural Research*. 5(16): 2237-2242. Available online at <http://www.academicjournals.org>.
- Vandeer, Mont L. A. (2001) "Demand for Aria Crop Insurance Among Litchi Producer in Northern Vietnam", *Journal of Agricultural Economics*. 26(2):173-184.

Study of Factors Effective in Obtaining Satisfaction of Wheat Cultivators over Performance of Agricultural Insurance Fund - Hamedan City

Dr. K. Naderi Mahdiei*, Dr. A. Yaghoubi Farani**,
Dr. H. Saadi** & L. Zoleikhaei Sayyar***

Abstract

The present research aims to study factors effective in obtaining satisfaction of wheat cultivators over performance of Agricultural Insurance Fund in the city of Hamedan. The present study has collected data on the basis of correlation-descriptive method and has been implemented through scaling. Statistical population of the insured wheat cultivators in Hamedan in the farming year 1388-89 (2009-2010) was N=2916 out of which 225 were selected as systematic random sampling. To collect the required data a questionnaire was formulated. To determine the validity of the questionnaire, opinions of professors and specialists were obtained. The questionnaire's reliability was assessed in the course of a pre-test step by gathering data from 30 samples of the statistical population. Thus reliability of the questionnaire was calculated by using Cranach's Alpha method and the coefficient was 0.80. Results showed a positive relationship between the variables such as the entire cultivated area, age, approach of the farmers towards insurance and the percentage of compensation with the variable on satisfaction over the performance of Insurance Fund. Also, results obtained from analysis of multiple regression showed that variables of the approach of farmers towards insurance, percentage of compensation, and the entire area under cultivation constitute 35.2% of the changes in satisfaction of farmers over performance of the Agricultural Insurance Fund .

Keywords:

Agricultural Insurance, Wheat, Agricultural Insurance Fund, Satisfaction, Performance, Hamedan City.

* Assistant Professor, Agricultural Extension and Rural Development, Bu-Ali Sina University. knadery@yahoo.com

** Assistant Professor, Agricultural Extension and Rural Development, Bu-Ali Sina University.

*** Ms, Rural Development, Bu-Ali Sina University..

بررسی تأثیر شاخصهای بیمه زیتون بر تولید

و سطح زیر کشت آن در ایران

(نگاهی به طرح بیمه زیتون ایران در دوره ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۷)

خسرو غریبی*، حمید کریمی**، علی اکبر موسوی*، حسین آذریان*

چکیده

لزوم حمایت از بخش کشاورزی، بویژه باغبانی، در برابر عوامل خطر قهری و طبیعی که بیرون از کنترل تولید کننده است، بر کسی پوشیده نیست. بیمه کشاورزی، یکی از راهکارهای حمایت از این بخش است. در میان محصولات باغی نیز، زیتون، یکی از محصولات مهم، بویژه از نظر اقتصادی و کاربردی است. در راستای حمایت از این محصول، طرح بیمه زیتون از سال ۱۳۸۱ از سوی صندوق بیمه کشاورزی، به اجرا درآمده است.

نتایج برگرفته از اجرای طرح بیمه زیتون در بررسی دوره ۶ ساله (از سال ۱۳۸۱-۸۲ تا ۱۳۸۶-۸۷، اجرای طرح تا هنگام اطلاعات نهایی شده آن) نشان می‌دهد، ضریب خطر زیتون از ۲۷/۶ درصد به ۵۱ درصد افزایش یافته که به همین نسبت نیز، غرامت پرداختی این محصول، روندی افزایشی داشته و در عمل، این محصول را از یک محصول کم‌خطر در بیمه باغها، به یک محصول پرخطر تبدیل کرده است. این مسئله از دیدگاه بیمه‌ای و علم باغبانی، نمایانگر افت تولید و به هدر رفتن سرمایه ملی کشور به دلیل فراهم نبودن بسترهای لازم برای این محصول ارزشمند است. این پژوهش برای نخستین بار در ایران به منظور بررسی تأثیر شاخصهای بیمه زیتون بر تولید و سطح زیر کشت آن از آغاز طرح در سالهای پیشگفته، انجام گرفته است. برای این منظور ضریب همبستگی شاخصهای بیمه زیتون (حق بیمه، سطح بیمه، حداکثر تعهد بیمه‌گر و سطح خسارت) با شاخصهای تولید (افت تولید، میزان تولید و سطح زیر کشت) با استفاده از نرم‌افزار Curve expert مورد ارزیابی قرار گرفت. کمترین ضریب همبستگی، بین میزان افت تولید و حداکثر تعهد بیمه‌گر (۸/۸۳ درصد) و بیشترین ضریب همبستگی، بین میزان سطح خسارت و سطح بیمه وجود دارد (۹۹/۴۲ درصد). افزایش سطح زیر کشت نیز، دارای رابطه‌ای مستقیم با افزایش سطح بیمه است (۷۶/۶۵ درصد) که نشان می‌دهد، به کار بستن سیاست بیمه‌ای در جهت افزایش سطح زیر کشت (در چارچوب حمایت مالی از باغدار) بوده؛ اما توسعه سطح زیر کشت در مناطق پرخطر بیشتر است. به همین دلیل، ضریب همبستگی میزان غرامت و سطح زیر کشت نیز، رابطه مستقیم دارند (۹۰/۸۵ درصد).

کلیدواژه‌ها:

سطح زیر کشت، غرامت، افت تولید، بیمه کشاورزی، محصول پرخطر، زیتون، طرح بیمه.

بیمه و
کشاورزی

سال هشتم
شماره ۲۷ و ۲۸
۱۳۹۰

مقدمه

گیاه زیتون خوراکی یا Olive با نام علمی: «*Olea europea var . sativa*» درختی همیشه سبز و از خانواده زیتونیان یا Oleaceae است که ۲۳ جنس را دربر می‌گیرد و بیشتر نیز، صنعتی و یا زینتی هستند. در این میان تنها، زیرگونه sativa دارای میوه‌های خوراکی است. درختان این زیرگونه ۲ تا ۲۰ متر ارتفاع دارند. در این خانواده گیاهان مختلفی دیده می‌شود که هیچ شباهت ظاهری با هم ندارند؛ از جمله: یاس خوشه‌ای - یاس رازقی - برگ نو - یاس زرد - زبان گنجشک.

گل‌های زیتون، خوشه‌ای است و روی شاخه‌های یکساله پدید می‌آید. در هر خوشه، به طور متوسط، ۸ تا ۲۵ گل به صورت دو جنسه وجود دارد که فقط ۱ تا ۳ درصد آنها به میوه تبدیل می‌شود. درخت زیتون از ۶ سالگی به بار می‌نشیند و چند سده عمر می‌کند. زیتون دارای گل‌های کامل سفید با گل آذین ۴ ک+۴ گ پیوسته+۲ پ و هر مادگی ۲ برچه که دارای ۲ تخمک است که تنها، یکی بارور می‌شود. گل‌های زیتون به طور معمول، خودبارورند اما بعضی واریته‌ها دگرگشن هستند. گرده افشانی، بیشتر به کمک باد صورت می‌گیرد ولی این کار را حشرات نیز انجام می‌دهند.

کشت زیتون در مناطق گرم و نیمه‌گرم و مناطقی که دارای زمستانهای مرطوب و ملایم و تابستانهای گرم و بدون باران است انجام می‌گیرد. ارقام زیتون محلی موجود در ایران بر اساس بررسیهای ایستگاه تحقیقات زیتون رودبار عبارت است از: روغنی (۵۰ درصد کل درختان)، زرد زیتون (۴۰ درصد کل درختان)، ماری (۷ درصد کل درختان)، شنگه، فشمی، ذرفول.

افزون بر اینها نمونه‌های دیگر زیتون که در منطقه گیلان و زنجان دیده می‌شود و عبارت است از: سبز زیتون، سیاه زیتون، خرما زیتون، آوه زیتون.

دیگر ارقام زیتون سازگار با شرایط آب‌وهوایی ایران عبارت است از: آربکین، لچیو، کراتینا، فرانکیونتو، بلیدی، آمفی‌سیس، کلون‌رس، کروناپیک، آمیگدالیفولیا، کالا ماتا، میشن، مانزانیا، سویلانا، کلوناویس و چند مورد دیگر (۲۱ و ۲). این ارقام مقاومتهای متفاوتی نسبت به خطرهای غیرزنده (abiotic) دارند.

فصلنامه
پژوهشی

کشت زیتون نیز، مانند دیگر فعالیتهای تولیدی در بخش کشاورزی، به دلیل تأثیرپذیری از عوامل قهری و طبیعی مانند: شرایط جوی، پدید آمدن اختلال در چرخه‌های بیولوژیک، آفتها و بیماریها و دیگر موارد، با مخاطره‌ها یا ریسکهای بیشماری روبه‌روست. این مخاطره‌ها، نه تنها تولیدکنندگان، بلکه عملکرد بخش کشاورزی را نیز در سطح کلان، زیر تأثیر قرار می‌دهد و بر اجرای برنامه‌ها و سیاستهای دولت هم، تأثیر می‌گذارد. یادآوری می‌شود، منظور از مخاطره یا ریسک، حادثه‌ای است که در آینده، امکان وقوع آن وجود دارد و نتیجه آن، خسارت یا زیان است.

از همین‌رو، به منظور کاهش مخاطره یا ریسک تولید محصولات کشاورزی (از جمله زیتون) نیاز به استفاده از راهکارهای حمایتی و مدیریت ریسک است که در میان راهکارهای موجود، بیمه کشاورزی، یکی از بهترین گزینه‌هاست. در این زمینه، بیمه زیتون به عنوان یکی از انواع بیمه‌های باغبانی، بیمه آن در کشورهای مختلف مثل ایتالیا و اسپانیا، از سوی شرکتهای خصوصی و با حمایت دولت، به اجرا درآمده است. در ایران، ساختار صنعت بیمه کشاورزی، به صورت دولتی است و بیمه خصوصی به دلیلهای گوناگون از جمله بالا بودن ریسک سرمایه‌گذاری در این بخش، گرایش و تمایلی به حضور در صنعت بیمه کشاورزی ندارد. این درحالی است که در دیگر کشورها، شرایط برای حضور و مشارکت بیمه خصوصی در بخش کشاورزی فراهم شده است تا به بالندگی و توسعه صنعت بیمه در این کشورها بینجامد (۴ و ۹).

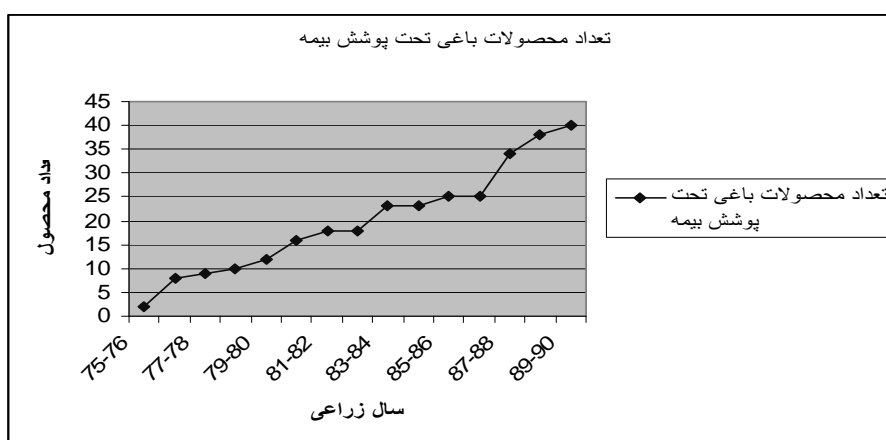
به هرروی، بیمه باغبانی نیز، در ایران، از سال زراعی ۱۳۷۵-۷۶ با بیمه ۲ محصول خرما در استانهای سیستان و بلوچستان و کرمان - و محصول انگور در استانهای زنجان و قزوین و آذربایجان غربی آغاز شده است و هم‌اکنون نیز، تعداد محصولات باغی زیر پوشش بیمه، به ۴۰ نوع محصول می‌رسد (نمودار شماره ۱). این روند، تأثیر دوچندانی بر افزایش کمی پوشش بیمه‌ای در باغهای کشور داشته است (۳).

با توجه به آنچه گفته شد و نظر به اهمیت و جایگاه ویژه اقتصادی - کاربردی زیتون، مدیران و مسئولان کشور، بر آن شده‌اند تا با عزمی راسخ، کشت و تولید این درخت مقدس را در سطح گسترده‌ای توسعه دهند، به گونه‌ای که ضمن تأمین روغن

مورد نیاز کشور، به کاهش وابستگی به روغن نباتی خارجی نیز کمک شده باشد که این امر به عنوان یک طرح ملی در روند کاهش وابستگی و افزایش تولید داخلی و در نهایت، اشتغالزایی، بسیار درخور اهمیت است. از همین رو، صندوق بیمه کشاورزی نیز با به اجرا گذاشتن طرح بیمه محصول باغهای زیتون تلاش کرده است، نقش حمایتی و مدیریت ریسک و حفظ و ارتقای تولید را در این طرح ملی، برعهده گیرد.

نمودار شماره ۱- روند و تعداد محصولات باغی زیر پوشش بیمه

از سال زراعی ۱۳۷۵-۷۶ تا ۹۰-۸۹

اجرای طرح بیمه محصول باغهای زیتون از سال زراعی ۸۲- تا ۱۳۸۱ آغاز شده است. مبنای بیمه زیتون، ارزش تولید محصول است که بر این اساس، با برآورد پتانسیل تولید (سطح باغ، تراکم، سن درختان، شیوه مدیریت باغ، تعداد و میزان رشد شاخه‌های سال جاری که محصول سال آینده بر روی آن تشکیل خواهد شد و مانند آن) نوع گزینه بیمه‌ای مورد نظر، برای عقد قرارداد تعیین می‌شود. محاسبات مربوط به تعیین ضریب خطر، برپایه ارزش مورد بیمه‌ای سطوح بیمه شده به تفکیک گزینه‌های بیمه شده، صورت می‌گیرد (۲). با به‌کارگیری این اطلاعات و توجه به شرایط باردهی درخت زیتون و آشنایی کامل به چگونگی تعیین پتانسیل تولید در هر باغ، حق بیمه مشخص می‌شود. در هنگام پدید آمدن خسارتهای زیر پوشش بیمه (نگاشته شده در آیین‌نامه بیمه محصولات باغهای زیتون آبی) و با بازدید اولیه، نوع یا انواع عامل خطر زیر پوشش یا

بیرون از پوشش بیمه، تعیین می‌شود و درصد خسارت تقریبی نیز، برآورد خواهد شد؛ ولی در بازدید نهایی، در بیست روز پیش از برداشت، درصد دقیق خسارت زیر پوشش، مشخص می‌شود و با تنظیم جدول نمونه‌گیری میزان افت کمی و کیفی باغ و در نهایت، غرامت، تعیین خواهد شد (۲).

عوامل خطر زیر پوشش در بیمه زیتون، عبارت است از:

سرما و یخبندان، گرما و باد گرم در زمان تلقیح گل، رطوبت و مه و بارندگی در زمان تلقیح، تگرگ، سیل، توفان، زلزله و برف سنگین که همگی براساس درخواست کشاورزان و شرایط اقلیمی ایران و با همکاری مراکز مختلف تحقیقات کشاورزی تنظیم و تدوین شده است (۲).

بیان مسئله

بررسیهای انجام گرفته در زمینه روند مبالغ غرامتهای پرداختی، افزایش شدیدی را در چند سال اخیر نمایان می‌کند، به گونه‌ای که در سال ۱۳۸۶-۸۷ مقدار آن به بیش از ۲۲ میلیارد ریال رسیده است (نمودار شماره ۲ و جدول شماره ۱). طبق قوانین بیمه‌ای، بدیهی است که این موضوع، تأثیر خود را در افزایش کل حق بیمه و کاهش مطلوبیت حق بیمه سهم باغدار، خواهد گذاشت. برآورد انجام گرفته نشان می‌دهد، به طور متوسط سالانه بیش از ۱۰ میلیارد ریال زیر عنوان مبلغ غرامت، به باغهای زیتون زیر پوشش بیمه، پرداخت می‌شود که این میزان غرامت، برای جبران خسارت ۳۰ هزار تن محصول زیان‌دیده، پرداخت شده است. بیشترین سهم عوامل خسارت‌زا در باغهای زیتون را سرما و یخبندان و گرما و بادگرم در زمان تلقیح، در بر می‌گیرد (۳).

به رغم گذشت بیش از ۹ سال از اجرای این طرح، هنوز هیچگونه تحقیقی پیرامون مؤلفه‌های اصلی و مؤثر در بیمه زیتون و تأثیرهای آن بر تولید انجام نشده است. تاکنون، مقاله‌ها و بررسیهای موجود در این زمینه، تنها به مباحث رضایتمندی از بیمه پرداخته و به ریشه‌های اصلی مباحث بیمه‌ای، اشاره‌ای نشده است.

از همین رو، تحقیق حاضر، ضرورت بررسی تأثیر شاخصهای بیمه‌ای (حق بیمه، حداکثر تعهد بیمه‌گر، سطح بیمه، سطح خسارت و غرامت) را بر شاخص تولید (افت تولید، میزان تولید و سطح زیر کشت) بیان می‌کند.

روش و ابزارهای پژوهش

این تحقیق، بر اساس مطالعه اطلاعات موجود Existing data study که برگرفته از بررسیهای دوره ۶ ساله زراعی ۸۲-۱۳۸۱ تا ۸۷-۱۳۸۶ از ۱۹ استان کشور است، انجام گرفته و اطلاعات آن نیز، دربردارنده میزان غرامت، سطح خسارت‌دیده، نسبت خسارت، ضریب خطر، سطح زیر کشت، میزان تولید، سطح بیمه شده، میزان افت عملکرد، متوسط کل حق بیمه و متوسط حداکثر تعهد بیمه‌گر است (جدولهای شماره ۱، ۲ و ۳). در این راستا، با استفاده نرم‌افزار Curve Expert میزان همبستگی این پارامترها با یکدیگر بر اساس تابع خطی $y = a + bx$ مورد سنجش قرار گرفتند.

یادآوری می‌شود، نظر به گستردگی متغیرهای مستقل و مداخله‌گر، فقط میزان همبستگی متغیرهای اصلی با یکدیگر، تعیین شده است و تعیین وضعیت دیگر عوامل، نیاز به انجام طرحهای پژوهشی دیگری خواهد داشت.

فصلنامه
پژوهشی

نتایج و بحث

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد، سطح زیر کشت زیتون از سال زراعی ۸۲-۱۳۸۱ تا ۸۷-۱۳۸۶ روندی رو به افزایش داشته (نمودار شماره ۲) به گونه‌ای که از مساحت ۱۴۴۰۳ هکتار به ۴۷۹۸۷ هکتار رسیده است. همزمان با این توسعه در سطح زیر کشت، سطح بیمه نیز، از ۷۹۱ هکتار در سال زراعی ۸۲-۱۳۸۱، به ۵۸۶۰ هکتار افزایش یافته است. همچنین، افزایش درصد سطح بیمه نسبت به سطح زیر کشت، از ۵/۵ درصد در سال زراعی ۸۲-۱۳۸۱، به ۱۲/۲ درصد در سال زراعی ۸۷-۱۳۸۶ رسیده است که نشان می‌دهد، هنوز ۸۷/۸ درصد از سطح زیر کشت زیتون، زیر پوشش بیمه نیست. با این حال میزان رشد سطح بیمه، نسبت به رشد سطح زیر کشت، در حد بالاتری قرار دارد. به دیگر سخن، رشد سطح بیمه، بیش از رشد سطح زیرکشت بوده که نشان می‌دهد، گرایش یا تمایل به بیمه

باغهای زیتون، رشد چشمگیری داشته است. همزمان با افزایش سطح بیمه، سطح خسارت نیز افزایش یافته، به گونه‌ای که در سال زراعی ۸۲-۱۳۸۱ سطح خسارت ۳۸۳ هکتاری با ۷۹۱ هکتار سطح بیمه شده، به ۴۰۵۷ هکتار (سطح خسارت) در مقابل ۵۸۶۰ هکتار سطح بیمه شده، رسیده است (نمودار شماره ۳).

یکی از موضوعهای نگران کننده در این زمینه، افزایش نسبت سطح خسارت به سطح بیمه شده است، که نشان می‌دهد، در سال زراعی ۸۲-۱۳۸۱ فقط ۴۸/۹ درصد باغهای زیتون بیمه شده، خسارت دیده‌اند؛ ولی با تداوم روند افزایشی در سالهای بعد، این نسبت بشدت افزایش می‌یابد. در سالهای بعد، به بیش از ۶۰ درصد باغهای بیمه شده خسارت رسیده است. در سال زراعی ۸۶-۱۳۸۵ حدود ۷۹/۶ درصد و در سال زراعی ۸۷-۱۳۸۶ حدود ۶۹/۲ درصد از باغهای بیمه شده، خسارت دیده‌اند. مهمترین عواملی که می‌تواند سبب افزایش این نسبت شود، گرایش یا تمایل بیشتر زیتون‌کاران پرخطر به بیمه شدن، وقوع خطرهای مستمر و یا توسعه باغهای زیتون در مناطق نامساعد است. هر سه عامل پیشگفته، می‌تواند خسارت چشمگیری پدید آورد؛ ولی آنچه نگرانیه را می‌افزاید، پرداخت غرامت از ۹۱۶ میلیون ریال (سال ۸۲-۱۳۸۱) به ۲۲۳۲۹ میلیون ریال (۸۷-۱۳۸۶) است. به منظور تحلیل بیشتر در این زمینه، همبستگی متغیرهای بیمه‌ای نیز، انجام گرفت.

جدول شماره ۱- اطلاعات بیمه، تولید و سطح زیر کشت از سال ۸۲-۱۳۸۱ تا ۸۷-۱۳۸۶

درصد سطح بیمه شده از سطح زیر کشت	نسبت خسارت	مبلغ غرامت پرداختی (میلیون ریال)	سطح خسارت دیده	سطح بیمه شده	سطح زیر کشت	میزان تولید (تن)	سال زراعی
۵/۵	۱۷/۲	۹۱۶	۳۸۳	۷۹۱	۱۴۴۰۳	۴۷۲۵۲	۸۱ - ۸۲
۶/۹	۲۳/۷	۳۳۰۷	۸۲۷	۱۳۰۴	۱۸۹۷۹	۴۵۴۲۲	۸۲ - ۸۳
۲۱/۰	۱۱/۲	۱۴۴۲۷	۳۷۴۰	۴۹۸۰	۲۳۷۱۱	۳۸۳۹۲	۸۳ - ۸۴
۱۹/۶	۱	۱۰۵۷۳	۴۳۲۷	۵۸۸۰	۳۰۰۳۶	۶۱۳۳۴	۸۴ - ۸۵
۱۱/۲	۱/۹	۱۵۰۰۰	۳۵۹۲	۴۵۱۲	۴۰۱۶۳	۵۳۸۳۰	۸۵ - ۸۶
۱۲/۲	۲/۱	۲۲۳۲۹	۴۰۵۷	۵۸۶۰	۴۷۹۸۷	۶۵۷۷۱	۸۶ - ۸۷

برگرفته از: یافته‌های پژوهشی

جدول شماره ۲ - ماتریس ضریب همبستگی متغیرهای وابسته و مستقل با استفاده از نرم افزار

curve expert

سطح زیر کشت	سطح خسارت	سطح بیمه شده	میزان تولید	افت تولید	حق بیمه	حداکثر تعهد بیمه گر	
۹۰/۸۵	۸۵/۸۵	۳۱/۸۷	۵۱/۴۶	۷۳/۱۱	۸۴/۷۴	۵۱/۷۱	گرامت
	۷۵/۳۲	۷۶/۶۵	۷۵/۲۴	۹۰/۴۹	۸۷/۷۸	۳۷/۱۷	سطح زیر کشت
		۹۹/۴۲	۴۹/۷۹	۴۶/۸۹	۹۴/۰۳	۳۹/۰۵	سطح خسارت
			۵۴/۵۴	۵۱/۲۳	۹۳/۰۹	۳۶/۶۴	سطح بیمه
				۸۴/۸۹	۶۸/۳۱	۱۶/۶۲	میزان تولید
					۶۵/۹۱	۸/۸۳	افت تولید
						۲۷/۱	حق بیمه

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

فصلنامه پژوهشی

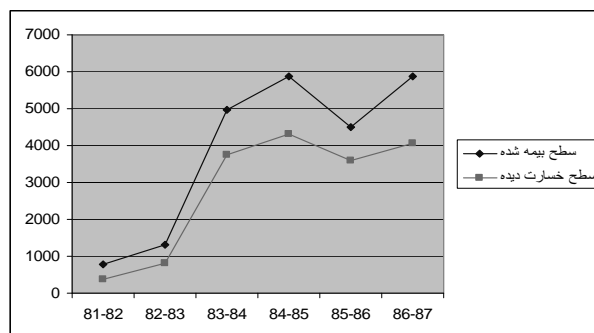
نتایج به دست آمده از جدول ضریب همبستگی متغیرهای بیمه‌ای (جدول شماره ۲) نشان می‌دهد، به ترتیب بین سطح بیمه شده و سطح خسارت (۹۹/۴۲)، حق بیمه و سطح خسارت (۹۴/۰۳)، سطح بیمه شده و کل حق بیمه دریافتی (۹۳/۰۹) بیشترین ضریب همبستگی نیز، وجود دارد. کمترین ضریب همبستگی بین حداکثر تعهد بیمه‌گر و افت تولید (۸/۸۳)، حداکثر تعهد بیمه‌گر و میزان تولید (۱۶/۶۲) و حداکثر تعهد بیمه‌گر و حق بیمه (۲۷/۱) وجود دارد. ضریب همبستگی به میزان ۹۹/۴۲ درصد بین سطح بیمه شده و سطح خسارت، نشان می‌دهد که پیشینه سطوح بیمه شده با این احتمال، دچار خسارت می‌شوند و به احتمال، بیمه‌گذاران پرریسک (پرخطر)، هرساله نسبت به انعقاد قرارداد اقدام می‌کنند. با افزایش ضریب خطر برخاسته از افزایش سطح خسارت، حق بیمه نیز، افزایش خواهد یافت. (۹۴/۰۳).

ضریب همبستگی ۹۳/۰۹ نیز، نشان می‌دهد که بین سطح بیمه شده و کل حق بیمه دریافتی (سهم دولت + سهم بیمه‌گذار) همبستگی در سطح بالایی وجود دارد. این موضوع نیز، طبیعی است که با افزایش سطح بیمه شده، حق بیمه دریافتی هم، به همان نسبت افزایش یابد. به احتمال، ضریب ۹۰/۸۵ سطح زیرکشت باعث افزایش میزان غرامت می‌شود. از سویی، این موضوع می‌تواند نمایانگر دیدگاه یا مبحث مکانیابی و ناسازگاری ارقام کشت شده با شرایط اقلیمی منطقه باشد.

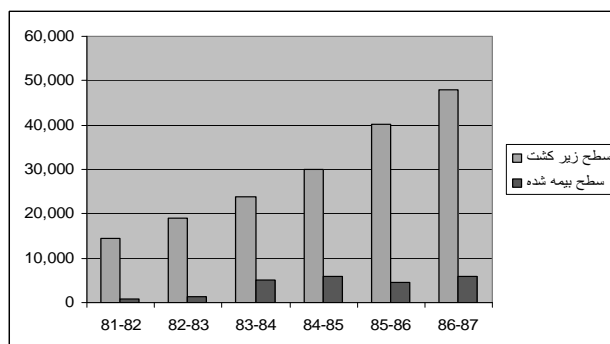
به هرروی، افزایش غرامت و در نهایت، ضریب خطر، باعث می‌شود که هیچ شرکت بیمه تجاری وارد چنین رقابتی نشود، زیرا رهاوردی به غیر از زیان، در پی نخواهد داشت و فقط نظام حمایتی دولتی با افزایش سالانه بار مالی و حق بیمه و کاهش مطلوبیت حق بیمه روبه‌رو می‌شود و چنین نظامی، با شرایط موجود، کارایی لازم را نخواهد داشت (۴،۷ و ۸).

همچنین، ممکن است با افزایش سطح زیرکشت، میزان افت تولید با ضریب ۹۰/۴۹ درصد افزایش یابد. اگر چنین فرض کنیم که افزایش سطح زیر کشت زیتون، دلیل اصلی رویدادن چنین پدیده‌ای است، می‌توان گفت، طبق روابط ریاضی حاکم بر شیوه محاسبه ضریبهای خطر و در نظر گرفتن این موضوع که حداکثر تعهد بیمه‌گری طی سالهای اجرای طرح، به طور کامل، ثابت مانده است، بر طبق قانون اعداد بزرگ، با افزایش سطح زیر کشت و سطح بیمه، ضریب خطر نیز، کاهش می‌یابد. این در حالی است که در بیمه زیتون این موضوع، به طور کامل برعکس است و افزایش ضریب، مشاهده می‌شود.

نمودار شماره ۳- روند سطح بیمه شده و سطح خسارت باغهای بیمه شده زیتون طی ۶ سال

نمودار شماره ۲- مقایسه سطح زیر کشت و سطح بیمه شده زیتون طی ۶ سال

مقایسه ضریب همبستگی بین سطح بیمه شده و سطح خسارت (۹۹/۴۲) با ضریب همبستگی سطح بیمه شده و سطح زیر کشت (۷۷/۶۵) نشان می‌دهد که گرایش یا تمایل بیمه‌گذاران پرخطر، بیش از کشت باغها در مکانهای نامساعد، در سطح بیمه باغهای زیتون، تأثیر دارد. البته نیمه استاندارد بودن روشهای بیمه‌ای، افزایش خطرهای برخاسته از تغییر اقلیم و کشت باغهای زیتون در مناطق نامستعد و ناسازگار، می‌تواند تغییراتی را در ضریبهای خطر پدید آورد. از سویی، با توجه به اینکه عوامل خطر پیشگفته، از آغاز کاشت زیتون در ایران وجود داشته است و تنها، به سالهای اخیر باز نمی‌گردد و از دیگرسو، بسیاری از عوامل خطر طبیعی مؤثر بر تولید (به جز خشکسالی - به دلیل آبی بودن کشت) زیر پوشش قرار دارد و در این زمینه گرما و

باد گرم در زمان تلقیح و سرما و یخبندان، مهمترین آنها به شمار می‌آید، بنابراین طبیعی است که تنها بتواند به طور مقطعی تأثیر گذار باشد و هرگز نتواند، روند افزایش کنونی را توجیه کند.

شایان گفتن است که یکی از چالشها و دشواریهای اصلی باغبانی کشور از جمله زیتون‌کاری، مربوط به همین دیدگاهها یا مبحثهای مکانیابی - سازگاری ارقام با اقلیم منطقه - مدیریت نامناسب در سطح باغها موجود است که بشدت بر ضریب خطر (احتمال پدید آمدن خطر) و در نتیجه افزایش غرامت پرداختی، مؤثر است.

همچنین، یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد، توسعه بیمه زیتون با سطح زیر کشت، رابطه مستقیم دارد و توسعه بیمه، به توسعه سطح زیر کشت می‌انجامد. با این حال، توسعه سطح زیر کشت در مناطق پرخطر بیشتر است؛ به همین دلیل، ضریب همبستگی میزان غرامت و سطح زیر کشت نیز، رابطه مستقیم دارند (۹۰/۸۵ درصد).

پیشنهادهای و راهکارها

۱- توسعه بیمه و افزایش سطوح بیمه و تعداد بیمه‌گذار، موجب توزیع ریسک می‌شود، تا اندازه‌ای که حق بیمه برگرفته از باغها زیتون کم‌خطر و پرخطر، غرامت باغهای خسارت‌دیده را بپوشاند.

۲- با توجه به یافته‌های این پژوهش، لزوم تطابق و همسازی کامل خصوصیت‌های ارقام مختلف با شرایط اقلیمی در مقیاس ریز و بزرگ (میکرو و ماکرو کلیمایی) هر منطقه جغرافیایی و مطالعات دقیق هیدرو کلیمایی (آب اقلیمی) و دوره‌های بازگشت دمایی ۵۰ ساله در محصول زیتون، بشدت، به چشم می‌خورد (مباحث مکانیابی).

۳- افزایش سالانه و تصاعدی غرامتهای پرداختی، لزوم به کارگیری روشهای نوین باغبانی و کنار گذاشتن روشها و نظامهای باغداری سنتی و به دیگر سخن، اصول درست باغداری را گوشزد می‌کند.

۴- جمع‌آوری اطلاعات کامل و دقیق از وضعیت مدیریت باغدار، قیمت محصول تولیدی و میزان آن در بانک اطلاعاتی طی چند دهه آینده، از سوی سازمانهای مرتبط، امکان طراحی نظامهای جدید بیمه‌ای را ایجاد خواهد کرد (بیمه درآمد و تضمین تولید).

۵- هرچند که در این مطالعه به ضریبهای خطر استانها، به تفکیک اشاره‌ای نشده است، اما بر اساس اطلاعات موجود در گروه بیمه باغبانی، ضریبهای احتمال وقوع خطر می‌تواند، بیان‌کننده در نظر نگرفتن شرایط آگروکلیمایی (اقلیمی کشاورزی) رقم و منطقه باشد. به دیگر سخن، در نظر گرفتن مطالعات ژئواستاتیکی (زمین‌ایستایی) در این زمینه می‌تواند، بسیار سودمند واقع شود و امکان توزیع ریسک را نیز فراهم خواهد ساخت (۲ و ۳). بدیهی است در چنین شرایطی، امکان افزایش مطلوبیت حق‌بیمه و کاهش شدید ریسک نیز، فراهم خواهد شد و در این صورت، تولید هم، به صرفه می‌شود.

۶- در اختیار داشتن سازوکارهای تصمیم‌سازی (DDS) بویژه در چارچوب سامانه‌های اطلاعات جغرافیایی (GIS) و بهره‌برداری از تصاویر ماهواره‌ای، چه در زمینه کاشت و توسعه باغها (مطالعات ژئواستاتیکی) و چه در زمینه انعقاد قرارداد بیمه و ارزیابی خسارت (سنجش از راه دور RS) می‌تواند، فضای مطالعات و تحقیقات را در راستای اجرایی کردن آنها فراهم سازد. هرچند رسیدن به این امر، بستگی به عزم راسخ تمامی دست‌اندرکاران بخش، اعم از تحقیقاتی، دانشگاهی و اجرایی را در کنار هم دارد.

فصلنامه
پژوهشی

سپاسگزاری

از همه استادان و همکاران، بویژه جناب آقای دکتر جوادیان، عضو هیئت مدیره صندوق بیمه کشاورزی و جناب آقای دکتر زینالو مشاور معاون وزیر جهاد کشاورزی و مجری طرح زیتون و جناب آقای مهندس حدادنژاد، مدیر گروه بیمه باغبانی و منابع طبیعی صندوق بیمه کشاورزی، به پاس راهنمایی و همکاری ارزنده‌شان، سپاسگزاری و قدردانی شود.

منابع

۱. زینانلو. ع. (۱۳۸۸)، برنامه یافته‌های زیتون، مؤسسه تحقیقات و اصلاح و تهیه و نهال و بذر کشور.
۲. غریبی. خسرو، (۱۳۸۰)، طرح توجیهی بیمه باغهای زیتون کشور، صندوق بیمه کشاورزی
۳. غریبی. خسرو، (۱۳۸۹)، آموزش دروه تخصصی بیمه باغهای زیتون، اطلاعات باغبانی صندوق بیمه کشاورزی
۴. طرح مطالعه تطبیقی تجارب موفق سایر کشورها در به کارگیری بخش خصوصی در بیمه کشاورزی، (تابستان ۱۳۸۹)، گزارش تفصیلی و میانی، مؤسسه پژوهشی بیمه و ریسک کشاورزی، دانشگاه تهران.
۵. بررسی اقتصادی طرح توسعه کشت زیتون، پژوهشکده اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس، مهندسین مشاور یکم، (تیرماه ۱۳۸۷).
۶. دورانیدیش. آرش، (۱۳۸۷)، مطالعات تطبیقی نظام های بیمه کشاورزی در سایر کشورها، صندوق بیمه کشاورزی.
۷. سلامی. ح و دورانیدیش. آ، (۱۳۸۳)، موانع و چالشهای فرازوی بیمه کشاورزی، مجموعه مقالات دومین همایش علمی بیمه کشاورزی، توسعه و امنیت سرمایه‌گذاری، صندوق بیمه کشاورزی، تهران.
۸. علایی. بهروز، (۱۳۸۷)، مطالعات تطبیقی بیمه محصولات کشاورزی کشورهای اسپانیا، هندوستان، ترکیه، صندوق بیمه کشاورزی.
9. Bora, B. (2005) Public-Private Partnerships for Risk Management in Agriculture: Turkish Experience. *Global Conference on Insurance and Reinsurance Pools for Natural Catastrophe Risk*.
10. Dismukes. R. (2002) "Crop Insurance in the United States. U.S. Department of Agriculture, Economic Research Service. *International Conference "Agricultural insurance and income guarantees*, Madrid (Spain).
11. Garrido. A. , Zilberman. D. (2004) Revisiting the Demand of Agricultural Insurance: The case of Spain.
12. Kang. M. G. (2007) Innovation Agriculture Insurance Products and Schemes. FAO, Agricultural Management, Marketing and Finance.
13. Stutley. C (2007) "Crop Insurance for Small Farmers" *Seminar on Agricultural Insurance System for Small Farmers*. Asian Productivity Organization (AOP), 24-30 October.
14. World Bank (2005) Managing Agricultural Production Risk Innovations in Developing Countries, Agriculture and Rural Development Department, Report No. 32727-GLB

بیمه و
کشاورزی

سال هشتم
شماره ۲۷ و ۲۸
۱۳۹۰

Study of Effects of Olive Insurance on Production & Cultivated Area of Olive in Iran

(A Glance at Olive Insurance Plan in Iran 2002-2008)

K. Gharibi*, H. Karimi**, A. A. Mousavi* & H. Azarian*

Abstract

The need to support the agriculture sector, especially in the horticulture sector, against coercive and natural risks which are out of control of the producer, is clear to all. Agricultural insurance is among mechanisms to support this sector. Among horticultural products olive is an important one in economic terms. In line with supporting the product, the plan for olive insurance was implemented by the Agriculture Insurance Fund since 2002.

Results achieved through implementation of olive insurance plan in a six-year period (from 2002 to 2008) show that olive risk percentage has grown from 27.6 percent to 51 percent and, proportionally, the Indemnity or compensation paid for this product has taken an upward trend and has turned it from a low risk product in horticulture insurance into a high risk product. This issue, from the insurance and horticultural points of view, is indicative of a drop in production and wastage of national wealth due to lack of required background for such a valuable product. This study has been conducted in Iran with an aim to study effects of olive insurance characteristics on production and area under olive cultivation since the plan was launched in the aforementioned period. For this purpose correlation of olive insurance (premium, level of insurance, maximum commitment of the insurer and the level of damage) was assessed with production characteristics (production drop, level of production and area under cultivation) by using Curve expert software. The lowest correlation coefficient, between the level of production drop and maximum commitment of the insurer was (8.83%) and that of the highest correlation coefficient, between level of damage and level of insurance was (99.42%). Increase in the area under cultivation has a direct relation with the increase in the level of insurance (76.65%) which shows application of insurance policy would result in increase of areas under cultivation; but expansion of under cultivation area has been greater in regions with high risk. Therefore, correlation coefficient, amount of compensation and area under cultivation are directly related (90.85%).

Keywords:

Cultivated Area, Indemnity (Compensation), Production Drop, Agriculture Insurance, High Risk Product, Olive, Insurance Plan.

* Experts of Horticulture and Natural Resources Insurance Department, Agriculture Insurance Fund

** Director of Research and Marketing Department, Agriculture Insurance Fund

بررسی نقش آموزشهای ترویجی در توسعه بیمه مراتع از دیدگاه کارشناسان صندوق بیمه کشاورزی در استان تهران

مهسارامی*، دکتر مریم امیدی نجف‌آبادی**، دکتر سید اکبر جوادی***

چکیده

فعالیت‌های مرتعداری، پیوسته با خطرهای طبیعی مانند سرما، گرما، سیل، تگرگ و آتشسوزی روبه‌روست؛ به گونه‌ای که این فعالیت‌ها، همواره در فضای ناپدیدار برگرفته از رویارویی با طیف گسترده‌ای از خطرهای انجام می‌گیرد. از آنجاکه مرتعداران نیز، توان مالی کافی برای جبران خسارتهای این خطرهای طبیعی را ندارند پدید آمدن، یک رویداد یا حادثه طبیعی، نه تنها موجب از دست رفتن درآمد آنها از مرتع و جنگل و دام می‌شود، بلکه چه بسا به از بین رفتن سرمایه‌گذاری‌های آنها نیز بینجامد؛ از همین‌رو، بیمه مراتع، به عنوان راهکاری نوین برای رویارویی با خطرهای فعالیت‌های مرتعداری و در نتیجه کاهش نوسانهای درآمدی مرتعداران، مورد توجه و تأکید قرار گرفته است. بنابراین با توجه به اهمیت موضوع و نیاز روزافزون به توسعه و گسترش این راهکار، هدف کلی این پژوهش، بررسی نقش آموزشهای ترویجی در توسعه بیمه مراتع از دیدگاه کارشناسان صندوق بیمه کشاورزی، در نظر گرفته شد. این تحقیق، از نوع کاربردی و به روش توصیفی - همبستگی بوده که شیوه اجرای آن به صورت پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه انجام گرفته است. به منظور سنجش پایایی پرسشنامه نیز، روش آلفای کرونباخ به کار رفت و با توجه به مقدار به دست آمده، یعنی ۸۱ درصد ($\alpha=0.81$) مشخص شد که ابزار تحقیق از اعتبار درخور پذیرشی برخوردار است. جامعه آماری این تحقیق، دربرگیرنده ۱۰۰ نفر از کارشناسان صندوق بیمه کشاورزی در استان تهران است که در همین راستا، با توجه به کم بودن حجم نمونه، از روش سرشماری استفاده شده و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز، نرم‌افزار SPSS16 به کار رفته است. در بخش یافته‌های استنباطی، نتایج برگرفته از ضریب همبستگی پیرسون برای متغیرهای مستقل در مقیاس شبه فاصله‌ای نشان داد که بین میزان آگاهی مرتعداران، میزان آگاهی کارشناسان و مروجان، توسعه برنامه‌ریزی آموزشی و توسعه بیمه مراتع، رابطه مثبت و معنیداری وجود دارد و بین نوع روشهای آموزشی - ترویجی و توسعه بیمه مراتع، رابطه معنیداری وجود ندارد. نتایج برگرفته از رگرسیون چند متغیره به روش گام به گام در باره تأثیرهای متغیرهای مستقل تحقیق بر توسعه بیمه مراتع از دیدگاه کارشناسان نیز، نشان می‌دهد که متغیرهای میزان آگاهی مرتعداران و توسعه برنامه‌ریزی آموزشی، بر توسعه بیمه مراتع تأثیر داشته است. بر این اساس می‌توان گفت، متغیرهای پیشگفته، به طور مشترک، ۲۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسعه بیمه مراتع را تبیین می‌کند.

کلیدواژه‌ها:

آموزشهای ترویجی، بیمه مراتع، توسعه بیمه، صندوق بیمه کشاورزی.

بیمه و
کشاورزی

سال هشتم
شماره ۲۷ و ۲۸
۱۳۹۰

مقدمه

با وجود اهمیت فراوان مراتع کشور در بسیاری از بخشها و بویژه در زمینه گذران زندگی یا امرار معاش جمعیت انبوهی از مردمان روستایی و عشایر کشور، این بخش با تنگناها و دشواریهای گوناگونی روبه‌روست. بهره‌برداری بیش از حد مجاز در مراتع و نداشتن توجه کافی مردم و مسئولان در حفظ و احیای آن و بسیاری چالشهای دیگر موجب شده است که مراتع ایران با سرعت زیادی به سوی تخریب و نابودی پیش روند. این مسئله، نیاز به توجه ویژه دست‌اندرکاران به منظور واکاوی چالشهای موجود و شناسایی راهکارهای سازنده، دارد. یکی از راهکارهای موجود که برای کمک و حفظ و احیای مراتع همراه با رعایت معیشت بهره‌برداران می‌توان در نظر گرفت، بیمه است. بی‌گمان، بیمه موجب افزایش ریسک‌پذیری افراد می‌شود و آنها را برای انجام فعالیتهای همراه با نوآوری تشویق می‌کند و آنها را در فعالیت خود، پایدار و استوار می‌سازد. همچنین افراد را برمی‌انگیزاند تا در برخی فعالیتهای ضروری و حیاتی پرمخاطره، سرمایه‌گذاری کنند. با این همه، بیمه در کاهش یا از بین بردن خطر نقشی ندارد و تنها می‌توان گفت که بیمه به منظور سرشکن کردن و تقسیم خطر در زمانهای مختلف به کار گرفته می‌شود (۵). به دیگر سخن، در صورت پدید آمدن خسارت، زیان وارد شده به یک نفر، به نوعی در بین تمامی افراد بیمه شده، تقسیم می‌شود.

بررسیها نشان می‌دهد، یکی از راهکارهای مؤثر برای توسعه و فراگیر شدن بیمه در میان روستاییان، گسترش فرهنگ بیمه است و برای دستیابی به آن، بهره‌گیری درست و آگاهانه از فرایندهای آموزشی و به‌کارگیری هدفمند ابزارهای گوناگون، گریزناپذیر است. بنابراین، مسئله آموزش از اهمیت و جایگاه ویژه‌ای برخوردار است، به گونه‌ای که هیچ کشوری بدون آموزش نمی‌تواند به حیات خود ادامه دهد. از همین‌رو، آموزش یکی از شاخصه‌های مهم توسعه، به شمار می‌رود. بدیهی است، آموزشهای ترویجی در زمینه منابع طبیعی نیز، از این قاعده، جدا نیست (۴).

فصلنامه
پژوهشی

پیشینه پژوهش

سالاری و همکاران (۱۳۸۸)، در پژوهش خود با عنوان «عوامل مؤثر در پذیرش و توسعه بیمه مراتع» به نتایج زیر دست یافتند:

بین تعداد دفعات شرکت کردن مرتعداران در دوره‌های آموزشی، میزان ارائه اطلاعات به مرتعداران از سوی صندوق بیمه کشاورزی، تماس مرتعداران با کارشناسان صندوق بیمه، آگاهی مرتعداران از هدفها و سودمندیهای بیمه و توسعه بیمه مراتع، رابطه مثبت و معنیداری وجود دارد.

عبدلی و همکاران (۱۳۸۷)، در مقاله خود با عنوان «عوامل مؤثر در پذیرش بیمه مراتع در استان همدان» به تأثیر عواملی همچون تبلیغات و اطلاع‌رسانی، میزان ارتباط با افراد و نهادهای مربوط (شرکت کردن در کلاسهای ترویجی، مراجعه به اداره‌های مربوط و کارشناسان آنها، تعامل با دیگر کانالهای ارتباطی) صفتهای شخصیتی مرتعداران، رضایت از میزان حق بیمه، نگرش مرتعداران نسبت به بیمه، دریافت وام و تسهیلات، در افزایش پذیرش بیمه مراتع اشاره داشتند.

یعقوبی (۱۳۷۹)، در پایان‌نامه خود با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش و عدم پذیرش بیمه دام روستایی در استان اصفهان»، به بررسی نگرش دامداران و کارشناسان بیمه در مورد عوامل تأثیرگذار بر روند پذیرش بیمه پرداخته و در پایان به این نتیجه دست یافته است که متغیرهای درآمد، میزان دریافت وام، دفعات دریافت وام، تعداد دام، تلفات دام، تماس با کانالهای ارتباطی و آگاهی نسبت به طرح بیمه دام، دارای رابطه معنیدار مثبتی با متغیر وابسته یعنی پذیرش بیمه است. با وجود این، بیشترین تأثیر معنیدار بر پذیرش بیمه، مربوط به چهار متغیر درآمد، تعداد دفعات دریافت وام، آگاهی از طرح بیمه و تلفات دام است. در این تحقیق، رابطه‌ای بین متغیرهای سن، سواد، سابقه کاری، خصوصیت‌های اجتماعی، نگرش نسبت به بیمه، ارتباط با مروجان و شرکت کردن در فعالیتهای آموزشی-ترویجی، با پذیرش، به دست نیامده است.

نعیمی نظام‌آبادی (۱۳۷۷)، در پایان‌نامه خود با عنوان «بررسی و تعیین عوامل

بیمه و
کشاورزی

سال هشتم
شماره ۲۷ و ۲۸
۱۳۹۰

مؤثر بر گسترش و توسعه بیمه محصولات کشاورزی»، با انجام تحقیق در استان گلستان، به مطالعه دیدگاههای کارشناسان بیمه و کشاورزان آن استان درمورد توسعه بیمه، پرداخته است. نتایج به دست آمده از این تحقیق نشان داد که از نظر کارشناسان و کشاورزان، شناخت بیمه محصولات کشاورزی، آگاهی از مزایای آن، بهبود عملکرد صندوق بیمه، ارائه خدمات بهتر و انجام تعهدات از سوی صندوق و نیز میزان حق بیمه و چگونگی محاسبه آن و دیگر عوامل، در توسعه و گسترش بیمه محصولات کشاورزی در میان کشاورزان مؤثر است.

درخشان (۱۳۷۳) در مقاله خود زیر عنوان «نقش آموزش و ترویج در بهره‌برداری از طرحهای واگذاری مراتع کشور» نتیجه می‌گیرد، مراتع ایران با سرعت زیاد رو به نابودی یا تخریب است که به طور کلی، دو عامل اصلی در نابودی یا تخریب آن دخالت دارد: عوامل طبیعی و عوامل انسانی. دخالت در اکوسیستم، با پیچیدگی زیادی همراه است، اما عامل انسانی در نابودی مراتع را می‌توان کنترل و مهار کرد و به احیای مراتع پرداخت. از دیدگاه نظری و تجربه دیگر کشورهای موفق در این امر، نمایان است که احیای مراتع و جلوگیری از نابودی یا تخریب آن زمانی انجام‌پذیر است که دانش، بینش و مهارت بهره‌برداران از مراتع، افزایش یابد. این وظیفه نیز، برعهده سازمان یا نهادی در زمینه ترویج «مرتعداری» است که به وسیله آموزشهای ویژه، امکان‌پذیر است.

ماینس‌موریر و کلسی^۱ (۲۰۰۱)، در تحقیق خود نشان دادند، در نیازسنجی‌های آموزشی و تعیین برنامه‌های آموزشی به منظور پذیرش و توسعه بیمه، باید به مسئله وقت و مدت زمان لازم برای برنامه، توجه شود.

فصلنامه
پژوهشی

1. Mincemoryer & kelsey

واندویر^۱ (۲۰۰۱)، در پژوهشی با عنوان «تقاضا برای بیمه محصولات منطقه‌ای در بین تولیدکنندگان منطقه لیتجی در شمال ویتنام»، با مطالعه عوامل مؤثر بر تصمیم کشاورزان مبنی بر قبول بیمه، به این نتیجه دست یافت که خصوصیتها و ویژگیهای فردی کشاورزان در پذیرش بیمه از سوی آنها مؤثر است. همچنین میزان حق بیمه، یکی از عواملی است که رابطه منفی با میزان پذیرش داشته و متغیر درآمد کشاورزان نیز رابطه‌ای معنیدار و مثبت با پذیرش بیمه دارد.

میشرا^۲ (۱۹۹۹)، در تحقیق خود، مهمترین عوامل توسعه نظام بیمه کشاورزی را افزایش پوششهای بیمه‌های کشاورزی، شناسایی کشاورزان هدف، تأمین اعتبارات لازم برای جبران خسارت و برقراری ارتباطات مناسبتر با کشاورزان به شمار می‌آورد.

اکوری^۳ (۱۹۹۸)، در پژوهشی با عنوان «تقاضا برای بیمه چندخطره محصولات کشاورزی»، با بررسی گندمکاران، به بررسی موانع پذیرش بیمه از سوی کشاورزان مورد نظر پرداخته و برپایه نتایج به دست آمده، کمبود افراد آموزش دیده، کمبود زیرساخت‌های پایه‌ای و نبود تضمین مالی طرح برای کشاورزان را از موانع بیمه معرفی کرده است.

سی. وو^۴ (۱۹۹۷)، در تحقیقی که در تایوان انجام داد، نمایان کرد که نقش آموزش در تولید برای مراحل میانی توسعه در کشورهایمانند تایوان، مؤثر است. در این تحقیق، سهم آموزش در مراحل اولیه توسعه، نامعین است؛ اما مشخص شد که در مناطق کشاورزی با تراکم جمعیتی بالا و جاهایی که تولید در مزارع خانوادگی کوچک انجام می‌گیرد، آموزش کشاورزان (حدود شش سال به طور متوسط) تأثیر شگرفی در پیشرفت و تسریع توسعه خواهد داشت.

نگوین و چنگ^۱ (۱۹۹۷)، با استفاده از نتایج رگرسیون که در پنج استان در چین انجام شد، نشان دادند که آموزش کشاورزان، تأثیر شگرفی در معیشت ایشان دارد. در این تحقیق، خانوارهایی که رئیس آنها آموزش دیده بود، با خانوارهایی که رئیس آنها آموزش ندیده بود، مقایسه شدند و این نتیجه به دست آمد که خانوارهایی با تنها سه سال سابقه آموزش، از نظر معیشتی، در وضع بسیار بهتری، زندگی می‌کردند.

بیمه منابع طبیعی، با سابقه‌ای کمتر نسبت به بیمه کشاورزی، هنوز به طور گسترده در جایگاه واقعی خود قرار نگرفته و برای رسیدن به وضعیت مطلوب، راه درازی را در پیش دارد. به طور ویژه، در زمینه بیمه مراتع نیز، در برخورد با مرتعداران، شناخت شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی آنها و عواملی که به توسعه بیشتر بیمه از سوی آنها کمک می‌کند، می‌تواند مدیران و مسئولان را برای تدوین برنامه‌های آموزشی ترویجی مناسبتر، رهنمون باشد. در نتیجه با توجه به ضرورت کاربست نظام بیمه، بررسی نقش آموزشهای ترویجی در توسعه بیمه مراتع از سوی ذی‌نفعان می‌تواند، به گسترش و ادامه عملکرد مناسب این نظام یاری رساند و از اهمیت ویژه‌ای نیز، برخوردار باشد.

فلسفه وجودی آموزشهای ترویجی در بخش منابع طبیعی تجدید شونده آن است که راه ترغیب و به‌کارگیری امکانات آموزشی، تغییرات در شیوه تفکر، گرایشها و تمایلات، دانش، بینش و مهارت مرتعداران را هموار سازد و در نهایت، با ایجاد انگیزه، زمینه‌های اجرای بیمه را فراهم آورد. بالا بردن اثربخشی و کارایی بیمه، در گروی ایجاد شفافیت و برقراری یک نظام آموزشی- ترویجی جامع و مؤثر است و با بهره‌گیری از این چنین نظامی، زمینه‌های توسعه بیمه فراهم خواهد شد (۳).

یکی از ابزارهای کاهش زیان و توسعه فرهنگ بیمه، آموزشهای ترویجی است. هرچه ترویج و آموزش درباره سودمندیها و مزیت‌های بیمه، بیشتر در دسترس مردم باشد، در نتیجه، بر اعتماد مردم به بیمه و خدمات آن افزوده می‌شود و فرهنگ بیمه به طور مؤثری بهبود می‌یابد (۱).

همچنین، برای توسعه و گسترش و فراگیر شدن بیمه باید با استفاده از آموزشهای ترویجی کارآمد و مؤثر، فعالان و دست‌اندرکاران امور مرتعداری را در مورد هدفهای بیمه و فلسفه آن توجیه کرد. از سویی، نظام آموزشی نیز باید، سازوکار و شیوه بیان ساده‌ای داشته باشد و جنبه کاربردی آن تقویت شود.

تلاش پژوهشگران در این زمینه باید، رسیدن به شناخت آموزشهای ترویجی و توانمندیها و کاستیهای آنها برای یافتن مناسبترین نوع این آموزشها در جهت ترویج و توسعه فرهنگ بیمه باشد. از دیگر سو، برای اینکه بتوان با مرتعداران به تعاملی سازنده دست یافت، نخست باید نیازها و خواسته‌های آنها را درک کرد. می‌توان طی بررسیها و پژوهشهای دقیق، دیدگاههای کارشناسان و نیز نقش آموزشهای ترویجی در توسعه بیمه را در نواحی مختلف کشور آشکار ساخت. با برخورداری از چنین آمار و اطلاعاتی می‌توان برنامه‌هایی عقلانی‌تر و اجرایی‌تر را طراحی و اجرا کرد، زیرا تاکنون در مورد بیمه منابع طبیعی و بویژه بیمه مراتع در سطح کشور، تحقیقی جامع و کامل صورت نگرفته است و نیاز به این گونه بررسیها به منظور گسترش سطح پوشش بیمه و نفوذ بیشتر در میان مرتعداران، احساس می‌شود.

با توجه به آنچه گفته شد، هدف اصلی از این تحقیق، بررسی نقش آموزشهای ترویجی در توسعه بیمه مراتع از دیدگاه کارشناسان صندوق بیمه کشاورزی استان تهران در نظر گرفته شده است.

روش و ابزارهای پژوهش

پژوهش حاضر، از نوع کاربردی است و از آنجاکه تلاش بر آن بوده تا هرآنچه هست، بدون هیچگونه دخالتی، نمایانده و تنها به تشریح متغیرها در جامعه مورد بررسی، پرداخته شود و نیز اینکه، کنترل متغیرهای تحقیق برای پژوهشگران، امکانپذیر نیست، بنابراین، پژوهش، از نوع تحقیقات توصیفی به شمار می‌آید و از آنجاکه به بررسی روابط متغیرها می‌پردازد، به روش همبستگی است.

جمعیت مورد مطالعه، در برگیرنده نمونه برگزیده‌ای از جمعیت کارشناسان مورد نظر است که با توجه به محدودیتهای تحقیق، پراکندگی جمعیت مورد نظر و گستردگی جغرافیایی، تعداد ۱۰۰ نفر از کارشناسان صندوق بیمه کشاورزی استان تهران، انتخاب شدند تا پرسشنامه‌های تنظیمی از سوی آنها تکمیل شود. به منظور برآورد حجم نمونه هم، به علت کم بودن حجم نمونه، روش سرشماری به کار رفت. ابزار جمع‌آوری داده‌ها نیز، پرسشنامه بوده و متغیرهای مستقل این تحقیق، در چهار دسته متغیر، مورد بررسی قرار گرفته که در بردارنده: روشهای آموزشی-ترویجی، توسعه منابع انسانی(مرتعداران)، توسعه منابع انسانی(کارشناسان و مروجان)، توسعه برنامه‌ریزی آموزشی در زمینه بیمه مراتع بوده و متغیر وابسته نیز، توسعه بیمه مراتع است. در این تحقیق، پنج فرضیه در چارچوب رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته، در نظر گرفته شده که عبارت است از:

۱. بین کارشناسان زن و مرد از لحاظ دیدگاه توسعه بیمه، تفاوت معنیداری

وجود دارد.

$$H_0: \mu_1 = \mu_2 \quad H_1: \mu_1 \neq \mu_2$$

۲. بین نوع روشهای آموزشی-ترویجی و توسعه بیمه مراتع، رابطه معنیداری

وجود دارد.

$$H_0: r = 0 \quad H_1: -1 < r < 1 \quad r \neq 0$$

۳. بین میزان آگاهی مرتعداران و توسعه بیمه مراتع، رابطه معنیداری وجود دارد.

$$H_0: r = 0 \quad H_1: -1 < r < 1 \quad r \neq 0$$

۴. بین میزان آگاهی کارشناسان و مروجان و توسعه بیمه مراتع، رابطه معنیداری

وجود دارد.

$$H_0: r = 0 \quad H_1: -1 < r < 1 \quad r \neq 0$$

۵. بین توسعه برنامه‌ریزی آموزشی و توسعه بیمه مراتع، رابطه معنیداری وجود دارد.

$$H_0: r = 0 \quad H_1: -1 < r < 1 \quad r \neq 0$$

فصلنامه
پژوهشی

در این پژوهش، پس از جمع‌آوری و دسته‌بندی داده‌ها، از دو روش آمار توصیفی و استنباطی برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شده است. آمار توصیفی به کار رفته در این تحقیق در برگیرنده: جدول توزیع فراوانی، درصد فراوانی، درصد تجمعی، میانگین، میانه، مد و انحراف معیار است. آمار استنباطی استفاده شده نیز دربردارنده: آزمون من-ویتنی، ضریب همبستگی اسپیرمن و رگرسیون چند متغیره است.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی

۱. سن:

بر اساس اطلاعات جمع‌آوری شده در جدول شماره ۱، سن ۲۸ درصد از کارشناسان، بالای ۴۶ سال است که بیشترین درصد را به خود اختصاص داده است. ۶ درصد از کارشناسان، زیر ۲۵ سال سن دارند و کمترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند. کمترین سن کارشناسان، ۲۳ سال و بیشترین آن هم، ۵۷ سال است. میانگین سن در بین این کارشناسان، نزدیک به ۴۰ سال است.

جدول شماره ۱: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سن

سن (به سال)	فراوانی (نفر)	درصد	درصد تجمعی
زیر ۲۵ سال	۶	۶	۶
۲۶ تا ۳۰	۱۸	۱۸	۲۴
۳۱ تا ۳۵	۱۷	۱۷	۴۱
۳۶ تا ۴۰	۱۶	۱۶	۵۷
۴۱ تا ۴۵	۱۵	۱۵	۷۲
۴۶ به بالا	۲۸	۲۸	۱۰۰
جمع	۱۰۰	۱۰۰	

حداقل: ۲۳ میانگین: ۳۹/۳۸ میانه: ۴۰ نما: ۴۰ انحراف معیار: ۹/۴۷ حداکثر: ۵۷

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

۲. جنسیت:

در زمینه جنسیت کارشناسان، ۲۹ درصد از آنان، زن و ۷۱ درصد آنان، مرد بوده‌اند.

جدول شماره ۲: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
زن	۲۹	۲۹	۲۹
مرد	۷۱	۷۱	۱۰۰
جمع	۱۰۰	۱۰۰	

نما: مرد

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

۳. سابقه کار:

چنانکه داده‌های جدول شماره ۳ نشان می‌دهد، سابقه کار ۲۹ درصد از کارشناسان، زیر ۵ سال است که بیشترین درصد را به خود اختصاص داده است. از سویی، ۶ درصد از کارشناسان بین ۲۱ تا ۲۵ سال سابقه کار دارند که کمترین درصد را به خود اختصاص می‌دهند. کمترین سابقه کار، ۱ سال و بیشترین آن هم ۳۰ سال است. میانگین سابقه کار در میان کارشناسان نیز، حدود ۱۴ سال است.

فصلنامه
پژوهشی

جدول شماره ۳: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سابقه کار

سابقه کار	فراوانی (نفر)	درصد	درصد تجمعی
زیر ۵ سال	۲۹	۲۹	۲۹
۶ تا ۱۰ سال	۱۳	۱۳	۴۲
۱۱ تا ۱۵ سال	۱۷	۱۷	۵۹
۱۶ تا ۲۰ سال	۱۶	۱۶	۷۵
۲۱ تا ۲۵ سال	۶	۶	۸۱
۲۵ سال به بالا	۱۹	۱۹	۱۰۰
جمع	۱۰۰	۱۰۰	

حداقل: ۱؛ میانگین: ۱۳/۷۸ سال؛ میان: ۱۳؛ نما: ۱؛ انحراف معیار: ۹/۵۴؛ حداکثر: ۳۰

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

۴. منابع آگاهی و دریافت اطلاع از بیمه مراتع:

یافته‌های ارائه شده در جدول شماره ۴ نشان می‌دهد، ۴۹ درصد از کارشناسان با بیشترین فراوانی بر این باورند که اطلاع‌رسانی به مرتعداران درباره بیمه مراتع، به وسیله کارشناسان منابع طبیعی انجام می‌گیرد و نظر ۳ درصد از آنها با کمترین فراوانی این است که منابع آگاهی مرتعداران از بیمه مراتع، نشریه‌های ترویجی است.

جدول شماره ۴: توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس منابع آگاهی و دریافت اطلاع از بیمه مراتع

فراوانی (نفر)	درصد	درصد تجمعی
کارشناسان بیمه	۱۸	۱۸
کارشناسان منابع طبیعی	۴۹	۶۷
دوستان و آشنایان	۱۱	۷۸
نشریه‌های ترویجی	۳	۸۱
کارگزاران بیمه	۴	۸۵
رسانه‌های گروهی	۶	۹۱
مددکاران ترویج	۵	۹۶
بزرگان روستا	۴	۱۰۰
جمع	۱۰۰	

نما : کارشناسان منابع طبیعی

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

۵. علت‌های بیمه کردن مراتع:

چنانکه یافته‌های جدول شماره ۵ نمایان می‌کند، ۶۵ درصد از کارشناسان، با بیشترین فراوانی بر این باورند که مهمترین علت بیمه کردن مراتع از سوی مرتعداران،

خشکسالی است و نظر ۳ درصد از آنها با کمترین فراوانی بر این است که مهمترین علت بیمه مراتع از سوی مرتعداران، آفتها و بیماریهاست.

جدول شماره ۵: توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس علت‌های بیمه کردن مراتع از سوی مرتعداران

درصد تجمعی	درصد	فراوانی (نفر)	
۷	۷	۷	سیل
۲۰	۱۳	۱۳	تگرگ
۸۵	۶۵	۶۵	خشکسالی
۸۹	۴	۴	سرما
۹۷	۸	۸	آتشسوزی
۱۰۰	۳	۳	آفت و بیماری
	۱۰۰	۱۰۰	جمع

نما: خشکسالی

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

فصلنامه
پژوهشی

۶. روشهای آموزشی- ترویجی:

برپایه داده‌های جدول شماره ۶، روشهای آموزشی- ترویجی دربردارنده ۹ پرسش در سطح ترتیبی است که از نظر پاسخگویان، تماس با مروجان منابع طبیعی، با کمترین ضریب تغییرات، در اولویت نخست است و نشاندهنده اهمیت بیشتر آن در بین روشهای آموزشی- ترویجی است. نمایش فیلمهای ترویجی نیز، با بیشترین ضریب تغییرات، در اولویت آخر قرار دارد.

جدول شماره ۶: اولویتبندی دیدگاه کارشناسان در زمینه روشهای آموزشی - ترویجی

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	روشهای آموزشی - ترویجی
۱	۳۲/۱۵۹۶	۰/۹۸۷۳	۳/۰۷۰۰	تماس با مروجان منابع طبیعی
۲	۳۲/۴۰۸۹	۱/۰۰۵۰	۳/۱۰۱۰	تماس با رهبران محلی و معتمدان
۳	۳۵/۸۹۲۸	۱/۰۰۵۰	۲/۸۰۰۰	پخش برنامه‌های آموزشی و ترویجی از رادیو
۴	۳۸/۹۸۷۹	۰/۹۶۶۹	۲/۹۳۹۴	توزیع نشریه‌ها و مجله‌های آموزشی - ترویجی در زمینه بیمه مراتع
۵	۳۹/۶۲۴۶	۱/۱۱۲۷	۲/۸۰۸۱	سخنرانیهای آموزشی - ترویجی
۶	۴۰/۲۰۵۲	۱/۲۱۴۲	۳/۰۲۰۰	برگزاری کلاسهای آموزشی - ترویجی
۷	۴۱/۷۱۲۴	۱/۱۶۲۹	۲/۷۸۷۹	پخش برنامه‌های آموزشی - ترویجی از تلویزیون
۸	۴۵/۲۱۳۲	۰/۸۹۰۴۳	۱/۹۶۹۴	استفاده از فناوریهای نوین (پیامک، اینترنت) در اطلاع رسانی
۹	۴۹/۴۵۹۶	۱/۲۲۶۶	۲/۴۸۰۰	نمایش فیلمهای ترویجی

کاملاً نامطلوب : ۱ نامطلوب : ۲ حدوداً نامطلوب : ۳ مطلوب : ۴ کاملاً مطلوب: ۵

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

۷. میزان آگاهی مرتعداران:

برپایه داده‌های جدول شماره ۷، میزان آگاهی مرتعداران در بخش بیمه مراتع، در برگیرنده ۵ پرسش در سطح ترتیبی است که از نظر پاسخگویان، میزان آگاهی مرتعداران از اهمیت و مزایای بیمه، با کمترین ضریب تغییرات، در اولویت نخست قرار دارد و وضعیت مطلوبی در این بخش وجود دارد. از سویی، میزان آگاهی مرتعداران از شیوه محاسبه غرامت در هنگام پدید آمدن حوادث، در اولویت آخر است.

جدول شماره ۷: اولویتبندی دیدگاه کارشناسان در زمینه میزان آگاهی مرتعداران در بخش بیمه مراتع

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	میزان آگاهی مرتعداران
۱	۲۹/۸۸۴۸	۰/۷۲۹۱	۲/۴۴۰۰	میزان آگاهی مرتعداران از اهمیت و مزایای بیمه
۲	۲۹/۹۱۳۰	۰/۷۷۰۵	۲/۵۷۵۸	میزان آگاهی مرتعداران از خطرهایی که زیر پوشش بیمه مراتع قرار می گیرد
۳	۳۳/۶۰۶۶	۰/۷۰۹۱	۲/۱۱۰۰	میزان آگاهی مرتعداران از وظایف صندوق بیمه کشاورزی
۴	۳۴/۱۵۰۶	۰/۷۴۷۹	۲/۱۹۰۰	میزان آگاهی مرتعداران از شرایط و شیوه عقد قرارداد با صندوق بیمه کشاورزی
۵	۴۸/۵۳۴۰	۰/۸۵۴۲	۱/۷۶۰۰	میزان آگاهی مرتعداران از چگونگی محاسبه غرامت در هنگام پدید آمدن حوادث

کاملاً نامطلوب: ۱ نامطلوب: ۲ حدوداً نامطلوب: ۳ مطلوب: ۴ کاملاً مطلوب: ۵

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

فصلنامه پژوهشی

۸. میزان آگاهی کارشناسان و مروجان:

برپایه داده‌های جدول شماره ۸، میزان آگاهی کارشناسان و مروجان در بخش بیمه مراتع، ۵ پرسش را در سطح ترتیبی در بر می‌گیرد که از نظر پاسخگویان، میزان آگاهی کارشناسان و مروجان از قوانین و تخلفات در زمینه بیمه مراتع، با کمترین ضریب تغییرات، در اولویت نخست قرار دارد و توسعه بیشتر این بخش را نشان می‌دهد. همچنین، همکاریهای چندسویه کارشناسان، مروجان و مرتعداران در زمینه توسعه بیمه مراتع، در اولویت آخر است که نشان می‌دهد، وضعیت مطلوبی در این بخش وجود ندارد.

جدول شماره ۸: اولویتبندی دیدگاه کارشناسان در زمینه میزان آگاهی کارشناسان و مروجان

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	میزان آگاهی کارشناسان و مروجان
۱	۲۴/۹۱۸۶	۰/۸۲۷۳	۳/۳۲۰۰	میزان آگاهی کارشناسان و مروجان از قوانین و تخلفات در زمینه بیمه مراتع
۲	۲۹/۷۱۴۲	۰/۹۳۶۰	۳/۱۵۰۰	میزان آگاهی کارشناسان و مروجان از وظایف بیمه‌گذار در برابر بیمه‌گر
۳	۳۰/۴۱۵۲	۰/۹۱۵۵	۳/۰۱۰۰	میزان تخصص کارشناسان و مروجان در زمینه بیمه مراتع
۴	۳۳/۹۰۳۲	۰/۹۴۵۹	۲/۷۹۰۰	مهارت‌های ارتباطی- ترویجی کارشناسان و مروجان برای جلب توجه و همکاری بیشتر مرتعداران برای بیمه کردن مراتع
۵	۳۹/۲۰۶۲	۱/۰۰۷۶	۲/۵۷۰۰	همکاری‌های چند جانبه کارشناسان، مروجان و مرتعداران در زمینه توسعه بیمه مراتع

کاملاً نامطلوب : ۱ نامطلوب : ۲ حدوداً نامطلوب : ۳ مطلوب : ۴ کاملاً مطلوب : ۵

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

۹. توسعه برنامه‌ریزی آموزشی:

چنانکه داده‌های جدول شماره ۹ نشان می‌دهد، توسعه برنامه‌ریزی آموزشی دربردارنده ۵ گویه در سطح ترتیبی است که از نظر پاسخگویان، نیازسنجی آموزشی برای کارشناسان و مروجان، با کمترین ضریب تغییرات، در اولویت نخست است و توسعه بیشتری در این بخش دیده می‌شود. از دیگر سو، به‌روز بودن محتوای برنامه‌های آموزشی در زمینه بیمه نیز، در اولویت آخر قرار دارد که نشان می‌دهد، وضعیت مطلوبی در این بخش وجود ندارد.

جدول شماره ۹: اولویتبندی دیدگاه کارشناسان در زمینه توسعه برنامه‌ریزی آموزشی

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	توسعه برنامه‌ریزی آموزشی
۱	۳۴/۷۱۸۰	۰/۹۲۳۵	۲/۶۶۰۰	نیازسنجی آموزشی برای کارشناسان و مروجان
۲	۳۷/۱۸۳۹	۰/۹۱۴۷	۲/۴۶۰۰	استفاده از امکانات آموزشی برای بالا بردن کیفیت آموزش
۳	۳۷/۲۷۲۷	۰/۸۶۱۰	۲/۳۱۰۰	نیازسنجی آموزشی برای مرتعداران در زمینه توسعه بیمه مراتع
۴	۳۸/۰۵۷۵	۰/۸۶۰۱	۲/۲۶۰۰	ارزشیابی مستمر برنامه‌های آموزشی در زمینه بیمه
۵	۴۲/۴۲۲۵	۱/۰۱۳۹	۲/۳۹۰۰	به روز بودن محتوای برنامه‌های آموزشی در زمینه بیمه

کاملاً نامطلوب: ۱ نامطلوب: ۲ حدوداً نامطلوب: ۳ مطلوب: ۴ کاملاً مطلوب: ۵

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

۱۰. مقایسه میانگین (رابطه بین متغیرهای رسمی و توسعه بیمه مراتع) به دلیل آنکه جنسیت، متغیر اسمی دو وجهی است، برای بررسی معنیدار بودن آن از آزمون t استفاده شده است. نتیجه آزمون نشان می‌دهد، بین کارشناسان زن و مرد از لحاظ دیدگاه توسعه بیمه، تفاوت معنیداری وجود ندارد (جدول شماره ۱۰).

فصلنامه پژوهشی

جدول شماره ۱۰: رابطه بین متغیرهای اسمی و توسعه بیمه مراتع

متغیر مستقل	مقیاس	متغیر وابسته	مقیاس	نوع آزمون	F	سطح معنیداری
جنسیت	اسمی	توسعه بیمه مراتع	فاصله ای	t	۰/۶۷۸	۰/۴۱۲

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

۱۱. همبستگی (رابطه بین متغیرهای تربیتی و توسعه بیمه مراتع - جدول شماره ۱۱) - بین نوع روشهای آموزشی - ترویجی و توسعه بیمه مراتع، رابطه معنیداری وجود ندارد. - بین میزان آگاهی مرتعداران و توسعه بیمه مراتع، رابطه مثبت و معنیداری در سطح ۹۹ درصد وجود دارد.

- بین میزان آگاهی کارشناسان و مروجان و توسعه بیمه مراتع، رابطه مثبت و معنیداری در سطح ۹۵ درصد وجود دارد.
- بین توسعه برنامه ریزی آموزشی و توسعه بیمه مراتع رابطه، مثبت و معنیداری در سطح ۹۹ درصد وجود دارد.

جدول شماره ۱۱: رابطه بین متغیرهای تربیتی و توسعه بیمه مراتع

متغیر مستقل	مقیاس	متغیر وابسته	مقیاس	نوع آزمون	ضریب همبستگی	سطح معنیداری
روشهای آموزشی-ترویجی	شبه فاصله‌ای	توسعه بیمه مراتع	شبه فاصله‌ای	پیرسون	۰/۱۲۶	۰/۲۳
آگاهی مرتعداران	شبه فاصله‌ای			پیرسون	۰/۳۶۶	۰/۰۰۰*
آگاهی کارشناسان و مروجان	شبه فاصله‌ای			پیرسون	۰/۲۵۱	۰/۰۱۳*
توسعه برنامه ریزی آموزشی	شبه فاصله‌ای			پیرسون	۰/۳۴۴	۰/۰۰۱*

* معنیداری در سطح ۹۹ درصد * معنیداری در سطح ۹۵ درصد

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

یافته‌های تحلیلی

جدول شماره ۱۲: متغیرهای مستقل معیندار

متغیر	نوع آزمون	ضریب همبستگی	سطح معنیداری
X _۱ آگاهی مرتعداران	پیرسون	۰/۳۶۶	۰/۰۰۰*
X _۲ آگاهی کارشناسان و مروجان	پیرسون	۰/۲۵۱	۰/۰۱۳*
X _۳ توسعه برنامه ریزی آموزشی	پیرسون	۰/۳۴۴	۰/۰۰۱*

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

رگرسیون چند متغیری به روش گام به گام

گام دوم:

نتایج به دست آمده از رگرسیون چند متغیره به روش گام به گام پیرامون تأثیرهای متغیرهای مستقل تحقیق بر توسعه بیمه مراتع از دیدگاه کارشناسان، تا دو

گام پیش رفته است. در این مرحله، پس از متغیر پذیرش مرتعداداران، متغیر توسعه برنامه ریزی آموزشی وارد معادله شده است.

در این مرحله، ضریب رگرسیون $R=0/481$ و ضریب تعیین $R^2 = 0/232$ و ضریب تعیین تعدیل شده $R^2 = 0/215$ به دست آمده است

($\text{sig} = 0/000$ و $F = 14/031$)، بر این اساس می توان گفت که متغیرهای آگاهی مرتعداداران و توسعه برنامه ریزی آموزشی، به طور مشترک، حدود ۲۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسعه بیمه مراتع را تبیین می کند (جدول شماره ۱۳).

جدول شماره ۱۳: خلاصه محاسبات رگرسیون توسعه بیمه مراتع بر اساس پذیرش مرتعداداران و توسعه برنامه ریزی آموزشی

متغیر	B	خطای استاندارد B	Beta	t	sig
عدد ثابت	۱/۱۲۰	۰/۲۳۲	-	۴/۸۳۰	۰/۰۰۰
آگاهی مرتعداداران	۰/۲۹۷	۰/۰۷۹	۰/۳۴۳	۳/۷۶۳	۰/۰۰۰
توسعه برنامه ریزی آموزشی	۰/۲۲۷	۰/۰۶۶	۰/۳۱۳	۳/۴۳۶	۰/۰۰۱

برگرفته از: یافته های پژوهش

فصلنامه
پژوهشی

با توجه به ضریبهای جدول شماره ۱۳، معادله خط رگرسیون در گام دوم به صورت زیر است:

$$Y = 1/120 + (0/297)X_1 + (0/227)X_3$$

معادله استاندارد شده آن نیز، عبارت است از:

$$Y = 0/343 X_1 + 0/313 X_3$$

نتیجه گیری و پیشنهادها

در این بخش، نخست چکیده و فشرده ای از مقایسه فرضیه ها و نتایج و یافته های این پژوهش با دیگر پژوهشها، در جدول شماره ۱۴، ارائه می شود:

جدول شماره ۱۴: خلاصه مقایسه نتایج

شماره	فرضیه	نتیجه	محقق
۱	بین نوع روشهای آموزشی- ترویجی و توسعه بیمه مراتع، رابطه معنیداری وجود دارد.	رد	تأیید: سالاری و همکاران (۱۳۸۸)، عبدلی و همکاران (۱۳۸۷) رد: یعقوبی (۱۳۷۹)
۲	بین میزان آگاهی مرتعداران و توسعه بیمه مراتع، رابطه معنیداری وجود دارد.	تأیید	تأیید: سالاری و همکاران (۱۳۸۸)، نعیمی نظام آبادی (۱۳۷۷)، درخشان (۱۳۷۳)
۳	بین میزان آگاهی کارشناسان و مروجان و توسعه بیمه مراتع، رابطه معنیداری وجود دارد.	تأیید	تأیید: یعقوبی (۱۳۷۹)، عباسی (۱۳۷۸)
۴	بین توسعه برنامه ریزی آموزشی و توسعه بیمه مراتع، رابطه معنیداری وجود دارد.	تأیید	تأیید: درخشان (۱۳۷۳)، عباسی (۱۳۷۸)

بیمه و
کشاورزی

سال هشتم
شماره ۲۸ و ۲۷
۱۳۹۰

- چنانکه نتایج برگرفته از رگرسیون چند متغیره به روش گام به گام پیرامون تأثیرهای متغیرهای مستقل تحقیق بر توسعه بیمه مراتع از دیدگاه کارشناسان نشان می دهد، متغیرهای آگاهی مرتعداران و توسعه برنامه ریزی آموزشی، بر توسعه بیمه مراتع تأثیر داشته است. بر این اساس می توان نتیجه گرفت: متغیرهای پیشگفته، به طور مشترک، ۲۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسعه بیمه مراتع را تبیین می کند. از همین رو، پیشنهاد می شود، به منظور افزایش میزان آگاهی مرتعداران، از رهبران افکار و معتمدان محلی یاری و همکاری گیرند. همچنین در راستای افزایش میزان پذیرش، طرحهای بیمه متناسب با شرایط و ویژگیهای فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی مرتعداران به اجرا درآید و توسعه برنامه ریزی آموزشی از سوی مسئولان نیز، مورد توجه بیشتری قرار گیرد. همچنین، شرایط توسعه این امر مهم نیز، از سوی دولت، آسان و حمایت شود.

- یافته های پژوهش در مورد اولویت بندی روشهای آموزشی- ترویجی نشان داد که از نظر پاسخگویان، تماس با مروجان منابع طبیعی با کمترین ضریب تغییرات در اولویت نخست جای دارد و نمایش فیلمهای ترویجی با بیشترین ضریب تغییرات، در اولویت آخر قرار دارد.

در این راستا، سالاری و همکاران (۱۳۸۸) نیز در مقاله خود، تماس مرتعداداران با کارشناسان را از عوامل توسعه بیمه عنوان کرده بودند. در حالی که یعقوبی (۱۳۷۹) در پایان نامه خود، بین ارتباط با مروجان و پذیرش بیمه، رابطه معنیداری پیدا نکرده بود.

- برپایه یافته‌های به دست آمده، اولویتبندی توسعه منابع انسانی (مرتعداداران) در بخش بیمه مراتع نمایان کرد که از نظر پاسخگویان، میزان آگاهی مرتعداداران از اهمیت و مزیت‌های بیمه، با کمترین ضریب تغییرات، در اولویت نخست قرار دارد که توسعه بیشتر این بخش را نشان می‌دهد. از سویی، میزان آگاهی مرتعداداران از چگونگی محاسبه غرامت در هنگام پدید آمدن حوادث، در اولویت آخر قرار گرفت.

پیش از این، سالاری و همکاران (۱۳۸۸) و نعیمی نظام آبادی (۱۳۷۷) و یعقوبی (۱۳۷۹) نیز در تحقیقات خود به این نتیجه رسیده بودند که آگاهی مرتعداداران از مزیتها و هدفهای بیمه، در توسعه بیمه مؤثر است.

- اولویتبندی توسعه منابع انسانی (کارشناسان و مروجان) در بخش بیمه مراتع نیز نشان داد، از نظر پاسخگویان، میزان آگاهی کارشناسان و مروجان از قوانین و تخلفات در زمینه بیمه مراتع، با کمترین ضریب تغییرات، در اولویت نخست است که توسعه بیشتر این بخش را نمایان می‌کند. همکاریهای چند سویه کارشناسان، مروجان و مرتعداداران در زمینه توسعه بیمه مراتع هم، در اولویت آخر قرار گرفته است که نشان داد، وضعیت مطلوبی در این بخش وجود ندارد.

در این راستا، یعقوبی (۱۳۷۹) در پایان نامه خود به این نتیجه رسیده بود که آگاهی کارشناسان پیرامون طرح بیمه، در توسعه بیمه، مؤثر است.

- همچنین، اولویتبندی توسعه برنامه‌ریزی آموزشی در بخش بیمه مراتع آشکار کرد که از نظر پاسخگویان، نیازسنجی آموزشی برای کارشناسان و مروجان، با کمترین ضریب تغییرات، در اولویت نخست است و توسعه بیشتری در این بخش وجود دارد. به‌روز بودن محتوای برنامه‌های آموزشی پیرامون بیمه هم، در اولویت آخر قرار گرفت که نشان داد، وضعیت مطلوبی در این بخش وجود ندارد.

- اولویتبندی روشهای آموزشی- ترویجی نشان داد، تماس با مروجان منابع طبیعی در اولویت نخست است؛ از همین‌رو پیشنهاد می‌شود، مروجان منابع طبیعی در

راستای استفاده از مفهوم عام ترویج، دانش و اطلاعات را برای مرتعداران، کاربردی کنند.

- برپایه یافته‌های پژوهش، اولویتبندی توسعه منابع انسانی (مرتعداران) در زمینه بیمه مراتع نمایان کرد، میزان آگاهی مرتعداران از چگونگی محاسبه غرامت در هنگام پدید آمدن حوادث، در اولویت آخر قرار دارد که نشان می‌دهد، وضعیت مطلوبی در این بخش وجود ندارد. همچنین الویتبندی موانع ارتباطی نشان داد، متغیر اطلاع نداشتن از قوانین موجود در زمینه بیمه مراتع از سوی مرتعدار، در الویت نخست قرار دارد؛ از همین رو، پیشنهاد می‌شود، کلاسهای آموزشی رایگان پیش از انجام بیمه به منظور آگاه‌سازی و دانش‌افزایی مرتعداران از قوانین بیمه و شیوه محاسبه غرامت، برگزار شود.

- الویتبندی توسعه منابع انسانی (کارشناسان و مروجان) در زمینه بیمه مراتع نشان داد، همکاریهای چند سویه کارشناسان، مروجان و مرتعداران در زمینه توسعه بیمه مراتع در اولویت آخر است و نشان می‌دهد، توسعه چندانیت در این بخش دیده نمی‌شود. بنابراین پیشنهاد می‌شود، مفهوم مدیریت مشارکتی که به معنای مشارکت فعال بهره‌برداران در مدیریت منابع طبیعی است، به اجرا در آید.

- در پایان اینکه، اولویتبندی توسعه برنامه‌ریزی آموزشی در زمینه بیمه مراتع نمایان کرد که به‌روز بودن محتوای برنامه‌های آموزشی پیرامون بیمه، در اولویت آخر است که نشان می‌دهد، توسعه چندانیت در این بخش صورت نگرفته است. بنابراین توجه به راهکارهای آموزشی و به‌روز کردن محتوای برنامه‌های آموزشی در راستای بسترسازی مناسب برای توسعه بیمه مراتع، توصیه می‌شود.

منابع

۱. جهانگرد، م. (۱۳۷۸)، «بررسی عوامل جذب کشاورزان به بیمه کشاورزی در استان کرمان»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مرکز آموزش مدیریت دولتی، تهران.
۲. درخشان، ح. (۱۳۷۳)، «نقش آموزش و ترویج در بهره‌برداری از طرحهای واگذاری مراعات کشور»، مجموعه مقالات مرتع و مرتعداری در ایران، انتشارات سازمان جنگلها و مراعات کشور.
۳. دهقانی، ع. (۱۳۸۳)، «بررسی سازوکارهای نظارت کارا بر عملیات بیمه محصولات کشاورزی در ایران»، مجموعه مقالات دومین همایش علمی بیمه کشاورزی، توسعه و امنیت سرمایه‌گذاران، تهران.
۴. رحمانی، ص. (۱۳۷۳)، «اهمیت اقتصادی مراعات کشور و نقش آموزشهای ترویجی در بهره‌برداری بهینه از آن»، مجموعه مقالات ملی مرتع و مرتعداری در ایران، انتشارات سازمان جنگلها و مراعات کشور.
۵. رضوانفر، الف و و. بهساران، (۱۳۸۴)، «تحلیل بر وضعیت کلی نظام بیمه محصولات کشاورزی در ایران با تأکید بر بخش دام»، فصلنامه بیمه و کشاورزی، سال دوم، شماره ۷، صندوق بیمه محصولات کشاورزی، پاییز ۱۳۸۴، تهران.
۶. سالاری، الف. (۱۳۸۸)، نقش عوامل مؤثر در پذیرش و توسعه بیمه مراعات، فصلنامه صندوق بیمه کشاورزی، سال ششم، شماره ۲۱.
۷. عبدلی، ح. (۱۳۸۶)، «عوامل مؤثر در پذیرش بیمه مراعات»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد واحد علوم و تحقیقات تهران، ایران.
۸. نعیمی نظام‌آبادی، م. (۱۳۷۷)، «بررسی تعیین عوامل مؤثر بر گسترش و توسعه بیمه محصولات کشاورزی»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم اداری و مدیریت بازرگانی، تهران.
۹. یعقوبی، الف. (۱۳۸۰)، «بررسی عوامل مؤثر در پذیرش و عدم‌پذیرش بیمه دام روستایی در استان اصفهان»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
10. C.Wu, (1997), "Education in form production: the case of Taiwan". *American Journal of Agricultural Economics*. November, pp. 699-706.
11. Mincemoyer, C. & Kelsey, T.W. (1999), "Assessing in service education: identifying barriers to success", *Journal of Extension*. Vol.37, No.2. .
12. Mishra, P.K, (1999), Planning for the development and operational of Agricoultural Insurance Schemes Development and operation of Agricultural Insurance Schemes in Asia.
13. Nguyen, T. & Cheng, E, (1997), "Productivity bains from farmer education in China". *The Australian Journal of Agricultural & Resources*. Vol.41, No. 4, pp. 471- 497.
14. Okorie, A (1990), "Instituting Agricultural Insurance Scheme in Nigeria: a Mirage a Reality", *Journal of Agricultural Sciences*, Publ., is (182) pp: 51-67.
15. Vanderveer, M (2001), "Demand for Area Crop Insurance Among Litchi producers in Northen", *Journal of Agricultural Economics*. 26 (2) p_p : 173-184.

فصلنامه پژوهشی

Study of the Role Extension Training Can Play in Developing Pasture Insurance in View of Experts of Agricultural Insurance Fund – Tehran Province

M. Rami^{*}, Dr. M. Omid Najafabadi^{**} & Dr. S. A. Javadi^{**}

Abstract

Activities in the field of pasture management are constantly exposed to such risks as cold and hot weather, flood, hail and fire and since those involved in pasture management are not provided with enough financial resources to compensate for the damage, any natural disaster would not only deprive them of gaining income from their pasture activities but would endanger their capital as well. To this end, insuring pasture lands is being paid much attention as a new mechanism to deal with the risks confronting pasture activities and thereby lowering fluctuations in the income of pasture managers.

The present study aims to investigate the role that extension trainings can play in developing insurance of pasture lands in view of experts of Agricultural Insurance Fund. The method used in this study was a combination of descriptive and quantitative approach. The questionnaire was revised with the help of experts enjoying significant expertise the field, who examined the validity of the research model. A pre-test was conducted and (81%) confirmed the reliability of the instrument, indicating that the reliability of the questionnaire was high. The total population involved in this research amounted to 100 experts of the Agricultural Insurance Fund in Tehran. Because of the small number of the population, a census was also conducted. The correlation results showed that there was a significant and meaningful relationship between the awareness of pasture owners, the awareness of experts and extension agents, instructional curriculum and development of insurance of pasture lands. The regression results also indicated that the two factors of the awareness of pasture owners and development of instructional curriculum had generally influenced development of pasture insurance by 21%.

Keywords :

Extension Training, Pasture Insurance, Development of Insurance.

* Msc, Extension and Education of Natural Resources, Islamic Azad University, Tehran Science and Research Branch, Tehran, Iran

**Assistant Professor of Islamic Azad University, Tehran Science and Research Branch, Tehran, Iran

**Assistant Professor Islamic Azad University, Tehran Science and Research Branch, Tehran, Iran

بررسی عوامل مؤثر بر تقاضای بیمه زرشک کاران پژوهش موردی: شهرستان قائن

دکتر محمدرضا کهنسال*، سید حسین محمدزاده**

چکیده

کشاورزی، همواره یکی از پرمخاطره ترین فعالیتهای اقتصادی بوده است. هرساله، پدید آمدن حوادث طبیعی و آفتها و بیماریهای گیاهی، خسارتهای فراوانی را به کشاورزان تحمیل می کند. در کشورهای در راه توسعه، به دلیل پایین بودن درآمد کشاورزان، زیانهای اجتماعی و اقتصادی این حوادث، نمود بیشتری دارد. از همین روست که بیمه محصولات کشاورزی را می توان، یکی از اهرمهای توسعه کشاورزی دانست؛ زیرا با استفاده از آن، هم می توان امنیت بیشتری را برای تولیدکنندگان محصولات کشاورزی، و هم شرایط مطلوبتری را برای جلب و جذب کردن سرمایه های خصوصی در بخش کشاورزی، فراهم آورد. در این تحقیق، با به کارگیری روش نمونه گیری تصادفی ساده، تعداد ۲۰۰ عدد پرسشنامه در شهرستان قائن در استان خراسان جنوبی و از راه انجام مصاحبه حضوری در سال ۱۳۸۹ تکمیل شده بررسی عوامل مؤثر بر تقاضای بیمه زرشک کاران نیز، کمک نرم افزار Microfit و با استفاده از مدل لاجیت انجام گرفت نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان می دهد، متغیرهای سابقه فعالیت، درآمد، ارتباط با مروج و سطح زیر کشت، دارای تأثیر مثبت و معنیدار، و متغیر سن، دارای تأثیر منفی بر تقاضای بیمه زرشک کاران است.

کلیدواژه ها:

بیمه، تقاضا، مدل لاجیت، زرشک کاران، شهرستان قائن.

مقدمه

امروزه، تأمین نیاز غذایی جامعه، از مهمترین چالشهای کشورهاست. افزایش تولید و افزایش بازده محصولات کشاورزی، در گرو سرمایه‌گذاری و به‌کارگیری فناوری مناسب در این بخش است. این امر مهم نیز، هنگامی به دست می‌آید که بستر لازم برای سرمایه‌گذاری فراهم شود. بدیهی است، چنانچه نتوان با روشهای مناسب از سرمایه‌گذاری حمایت کرد، در تأمین مواد غذایی و توسعه اقتصادی پایدار با مشکل و تنگنا روبه‌رو خواهیم شد (۶).

کشاورزی، همواره یکی از پرمخاطره‌ترین فعالیتهای اقتصادی به شمار می‌آید و هرساله نیز، پدید آمدن حوادث طبیعی و آفتها و بیماریهای گیاهی، خسارتهای فراوانی به کشاورزان تحمیل می‌کند. در کشورهای در راه توسعه، به دلیل پایین بودن درآمد کشاورزان، زیانهای اجتماعی و اقتصادی این حوادث، نمود بیشتری دارد. در این راستا، بیمه محصولات کشاورزی را می‌توان، یکی از مهمترین اهرمهای توسعه کشاورزی برشمرد. با استفاده از این سازوکار، هم می‌توان امنیت بیشتری برای تولیدکنندگان محصولات کشاورزی، و هم شرایط مطلوبتری را برای جلب و جذب کردن سرمایه‌های خصوصی در بخش کشاورزی، فراهم آورد.

بیمه محصولات کشاورزی، از پدیده‌هایی است که در جوامع امروز، بویژه در کشورهای توسعه یافته، از اهمیت بالایی برخوردار است و از شاخصهای توسعه به شمار می‌رود. برخورداری از مزیت‌هایی همچون: اطمینان بخشیدن به کشاورزان، جلوگیری از نوسانهای شدید درآمدی، بهبود موقعیت اعتباری کشاورزان، افزایش خودباوری و خوداتکایی کشاورزان، ترویج روحیه تعاونی از راه تشویق خودیاری و کمک‌رسانی جمعی، کاهش هزینه‌های دولتی، ایجاد ثبات قیمت‌ها از راه تعادل بخشیدن در عرضه و حفظ موقعیت و جایگاه کشاورز، از جمله ویژگیهایی است که صاحب‌نظران برای آن بر شمرده‌اند.

در اصل، بیمه کشاورزی برای حل دو مشکل موجود پیرامون درآمد، از سوی دولتها اجرا می‌شود که این دو مشکل نیز، درآمد پایین و درآمد بی‌ثبات است. می‌توان

فصلنامه
پژوهشی

گفت، بیمه محصولات کشاورزی و دامی، ابزاری است در اختیار مدیران با تجربه برای ایمن‌سازی سرمایه‌گذاری خود (۴).

بیمه کشاورزی، بالاترین ظرفیتهای اجرایی و عملی و بیشترین قابلیت‌ها را برای رویارویی با خطرهای دارد و همانگونه که گفته شد، یکی از مناسبترین سازوکارها برای ایجاد و افزایش سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی به شمار می‌رود. از سویی، بیمه محصولات کشاورزی، باعث افزایش احساس امنیت در جوامع روستایی می‌شود و به لحاظ روانی، کشاورز را از نظر انگیزه تولیدی تأمین می‌کند که این به نوبه خود از ضرورت‌های افزایش بهره‌وری در بخش کشاورزی است. (۸). در واقع، اگر بیمه محصولات کشاورزی بخوبی عمل کند می‌تواند ریسک کارآفرینان در بخش کشاورزی را به خود انتقال دهد و موجب اطمینان سرمایه‌گذارانی شود که می‌خواهند با استفاده از نهاده‌های مدیریت، سرمایه، نیروی کار و نوآوری، به توسعه کشاورزی کشور یاری رسانند. (۵).

در میان محصولات کشاورزی، زرشک، از جمله محصولات ارزشمند است که جایگاه یگانه‌ای در سطح جهان دارد. گیاه زرشک، درختچه‌ای است خاردار که گاهی به صورت وحشی، اما دانه‌دار در دامنه کوه‌های البرز و دیگر مناطق کشور دیده می‌شود. اما زرشک کاشته شده در خراسان جنوبی که به نام «یاقوت سرخ» مشهور است، از نوع بی دانه بوده که ارتفاع بوته آن به ۱/۵ و گاهی به ۲ متر می‌رسد و برگ‌های آن بیضی شکل دانه‌دار است. این محصول زراعی، افزون بر مصرف خوراکی، از خواص درمانی و پزشکی نیز برخوردار بوده که آن را از دیگر محصولات، جدا کرده است. در استان خراسان جنوبی، شهرستان قائن با سطح زیر کشت ۴۰۰۰ هکتار باغ زرشک، نزدیک به ۷۵ درصد از تولید و سطح زیر کشت این محصول را در کشور به خود اختصاص داده است. این درحالی است که استان خراسان جنوبی ۹۸ درصد تولید زرشک ایران را برعهده دارد و مردم این استان نیز، سالانه حدود ۵۰۳ میلیارد ریال از تولید محصول زرشک، درآمدزایی می‌کنند. با توجه به محروم بودن مردم این استان و اینکه درآمد بیشتر آنها و بویژه کشاورزان، از محل تولید این محصول ارزشمند تأمین می‌شود، بنابراین برخورداری از حمایت دولتی در جهت افزایش بهره‌وری این محصول امری ضروری به نظر می‌رسد؛ زیرا چنانکه پیشتر

نیز گفته شد، از عوامل مؤثر بر افزایش بهره‌وری، بیمه محصولات کشاورزی به عنوان سازوکاری حمایتی است. در همین راستا، دولت (صندوق بیمه کشاورزی) با اجرای بیمه محصول زرشک با توجه به شرایط این استان، سبب افزایش کمیت و کیفیت تولید می‌شود. اهمیت و جایگاه و تأثیرهای بیمه کشاورزی و تقاضای آن در بخش کشاورزی، به شیوه‌های گوناگونی از سوی پژوهشگران مختلف مورد بررسی قرار گرفته است. برای نمونه، کهنسال و شهرکی‌مقدم (۱۳۸۸) در مطالعه‌ای به بررسی عوامل مؤثر بر بیمه دامداریها در شهرستان نیشابور پرداختند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که عواملی همچون نزدیکی به مرکز شهر، میزان مهارت، سن، نوع گاوداری و تجربه‌کاری، بیشترین تأثیر را بر پذیرش بیمه از سوی دامداران این شهرستان داشته است.

همچنین، کهنسال و رهنما (۱۳۸۸) در مطالعه دیگری، به بررسی نگرش کشاورزان به بیمه انگور در شهرستان قوچان پرداختند. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد، متغیرهایی مانند سطح زیرکشت انگور و نوع منبع درآمدی، بر پذیرش بیمه محصولات تأثیر منفی می‌گذارد و میزان تحصیلات، سطح درآمد، دانش فنی - زراعی کافی برای کشت محصولات، استفاده از خدمات ترویجی و سن بهره‌برداران، متغیرهایی است که بر پذیرش بیمه، تأثیر مثبت دارد.

مهرابی و همکاران (۱۳۸۸) در پژوهشی، به بررسی تأثیر بیمه محصولات زراعی بر رشد زیربخش‌های زراعت و باغبانی ایران پرداختند. نتایج این بررسی، نشان می‌دهد، غرامتهای پرداختی صندوق بیمه کشاورزی و تسهیلات اعطایی بانک کشاورزی، اثر مثبت و معنیداری بر رشد زیربخش زراعت و باغبانی داشته است. اُکوری^۱ (۱۹۸۹) در بررسی موانع پذیرش بیمه از سوی کشاورزان سه ایالت در کشور نیجریه، سه عامل کمبود افراد آموزش دیده، کمبود زیرساخت‌های پایه‌ای و نبود تضمین مالی برای کشاورزان را در این زمینه مؤثر دانست.

میشرا^۲ (۱۹۹۹) عوامل مؤثر بر پذیرش و گسترش نظام بیمه کشاورزی در ایالت گجرات هندوستان را بررسی کرد و مهمترین عوامل توسعه نظام بیمه کشاورزی را

1. Okorie
2. Mishra

افزایش سطح پوشش بیمه های کشاورزی، شناسایی کشاورزان هدف، تأمین اعتبارات لازم برای جبران خسارت و برقراری ارتباطات مناسب با کشاورزان به شمار می آورد. واندویر^۱ (۲۰۰۱) در پژوهش خود، به بررسی پیمایشی تقاضای بیمه از سوی کشاورزان ویتنام شمالی پرداخت. نتایج بررسی وی نشان می دهد، چشم انداز و خصوصیت های بیمه های کشاورزی، ویژگی های فردی و درآمد مزرعه و کشاورزی و سطح تحصيلات کشاورزان از عوامل مؤثر بر تقاضای بیمه کشاورزی است. بارنت و همکاران^۲ (۱۹۹۰) نیز، در مطالعه ای به تخمین تابع تقاضا برای بیمه پرداختند. نتایج پژوهش آنان نشان می دهد که نرخ بازده انتظاری، مهمترین عامل در تقاضای بیمه محصولات کشاورزی است.

در پژوهش انجام گرفته از سوی نیکویی و ترکمانی (۱۳۸۳)، به بررسی تأثیر بیمه کشاورزی بر افزایش تولید محصولات زراعی (مطالعه موردی گندمکاران استان فارس) پرداختند. نتایج پژوهش پیشگفته نشان می دهد، عملکرد صندوق بیمه کشاورزی در بسیاری از مناطق و مزارع مورد مطالعه، از نظر افزایش تولید، جنبه تصادفی، و تنها بستگی به ویژگی های شخصی و مدیریتی بیمه گذار داشته است. احسان و همکاران (۱۹۷۸) در پژوهش خود در زمینه پذیرش نوآوری ها، به سابقه رویارویی با خطر، به عنوان یکی از عوامل مهم و مؤثر بر پذیرش بیمه محصولات کشاورزی اشاره می کنند و بر این باورند، بیمه محصولات کشاورزی، بیشتر نظر آن دسته از بهره بردارانی را جلب می کند که در برابر خطرهای بیشتری قرار دارند. قناعت (۱۳۸۸) در مطالعه ای به بررسی عوامل اقتصادی مؤثر بر پذیرش بیمه محصولات کشاورزی در پسته کاران شهرستان گرمسار پرداخت. نتایج به دست آمده از آزمون تکنیک کروسکال والیس در این پژوهش نشان داد که میزان پذیرش بیمه محصولات کشاورزی از سوی پسته کاران با شغل اصلی، فرعی و نوع خسارت وارد شده به آنها، اختلاف معنیداری دارد.

دریجانی و قربانی (۱۳۷۷) در تحقیق خود با عنوان: «عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه گندم در استان مازندران»، به این نتیجه رسیده‌اند که دو گروه گندمکاران پذیرنده بیمه و گندمکاران بیمه نشده، از لحاظ سطح زیر کشت گندم، اختلاف معنیداری را با یکدیگر نشان می‌دهند.

سلامی و احمد آبادی (۱۳۸۰) نیز، پژوهشی با عنوان: «عوامل مؤثر بر تمایل کشاورزان چغندر کار به خرید بیمه محصولات کشاورزی در استان خراسان»، انجام داده و به این نتیجه رسیده‌اند که هرچه سطح تحصیلات کشاورزان، تجربه آنها در چغندرکاری، عیار چغندر قند تولیدی و زمین زیر تملک کشاورز بیشتر باشد، گرایش یا تمایل آنان به پذیرش بیمه، بیشتر می‌شود.

اسمیت و باکوت^۱ (۱۹۹۶) نیز، در تحقیق خود با هدف بررسی تقاضای بیمه محصولات کشاورزی از سوی گندمکاران ایالت مونتانا در امریکا، متغیرهایی همچون میزان تحصیلات کشاورزان، سابقه خطر، میزان بدهی به مؤسسه‌های اعتباری و بانکها، نوسانهای میزان محصول تولیدی و نیز، نرخ حق بیمه را در مشارکت کشاورزان در طرح بیمه گندم، مؤثر تشخیص داده‌اند.

با توجه به اینکه تاکنون پیرامون بیمه محصول زرشک، تحقیق جامعی صورت نگرفته، در این پژوهش تلاش شده است تا به بررسی عوامل مؤثر بر تقاضای بیمه محصول زرشککاران در استان خراسان جنوبی شهرستان قائن، پرداخته شود.

روش و ابزارهای پژوهش

در این پژوهش، برای دستیابی به نمونه‌ای مطلوب، متناسب با هدفهای پژوهش از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و برای تعیین تعداد نمونه‌ها از رابطه کوکران بهره‌گرفته شده است. فرمول کوکران^۲ (۱۹۶۳) به منظور تعیین حجم نمونه در صورتی که حجم کل جامعه آماری معین نباشد، به صورت زیر است.

1. Smith & Baquet
2. Cochran

$$n = \frac{t^2 \cdot s^2}{d^2}$$

که در آن، n تعداد نمونه در پیش مطالعه (قبل از تعیین حجم نمونه)، s^2 ، واریانس صفت مورد مطالعه، d ، دقت احتمالی مطلوب، n ، حجم نمونه کل و $t_{1/96}$ است. برای تعیین تعداد نمونه نیز، یک پیش مطالعه انجام گرفت که در آن تعداد ۳۰ عدد پرسشنامه تکمیل شد. نتایج برگرفته از آن نشان داد که واریانس صفت مورد مطالعه، یعنی متغیر سطح درآمدی کشاورز، برابر با $0/130$ است، از همین رو با استفاده از رابطه کوکران (بدون داشتن حجم جامعه آماری)، و با در نظر گرفتن کران خطای $0/05$ ، حجم نمونه کل در این مطالعه، تعداد ۲۰۰ پرسشنامه تعیین شد. بنابراین اطلاعات لازم به منظور دستیابی به هدف این مطالعه از راه تکمیل ۲۰۰ پرسشنامه و به روش مصاحبه حضوری از کشاورزان زرشک کار شهرستان قائن در سال ۱۳۸۹ به دست آمد. تحلیل نتایج با استفاده از بسته نرم افزاری Microfit انجام گرفته است. به دلیل موهومی بودن متغیر وابسته که به دو صورت (کشاورز زرشک کار بیمه شده=۰) و (کشاورز زرشک کار بیمه نشده=۱) تعریف شده، از مدل Logit استفاده شده است.

تابع لاجیت به صورت زیر تعریف می شود:

$$P_i = f(Z_i)$$

$$Z_i = \alpha + \sum_{i=1}^n \beta_i x_i + U_i$$

که در آن x_i نمایانگر متغیرهای مستقل مدل، دربردارنده: سن کشاورز، سطح درآمد سالانه از محل زرشک، میزان تحصیلات، سابقه فعالیت، سطح زیر کشت زرشک، میزان ارتباط با مددکاران ترویج کشاورزی (که در صورت ارتباط $D=0$ و در صورت نبود ارتباط $D=1$) است. α و β نیز، پارامترهای الگو و U_i جزء اخلال الگو به شمار می آید.

احتمال اینکه کشاورز زرشک‌کار تقاضای بیمه را بپذیرد و یا رد کند، بر اساس مدل لاجیت به صورت زیر است:

$$P_i = f(Z_i) = \frac{1}{1 + e^{-z_i}} \quad (\alpha + \sum_{i=1}^n \beta_i x_i)$$

$$1 - p_i = \frac{1}{1 + e^{z_i}} = \frac{1}{1 + e^{x_i \beta}}$$

اگر احتمال وجود تقاضا P_i ، و احتمال نبود تقاضا $1 - p_i$ ، باشد در این صورت، رابطه زیر نشان‌دهنده نسبت این دو احتمال است:

$$\frac{P_i}{1 - p_i} = \frac{1 + e^{z_i}}{1 + e^{-z_i}} = e^{z_i}$$

$$L_i = \ln\left(\frac{P_i}{1 - P_i}\right) = (z_i) = \alpha + \sum_{i=1}^n \beta_i x_i$$

P_i : احتمال وقوع، که در اینجا عدد ۱ به آن اختصاص داده شده است.

$1 - p_i$: احتمال وقوع نیافتن حادثه مورد نظر، که در اینجا عدد صفر است.

L_i : لگاریتم نسبت برتری یا مزیت است.

در رابطه پیشگفته، L_i به لاجیت معروف است.

نتایج و بحث

شهرستان قائن با دارا بودن ۴۰۰۰ هکتار باغ زرشک، نزدیک به ۷۵ درصد از میزان تولید و سطح زیر کشت این محصول را در ایران و در مجموع، استان خراسان جنوبی، ۹۸ درصد از این میزان را در کشور، به خود اختصاص داده است و مردم این استان، سالانه حدود ۵۰۳ میلیارد ریال، درآمد از تولید محصول زرشک دریافت می‌کنند. زرشک، از جمله محصولات ارزشمندی است که جایگاه یگانه‌ای در جهان دارد. به دلیل شرایط آب‌وهوایی ویژه این منطقه، محصول زرشک در این استان، یکی

از محصولات راهبردی یا استراتژیک به شمار می‌آید و درآمد اغلب کشاورزان نیز، از محل این محصول تأمین می‌شود. از همین‌رو، برخوردار شدن از حمایت دولتی در جهت افزایش بهره‌وری این محصول، امری ضروری به نظر می‌رسد. در این مطالعه، متغیر ارتباط با مروج به صورت موهومی تعریف شده، به‌گونه‌ای که برای زرشک‌کاران مرتبط با مروجان، عدد ۱ و آنهایی که ارتباطی با مروجان ندارند، عدد صفر، لحاظ شده است.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد، ۲۵ درصد از افراد جامعه مورد مطالعه، ارتباطی با مروجان نداشتند. از تعداد ۲۰۰ کشاورز مورد بررسی و پرسش که به صورت کاملاً تصادفی انتخاب شده‌اند، تعداد ۲۴ کشاورز به دلیلهایی مانند پایین بودن درآمد، کم بودن سطح زیر کشت و نداشتن اطلاعات کافی در این زمینه، زیر پوشش بیمه قرار نداشتند و حتی حاضر به پذیرش آن هم نمی‌شدند. تعداد ۱۷۶ زرشک‌کار نیز، زیر پوشش بیمه قرار داشتند. و دلیلهایی مانند: بالا بودن سطح زیر کشت و ترس از خشکسالی را از انگیزه‌های اصلی بیمه کردن هرساله محصول خود عنوان می‌کردند.

در جدول شماره ۱، متغیرهای تأثیرگذار بر تقاضای بیمه در این پژوهش بیان شده و میانگین و انحراف معیار متغیرهای مستقل نیز در آن، آمده است. اگر فرض صفر را برابری پارامترهای این مدل بین دو گروه بیمه‌شده و بیمه‌نشده و فرض چاره را نابرابری متغیرهای این دو گروه معرفی کنیم، با محاسبه ضریب t بین این دو گروه نتایج ارائه شده در جدول شماره ۱ به دست می‌آید. برای متغیرهای سن، درآمد، سطح زیر کشت و سابقه فعالیت، ضریب t معنیدار شده که نمایانگر رد کردن فرضیه صفر است و برای متغیر میزان تحصیلات ضریب t معنیدار نشده که پذیرفتن فرضیه صفر را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۱: مقایسه آماری متغیرهای مستقل بین دو گروه بیمه شده و بیمه نشده

مقایسه میانگینها		بیمه نشدهگان		بیمه شدهگان		متغیر
نتیجه	آماره t	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
رد فرض صفر	-۴/۱۹۲	۸/۵۸	۴۱/۷۵	۹/۸۸	۵۰/۶۳	سن (سال)
رد فرض صفر	-۷/۸۳	۲/۶۶E۶	۲۶۶۶۶۶۷	۶/۹۸E۶	۶۹۹۳۱۸۲	درآمد سالانه (تومان)
پذیرش فرض صفر	-۰/۹۷	۱/۱۴	۱/۵	۰/۹۳	۱/۷۰	میزان تحصیل
رد فرض صفر	-۴/۰۷	۰/۱۱	۰/۴۱	۰/۳۹	۰/۷۴	سطح زیر کشت (هکتار)
رد فرض صفر	-۵/۲۴	۴/۹۸	۱۵/۷۵	۹/۲۵	۲۵/۸۶	سابقه فعالیت (سال)

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

فصلنامه پژوهشی

نتایج به دست آمده از برآورد الگوی مربوط به عوامل مؤثر بر تقاضای بیمه زرشک نیز، در جدول شماره ۲ آمده است. بر اساس اطلاعات ارائه شده در این جدول، R^2 نشان می‌دهد که ۷۶ درصد تغییرات در تقاضای بیمه محصولات کشاورزی به وسیله متغیرهای مستقل مدل بیان شده و تنها ۲۴ درصد از بیان این تغییرات به وسیله متغیرهایی است که در مدل لحاظ نشده‌اند. درصد پیش‌بینی درست در مدل برآورد شده نیز، برابر با ۰/۹۵ است. به دیگر سخن، حدود ۹۵ درصد از کشاورزان زرشک‌کار مورد پرسش و بررسی، گرایش یا تمایل به بیمه شدن محصول خود را با ارائه یک نسبت کاملاً مناسب با اطلاعات به درستی اختصاص داده بودند.

با توجه به داده‌های جدول شماره ۲، می‌توان تأثیر عوامل گوناگون را بر تقاضای بیمه اینگونه توصیف کرد:

عرض از مبدأ در مدل برازش شده، با ضریب اطمینان ۹۹ درصد معنیدار بوده و

تأثیر منفی بر تقاضای بیمه دارد. به دیگر سخن، برابند تأثیرهای متغیرهای وارد نشده در مدل، اثر منفی روی تقاضای بیمه دارد.

سن کشاورز با ضریب اطمینان ۹۵ درصد، دارای تأثیر منفی بر تقاضا برای بیمه محصول زرشک است؛ به گونه‌ای که بر خلاف مبنای نظری یا تئوری (که با افزایش سن، کشاورز ریسک‌گریزتر می‌شود و تقاضای وی برای بیمه کردن افزایش می‌یابد.) با افزایش سن، تقاضای کشاورز برای بیمه کاهش می‌یابد.

همچنین، سابقه کار کشاورزی، با ضریب اطمینان ۹۹ درصد، معنیدار است و تأثیر مثبت بر تقاضای بیمه دارد که نشان می‌دهد، افراد با تجربه‌تر، گرایش یا تمایل بیشتری به بیمه کردن محصول خود دارند و نگرش آنها پیرامون بیمه مثبت است. متغیر تحصیلات در این الگوی برازشی تأثیر روی تقاضای بیمه ندارد. متغیر سطح زیر کشت نیز، با ضریب اطمینان ۹۵ درصد، معنیدار است که بیان می‌دارد، با افزایش سطح باغهای زرشک، تقاضای کشاورز برای بیمه کردن محصولش، افزایش می‌یابد. متغیر درآمد با سطح اطمینان ۹۹ درصد معنیدار است که تأثیر مستقیم درآمد را بر افزایش تقاضای بیمه نمایان می‌کند. متغیر میزان ارتباط با مروجان، با ضریب اطمینان ۹۹ درصد معنیدار است و تأثیری مثبت بر تقاضای بیمه دارد. به دیگر سخن، ارتباط پیوسته و مداوم با مددکاران ترویج، تقاضای بیمه را افزایش می‌دهد.

یادآوری می‌شود، در مدل‌های Logit به منظور محاسبه اثر نهایی یک واحد تغییر در هریک از متغیرهای توضیحی، عامل محاسبه تأثیر نهایی به دست آمده از برآورد مدل لاجیت را در ضریبهای به دست آمده، ضرب می‌کنیم.

اثر نهایی یک واحد تغییر در متغیر سن معادل $0/1032 = (-0/46944) \times 0/22$ است. با توجه به اثر نهایی محاسبه شده برای متغیر سن، افزایش یک واحد (سال) به سن کشاورز، احتمال تقاضای بیمه را به اندازه $0/1032$ واحد کاهش می‌دهد. اثرهای نهایی محاسبه شده برای متغیرهای سابقه فعالیت، تحصیلات، سطح زیرکشت، درآمد و ارتباط با مروج نیز، به ترتیب برابر با، $0/188$ ، $0/0611$ ، $2/879$ ، $0/000638$ ، $0/541$ است.

جدول شماره ۲: نتایج به دست آمده از مدل لجیت

نام متغیر	ضریب	خطای معیار	آماره t	سطح معنیداری
عرض از مبدأ (C)	-۱۶/۳۸۲۰	۶/۶۴۵۷	-۲/۴۶۵۰	۰/۰۱۵***
سن (سال)	-۰/۴۶۹۴۴	۰/۲۲۶۵۵	-۲/۰۷۲۱	۰/۰۴۰***
سابقه فعالیت (سال)	۰/۸۵۸۴۵	۰/۳۶۰۰۷	۲/۳۸۴۱	۰/۰۱۸***
تحصیلات	۰/۲۷۸۷۱	۰/۶۱۶۴۴	۰/۴۵۲۱۳	۰/۶۵۲ ^{ns}
سطح زیر کشت	۱۳/۰۸۹۹۱	۵/۷۸۱۶	۲/۲۶۳۹	۰/۰۲۵***
درآمد	۰/۲۹۰E-۵	۰/۱۰۵۶E-۵	۲/۷۴۸۷	۰/۰۰۷***
ارتباط با مروج	۷/۰۰۶۳	۲/۸۷۷۱	۲/۴۳۵۲	۰/۰۱۶***

Pseudo-R-Squared = ۰/۷۶۳۲۶

Maximized value the log-likelihood function = -3733/17

Goodness of fit = 95/0

Factor for the calculation of marginal effects = 220/0

***: معنیداری در سطح ۱ درصد

***: معنیداری در سطح ۵ درصد

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

فصلنامه
پژوهشی

جمع‌بندی و پیشنهادها

با توجه به شرایط طبیعی و اقتصادی ایران، می‌توان گفت، سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی دارای ریسک بالایی است. از سویی، تولید محصولات کشاورزی در شرایط طبیعی، یکی از پرمخاطره‌ترین فعالیتهای اقتصادی است، از همین‌رو، بیمه محصولات کشاورزی را می‌توان یکی از اهرمهای مؤثر در توسعه کشاورزی دانست. در واقع، بیمه محصولات کشاورزی، نمونه‌ای از فناوری است که برای پاسخگویی به نیازهای کشاورزان خرده‌پا و کاهش ریسک‌گریزی آنان ایجاد شده است. بنابراین آگاهی از عوامل مؤثر بر توسعه بیمه و پذیرش آن از سوی کشاورزان، زمینه‌هایی را برای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری درست‌تر برای جلب مشارکت روستاییان در طرح بیمه

فراهم خواهد آورد. با توجه به نتایج به دست آمده در این تحقیق، می‌توان راهکارهای زیر را برای افزایش تقاضای کشاورزان زرشک‌کار، پیشنهاد کرد:

۱- با توجه به میانگین سنی زرشک‌کاران پیشنهاد می‌شود، سیاستگذاران با به‌کارگیری روش سیاستگذاری حمایتی و تشویقی و دیگر تدبیرهای لازم، راهکارهای مناسبی را برای حمایت از زرشک‌کاران و در نتیجه، جذب کردن جوانان در مشاغل کشاورزی و زمینه‌های وابسته به آن، فراهم سازند.

۲- برگزاری دوره‌های مختلف آموزشی در زمینه بیمه محصولات کشاورزی برای کارکنان صندوق بیمه کشاورزی، به منظور شناساندن عوامل مؤثر بر توسعه بیمه، نقش مهمی در بالا بردن سطح توانمندی و کارایی این کارکنان و در نهایت، کارایی سازمانهای مرتبط (بویژه سازمانهای بیمه‌ای) خواهد داشت.

۳- افزایش ارتباط پیوسته و مداوم کارشناسان ترویج کشاورزی، به منظور افزایش سواد و دانش کشاورزان منطقه، توصیه می‌شود.

منابع

۱. آبیاری، ن. و ح. قدیریان، (۱۳۸۰)، «بررسی عوامل مؤثر بر گرایش به بیمه محصول سویا در استان گلستان»، مجموعه مقالات همایش بیمه کشاورزی، توسعه و امنیت سرمایه‌گذاری، انتشارات بانک کشاورزی ایران، تهران.
۲. ترکمانی، ج. و م. قربانی، (۱۳۷۸)، «عوامل مؤثر بر تقاضای بیمه محصولات کشاورزی»، مجله علوم کشاورزی ایران، شماره ۲.
۳. تیرایی، ن. (۱۳۸۱)، «بررسی عوامل شخصیتی مؤثر بر نوگرایی در پذیرش طرح بیمه محصولات کشاورزی توسط بهره‌برداران استان خوزستان»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
۴. جابری، الف. (۱۳۶۷)، «نقش بیمه محصولات کشاورزی در توسعه کشاورزی»، مجموعه مقالات اولین کنگره مسائل توسعه کشاورزی ایران، سازمان تحقیقات کشاورزی.
۵. جوادیان، س. الف. و ح. شیرزاد، (۱۳۷۸)، «مطالعه تطبیقی نظامهای بیمه محصولات کشاورزی در جهان با اولویت کشورهای در حال توسعه»، مجموعه مقالات دومین همایش سراسری مسئولین و کارشناسان صندوق بیمه محصولات کشاورزی، انتشارات صندوق بیمه محصولات کشاورزی.
۶. خادم‌آدم، ناصر، (۱۳۷۰)، «سیاست اقتصاد کشاورزی در نظامهای مختلف و ایران»، چاپ دوم، انتشارات مؤسسه اطلاعات، تهران.
۷. دریجانی، ع. و م. قربانی، (۱۳۷۷)، «عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه گندم در استان مازندران»، مجموعه مقالات دومین گردهمایی اقتصاد کشاورزی ایران، دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران.
۸. رسول‌اف، جلال، (۱۳۸۰)، «بیمه کشاورزی و چشم انداز آینده»، فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال نهم، شماره ۳۳.
۹. سلامی، ح. و ع. احمدآبادی، (۱۳۸۰)، «عوامل مؤثر بر تمایل کشاورزان چغندرکار به خرید بیمه محصولات کشاورزی»، مجموعه مقالات همایش بیمه کشاورزی، توسعه و امنیت سرمایه‌گذاری، انتشارات بانک کشاورزی ایران، تهران.
۱۰. قناعت، ن. (۱۳۸۸)، «بررسی عوامل اقتصادی مؤثر بر پذیرش بیمه محصولات کشاورزی در شهرستان گرمسار»، فصلنامه بیمه و کشاورزی، سال ششم، شماره ۲۱.
۱۱. کهنسال، م. و ع. رهنما، (۱۳۸۸)، «بررسی نگرش کشاورزان به بیمه انگور شهرستان قوچان»، فصلنامه بیمه و کشاورزی، سال ششم، شماره ۲۲.
۱۲. کهنسال، م. و س. شهرکی مقدم، (۱۳۸۸)، «بررسی عوامل مؤثر بر بیمه دامداریهای شهرستان نیشابور»، فصلنامه بیمه و کشاورزی، سال ششم، شماره ۲۱.
۱۳. مهرابی، ح. باغستانی، ع. ا. و شرافتمند، ح. (۱۳۸۸)، «بررسی تأثیر بیمه محصولات زراعی بر رشد زیر بخش زراعت و باغبانی ایران»، فصلنامه بیمه و کشاورزی، سال ششم، شماره ۲۲.
۱۴. نیکویی، ع. و ج. ترکمانی، (۱۳۷۶)، «عوامل مؤثر بر تقاضای بیمه محصولات زراعی در استان فارس: مطالعه موردی گندم»، خلاصه مقالات سومین کنفرانس اقتصاد کشاورزی ایران، دانشگاه فردوسی مشهد.
15. Ahsan, S.M., A. Sli, & J. N. Kurian. (1987), "Toward a theory of Agricultural Insurance", *American Journal of Agricultural Economics*, 69 (3) : 520-529.
16. Barnet ,B.J , J.R. Skees And J. D . Hourigan (1990), "Examining Participation in Federal Crop Insurance" *Staff paper*, No. 275, Department of Agricultural Economics. University of Kentucky.
17. Cochran, W.G. (1963), *Sampling Technique*. John Wiley & Sons, Inc. New York.
18. Hojjati, B. and N. Bockstael (1988), "Modeling the Demand for Crop insurance, Multiple Peril Crop Insurance: A Collection of Empirical Studies", H. Mapp (ed), *Southern Cooperative Series Bulletin*, No. 334: 76-153.

فصلنامه پژوهشی

19. Mishra, PK. (1999), "Planning for the Development and Operation of Agricultural Insurance Schemes, development and operation of agricultural insurance Schemes in Asia", *Report of the APO Seminar on agricultural Insurance*, Held in Manila, Philippines, PP 27-40.
20. Okorie, A. (1989), "Instituting Agricultural Insurance Scheme in Nigeria: a Mirage or a Reality", *African Journal of Agricultural Sciences*, publ., 15 (1 & 2) PP 51-67.
21. Smith. V. & A. E. Baquet. (1996), "The Demand for Multiple Peril Crop Insurance; Idence from Montana Wheat Farms", *American Journal of Agricultural Economics*, 78: 189-201.
22. Vandever , Monte L.A. (2001), "Demand for area crop insurance among Litchi producers in northern Vietnam", *Journal of Agricultural Economics*, No:?

Study of Factors Effective on Demand of Insurance for Barberry Farmers

Case study: Qaen City

Dr. M. R. Kohansal* & S. H. Mohammadzadeh**

Abstract

Agriculture has always been among the most risky economic activities. Each year natural disasters as well as pests and plant diseases impose heavy damage on the farmers. In developing countries, due to the low income of farmers, economic and social damage of such incidents are more outstanding. For this reason, insurance of agricultural products could be considered as a leverage for agriculture development; because through its use both further security would be provided for agricultural producers and better conditions for attracting private investments in the Agriculture sector. In this research, by using simple random sampling, completion of 200 questionnaires in the city of Qaen City in South Khorasan Province, and interviews in the year 1389 (2010) factors effective in demand for insuring barberry were studied. Microfit software and Logit Model were also applied. Results show that variables such as background activities, incomes, contacts with agricultural promoters and area under cultivation have positive effect whereas the variable of age has negative effect in demand for insurance of barberry

Keywords:

Insurance, Logit Model, Barberry Farmers, Qaen City.

* Associate Professor, Agricultural Economics, Ferdowsi University of Mashhad
Email: Kohansal1@yahoo.com

** MSc Student, Shahid Bahonar University, Kerman
Email: H_Mohammadzadeh15@yahoo.com

بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه محصولات گلخانه‌ای در استانهای تهران و البرز

پیمان قیاسی*، دکتر منوچهر انصاری**، دکتر ابوالفضل جوادیان***

چکیده

محصولات کشاورزی، همواره در برابر انواع خطرهای قهری و طبیعی قرار دارند و این در حالی است که ایران نیز، از بلاخیزترین کشورهای دنیا به شمار می‌رود؛ از همین رو، بیمه کشاورزی، بویژه در ایران، ضرورت خود را بخوبی نمایان می‌سازد. از سویی، مزیت‌های گوناگون پرورش گیاهان گلخانه‌ای از جمله نیاز به آب و زمین کمتر و امکان کشت در فصلهایی که گیاهان در فضای آزاد کشت‌پذیر نیستند و همچنین، وجود دانش آموختگان کشاورزی، توجه ویژه به این فعالیت را آشکار می‌کند. بر اساس آمار وزارت جهاد کشاورزی، حدود ۲۰۰۰۰ گلخانه فعال با سطح زیر کشت ۷۷/۱۰۰/۰۰۰ متر مربع در ایران وجود دارد. از دیگر سو، آمار صندوق بیمه کشاورزی در سال زراعی ۸۸-۱۳۷۸ در بردارنده تنها ۵۷۶ بیمه‌گذار با سطح زیر کشت ۱/۱۵۵/۸۰۰ متر مربع است که استقبال نکردن گلخانه‌داران را از بیمه این فعالیت نشان می‌دهد. هدف اصلی این پژوهش، بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه محصولات گلخانه‌ای است. محدوده مکانی تحقیق استانهای تهران و البرز و محدوده زمانی، سالهای زراعی ۸۹-۱۳۸۵ است. داده‌ها از روشهای کتابخانه‌ای و میدانی و با استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری شده است. جامعه مورد نظر نیز، به دو بخش تقسیم شد است، گروه نخست، بیمه‌گذاران، که برای تعیین تعداد نمونه، با توجه به تعداد اندک آنها از روش سرشماری، و گروه دوم یعنی گلخانه‌داران بیمه نشده، از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب استفاده شد. دو روش آمار توصیفی و استنباطی برای تجزیه و تحلیل اطلاعات، به کار رفته است. نتایج آزمونهای انجام گرفته نشان می‌دهد، سابقه در حرفه‌های کشاورزی، باغداری و گلخانه‌داری، تنها عوامل تأثیرگذار از میان ویژگیهای فردی بر متغیر پذیرش بیمه است. در بخش ویژگیهای فنی-زراعی نیز، بین متغیرهای مساحت و نوع محصولات گلخانه و همچنین در بین ویژگیهای اجتماعی تنها میان عضو بودن در اتحادیه گلخانه‌داران با پذیرش بیمه محصولات گلخانه‌ای، رابطه مثبت و معنیداری برقرار است. هیچیک از ویژگیهای اقتصادی نیز، رابطه معنیداری با پذیرش بیمه ندارند.

کلیدواژه‌ها:

بیمه کشاورزی، صندوق بیمه کشاورزی، پذیرش، محصولات گلخانه‌ای

بیمه و
کشاورزی

سال هشتم
شماره ۲۷ و ۲۸
۱۳۹۰

مقدمه

یکی از مهمترین و بهترین روشهای مدیریت ریسک در بخش کشاورزی که امروزه مورد توجه ویژه‌ای قرار گرفته، بیمه کشاورزی است. بیمه بر پایه دیدگاه اشتراک ریسک قرار دارد. اشتراک ریسک، در واقع ترکیب ریسک‌هایی است که تعداد زیادی از افراد با آن روبه‌رو هستند و از راه پرداخت حق بیمه در یک صندوق مشترک برای پوشش زیانهای مالی احتمالی، با هم مشارکت دارند (۲۴).

بیمه کشاورزی، همچنین یکی از بهترین ابزارهای ایجاد امنیت اقتصادی در فعالیتهای کشاورزی است و می‌تواند بستر مناسبی برای فعالیتهای اقتصادی خانوارهای روستای فراهم کند. اما از سویی، بیمه، ابزاری هزینه‌بر است و به طبع، طراحی الگوهای بیمه‌ای جدید و ارائه آنها به گونه‌ای که از یک سو، به درآمد کشاورزان و تولید کنندگان این بخش، ثبات بخشد و از دیگر سو، هزینه‌های اجرایی بیمه را کاهش دهد، از مهمترین مسائل پژوهشگران در زمینه بیمه کشاورزی به شمار می‌آید (۲۳).

از آنجاکه حجم سرمایه‌گذاری در گلخانه‌ها نیز، درخور توجه است و از دیگر سو، شماری از عوامل خطر از جمله تگرگ، سرما، برف، توفان، قطع برق و مانند آن، باعث خسارت می‌شود، بیمه کردن گلخانه ضروری است.

بیمه محصولات گلخانه‌ای، از سال زراعی ۸۱-۱۳۸۰ از سوی صندوق بیمه کشاورزی با بیمه سه نوع گل زینتی در سه استان کشور آغاز شد. در مرحله بعد، از سال زراعی ۸۳-۱۳۸۲ محصولات خیار و گوجه فرنگی گلخانه‌ای و سرانجام، گل لیلیوم از سال زراعی ۸۹-۱۳۸۸ زیر پوشش بیمه قرار گرفت؛ اما استقبال مناسبی از این طرحها صورت نگرفته است.

فصلنامه
پژوهشی

بیان مسئله

بخش کشاورزی در میان بخشهای اقتصادی، به دلیل نقش و جایگاه آن در تأمین غذا و امنیت غذایی و همچنین حفاظت از منابع پایه تولید، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از سویی، افزایش تولیدات کشاورزی به نوبه خود، افزایش روند صادرات را در پی داشته و سهم درخور توجهی از صادرات غیر نفتی مربوط به محصولات کشاورزی است. همچنین، تأمین حدود ۱۵ درصد تولید ناخالص داخلی و ۲۳ درصد اشتغال نیروی کار از سوی این بخش، از جمله مؤلفه‌های دیگری است که اهمیت آن را آشکارتر می‌سازد (۱۶). محصولات کشاورزی، همواره در برابر انواع خطرهای قهری و طبیعی، مانند بیماریها و آفتها قرار دارد که شماری از این عوامل در کنترل کشاورز، و شماری دیگر، بیرون از کنترل وی است. در این میان، عوامل قهری و طبیعی به طور کامل، بیرون از کنترل کشاورز است؛ این درحالی است که ایران در شمار بلاخیزترین کشورهای دنیا قرار دارد و از همین رو، ضرورت و نقش بیمه کشاورزی، پیش از پیش، نمایان می‌شود.

اهمیت و هدف پژوهش

شرایط اقلیمی ایران از نظر محدود بودن منابع آب شیرین، تابش فراوان نور خورشید و موقعیت آب و هوایی گوناگون، به گونه‌ای است که بهره‌گیری بهینه از این منابع را در دستور کار مدیران متولیان بخش کشاورزی قرار می‌دهد. مزیت‌های بسیار پرورش گلخانه‌ای گیاهان از جمله نیاز به آب و زمین کمتر و امکانات کشت و پرورش در تمام دوره سال و فصلهایی که گیاهان را نمی‌توان در فضای آزاد کشت داد و از سویی، برخورداری از دانش آموختگان متخصص در بخش کشاورزی توجه بیش از پیش به این فعالیت را آشکار می‌سازد (۱۸).

در این راستا توسعه گلخانه‌ها در برنامه پنجم توسعه کشور به صورت زیر پیشبینی شده است (۱۱):

- توسعه گلخانه‌های گل و گیاهان زینتی ۷۵۶۰ هکتار

- توسعه گلخانه‌های سبزی و صیفی ۳۰۲۴۰ هکتار

از سویی، مأموریت اصلی صندوق بیمه کشاورزی، ایجاد چتر حمایتی نیرومندی بر واحدهای تولیدی بخش کشاورزی در راستای تحقق توسعه پایدار در این بخش، جبران زیانهای پیاپی، بازسازی توان مالی، افزایش خود باوری و خواتکایی کشاورزان و ایجاد انگیزه برای افزایش بهره‌وری است.

بر اساس اطلاعات دفتر امور سبزی و گیاهان زینتی و دارویی وزارت جهاد کشاورزی حدود ۲۰۰۰۰ بهره‌بردار فعال گلخانه با سطح زیر کشت ۷۷/۱۰۰/۰۰۰ مترمربع در ایران وجود دارد. نوع محصولات کشت شده در گلخانه‌ها نیز، متنوع و دربردارنده انواع فلفل، گلهای زینتی، توت فرنگی، گوجه، خیار، کلم بروکلی، گلهای گلدانی، درخت و درختچه، گیاهان فصلی و نشایی (بوته) و مانند آن است.

در این زمینه، صندوق بیمه کشاورزی، تنها، بیمه محصولات خیار، گوجه و گل‌های زینتی را در دست اجرا دارد. بر اساس اطلاعات واحد آمار صندوق بیمه در سال زراعی ۸۸-۱۳۸۷ در کل کشور فقط ۵۷۶ بهره‌بردار با سطح زیر کشت ۱/۱۵۵/۸۰۰ مترمربع، زیر پوشش بیمه قرار گرفته‌اند که نشاندهنده استقبال نکردن گلخانه‌داران از بیمه است (۱۴).

از همین رو، هدف اصلی این تحقیق، بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه محصولات گلخانه‌ای است و می‌تواند راهنمایی برای اصلاح یا بهبود وضعیت موجود بیمه و در نهایت، توسعه پوشش بیمه‌ای محصولات گلخانه‌ای باشد که این نیز، دربرگیرنده هدفهای فرعی زیر است:

- شناسایی ویژگی فردی گلخانه‌داران و نقش آنها در بیمه محصولات گلخانه‌ای
- بررسی عوامل اقتصادی و اجتماعی مؤثر بر پذیرش بیمه محصولات گلخانه‌ای
- شناسایی رابطه بین ویژگیهای فنی - زراعی گلخانه‌داران و پذیرش بیمه محصولات گلخانه‌ای

تاریخچه بیمه کشاورزی

از دیدگاه تاریخی می‌توان گفت، رشد بیمه کشاورزی از زمانی آغاز شد که کشاورزان با هم متحد شدند تا از درآمد محصولات خود محافظت کنند و از زیانهای برخاسته از

فصلنامه
پژوهشی

خسارت تگرگ در امان بمانند. به دیگر سخن، بیمه کشاورزی در قرن گذشته از بیمه تگرگ تکامل یافت.

در ایران، به غیر از دو تجربه کوتاه در مورد چغندر قند در شرکت سهامی بیمه ایران (دولتی) و بیمه دام در شرکت سهامی بیمه امید (خصوصی) در سالهای دهه ۱۳۴۰ سابقه‌ای وجود ندارد. در دهه ۱۳۵۰ در پی درخواست دولت ایران از سازمان خواروبار و کشاورزی سازمان ملل متحد (FAO) و در پی آن گزارش جامع دکتر P.K.Ray کارشناس بیمه‌های محصولات کشاورزی آن سازمان (۱۹۷۳)، قانون بیمه محصولات کشاورزی دربردارنده ۶ ماده و یک تبصره در سال ۱۳۵۵ به تصویب رسید. در این قانون، فعالیت بیمه به صورت صندوق ویژه‌ای به نام صندوق بیمه کشاورزی در شرکت سهامی بیمه ایران مطرح شده بود. ولی از آنجا که الگوی ارائه شده در قانون، یعنی اجرای بیمه کشاورزی به وسیله یک شرکت بیمه تجاری و نیز، توجه به جنبه‌های سودآوری و استقلال مالی آن (به طبع، ضعیف بودن جنبه‌های حمایتی آن)، منطبق با ماهیت بخش کشاورزی (ریسک‌پذیری زیاد) نبود، در عمل، به مرحله اجرا نرسید (۷).

بررسیها نشان می‌دهد، بیمه کشاورزی، به عنوان یکی از مؤثرترین روشهای مدیریت ریسک و حمایت از تولیدکنندگان بخش کشاورزی، از سوی همه کشورهای جهان، چه کشورهای پیشرفته و چه در راه توسعه، پذیرفته شده است؛ به گونه‌ای که بیمه محصولات کشاورزی را می‌توان یکی از اهرمهای توسعه کشاورزی دانست، زیرا با استفاده از این سازوکار، نه تنها می‌توان با بهره‌گیری از پس‌اندازهای اندکی که جمع پرشماری از کشاورزان به عنوان حق بیمه می‌پردازند خسارت وارد شده به کشاورزان خسارت دیده را جبران کرد، بلکه می‌توان امنیت بیشتری را نیز، برای تولید کنندگان کشاورزی فراهم ساخت (۹).

در اینجا، شماری از ویژگیهای عمومی و کلی بیمه کشاورزی در سطح جهان برشمرده می‌شود:

۱- بیمه کشاورزی به عنوان یکی از مؤثرترین روشهای مدیریت ریسک و حمایت از تولیدکنندگان بخش کشاورزی در کشورهای جهان پذیرفته شده است.

۲- در هیچ یک از کشورهای جهان، بیمه کشاورزی را یک فعالیت بیمه‌ای اقتصادی سودآور در نظر نمی‌گیرند.

۳- نسبت خسارت در بیمه محصولات کشاورزی، به تقریب در همه کشورها، بیشتر از یک است.

۴- بیمه کشاورزی در همه کشورهای جهان، به گونه‌ای از حمایت‌های دولت برخوردار است، ولی شکل و روش حمایت متفاوت است.

۵- در بیشتر کشورها، دولت به عنوان بیمه‌گر اتکایی برای بیمه‌گران کشاورزی عمل می‌کند.

۶- شیوه‌های اجرایی بیمه کشاورزی در کشورهای جهان، دربردارنده بیمه اجباری، اختیاری و یا تلفیقی از آنهاست.

۷- در هیچ یک از کشورهای جهان، همه محصولات کشاورزی، زیر پوشش بیمه نیست و در بیشتر کشورهای جهان، نزدیک به ۲۰ درصد از کل محصولات کشاورزی زیر پوشش بیمه است و نسبت سطح زمینهای زراعی زیر پوشش بیمه نیز، از ۱۰ تا ۷۰ درصد، در کشورهای مختلف در نوسان است. تعداد خطرهای زیر پوشش بیمه کشاورزی نیز، محدود می‌باشند (۱۷).

پیشینه پژوهش

نیکویی و ترکمانی. (۱۳۷۶)، در پژوهشی پیرامون عوامل مؤثر بر تقاضای بیمه

فصلنامه
پژوهشی

محصولات زراعی در استان فارس به این نتایج رسیده اند که میزان تولید گندم در سال قبل، مالکیت زمین، سطح سواد و سن، ریسک‌گرایی، سرمایه کشاورز و سابقه خطر داشتن مزرعه، بر تقاضای بیمه گندم تأثیر مثبت دارد (۱۹).

یعقوبی فرانی و همکاران. (۱۳۷۹)، در پژوهشی با عنوان: «بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه دام از سوی دامداران روستایی» به بررسی دو گروه دامداران پذیرنده بیمه و دامداران بیمه نشده پرداخته است. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد، در بین دامداران بیمه شده و بیمه نشده از نظر متغیرهای تعداد دام، میزان درآمد و آگاهی نسبت به طرح بیمه دام در سطح ۱ درصد، تفاوت معنیداری وجود دارد (۲۰).

سلامی و احمدآبادی. (۱۳۸۰) پژوهشی با عنوان: «بررسی عوامل مؤثر بر تمایل کشاورزان چغندرکار به خرید بیمه محصولات کشاورزی» در استان خراسان انجام داده و به این نتیجه رسیده‌اند که هر چه سطح تحصیلات کشاورزان، تجربه آنها در چغندرکاری و زمین زیر تملک کشاورز بیشتر باشد تمایل یا گرایش آنان به پذیرش بیمه، بیشتر می‌شود (۱۲).

ترکمانی (۱۳۸۲) در تحقیق خود با عنوان: «ارزیابی نقش بیمه در کاهش نابرابری درآمدی بهره‌برداران و عوامل مؤثر بر تقاضای بیمه محصولات کشاورزی»، به این موارد اشاره می‌کند که با افزایش سطح زیرکشت، تقاضای بیمه بیشتر می‌شود و میزان تقاضای بیمه مالکان نسبت به مستاجران بیشتر است و از سویی، افزایش سطح تحصیلات، میزان تجربه، میزان غرامت و سرعت پرداخت غرامت نیز، تقاضای بیمه را افزایش می‌دهد (۳).

تیرایی یاری (۱۳۸۱) در پژوهش پایان‌نامه خود، به موضوع عوامل شخصیتی مؤثر بر نوگرایی در پذیرش طرح بیمه محصولات کشاورزی از سوی بهره‌برداران استان خوزستان پرداخته است. نتایج این بررسی نشان می‌دهد، میان متغیرهای سن و سواد، با نوگرایی کشاورزان، رابطه معنیداری نیست، اما بین متغیرهای سابقه کشاورزی، میزان زمین زیرکشت، وسعت کل زمینهای کشاورزی با نوگرایی کشاورزان در پذیرش بیمه محصولات کشاورزی، رابطه مثبت و معنیداری به دست آمده است (۵).

محمودزاده و زیبایی (۱۳۸۳) نیز، در تحقیق خود با عنوان: «بررسی عوامل مؤثر بر تمایل بهره‌برداران کشاورزی به مشارکت در طرح بیمه (مطالعه موردی پسته کاران استان کرمان)» به این نتایج دست یافته‌اند که از لحاظ سن، تحصیلات، سابقه باغداری، سن درختان و تعداد فرزندان، اختلاف معنیداری بین بیمه شده‌ها و بیمه نشده‌ها وجود ندارد؛ اما با افزایش سطح باغ و ارتباط بیشتر با خدمات ترویجی، تمایل و گرایش به بیمه افزایش نشان می‌دهد (۱۵).

گودوین^۱ (۱۹۹۳) در پژوهش خود در زمینه بررسی تقاضای بیمه زراعی چند مخاطره‌ای از سوی تولیدکنندگان ذرت در ایالت آیوای آمریکا نمایان کرد که مالکان مزارع بزرگتر، تمایل بیشتری به بیمه محصولات کشاورزی دارند (۲۲).

اسمیت و باکوت^۲ (۱۹۹۶) نیز در تحقیق خود با هدف بررسی تقاضای بیمه محصولات کشاورزی از سوی گندمکاران ایالت مونتانا، متغیرهایی همچون میزان تحصیلات کشاورزان، سابقه خطر، میزان بدهی به مؤسسه‌های اعتباری و بانکها، نوسانهای میزان محصول تولیدی و نیز نرخ حق بیمه را در مشارکت کشاورزان، سابقه خطر، میزان بدهی به مؤسسه‌های اعتباری و بانکها، نوسانهای میزان محصول تولیدی و نیز نرخ حق بیمه را در مشارکت کشاورزان در طرح بیمه گندم مؤثر تشخیص داده‌اند (۲۵).

فرضیه‌های پژوهش

- ۱- ویژگیهای فردی با پذیرش بیمه محصولات گلخانه‌ای رابطه معنیداری دارد.
- ۲- ویژگیهای فنی - زراعی با پذیرش بیمه محصولات گلخانه‌ای رابطه معنیداری دارد.
- ۳- ویژگیهای اجتماعی با پذیرش بیمه محصولات گلخانه‌ای رابطه معنیداری دارد.
- ۴- ویژگیهای اقتصادی با پذیرش بیمه محصولات گلخانه‌ای رابطه معنیداری دارد.

1. Goodwin
2. Smith&Baquet

روشها و ابزارهای پژوهش

ابزار گردآوری اطلاعات

- کتابخانه‌ای: داده‌های مورد نظر، از مقالات علمی، کتابهای تخصصی، بولتنهای سازمانی، سایتهای اینترنتی تخصصی و مواردی از این دست استخراج شده و مورد بررسی قرار گرفته است.

- میدانی: برخی از داده‌ها نیز با مراجعه حضوری به متخصصان بخش، کشاورزان، گلخانه‌داران و مانند آن، جمع‌آوری و استفاده شده است.

- پرسشنامه: در این تحقیق، پرسشنامه تهیه شده در اختیار افراد نمونه آماری قرار گرفته و پاسخهای به دست آمده، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

روایی و پایایی پرسشنامه:

* تعیین روایی: پرسشنامه با مطالعه منابع مربوط به طرح اولیه، استفاده از پرسشهای پژوهشهای مشابه و در نهایت، تأیید از سوی استادان و متخصصان تهیه شد.

* تعیین پایایی: پس از انجام آزمون مقدماتی و توزیع پرسشنامه بین ۳۰ گلخانه به طور تصادفی، ضریب آلفای کرونباخ با استفاده از نرم‌افزار SPSS به مقدار ۰/۹۲۲۶۵ به دست آمد که نشاندهنده پایایی پرسشنامه است.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

با توجه به نوع تحقیق، دو روش آمار توصیفی و استنباطی برای تجزیه و تحلیل اطلاعات مورد استفاده قرار گرفته است. از روش توصیفی به منظور دسته‌بندی گروه‌های آزمودنی از نظر صفتهای مختلف و توصیف ویژگیهای جامعه آماری، میانگین، درصد فراوانی، واریانس، انحراف معیار و دیگر موارد و از روشهای

استنباطی نیز به صورت ضریبهای همبستگی، آزمونهای آماری پارامتری و ناپارامتری مناسب با پرسشهای پرسشنامه استفاده شده است.

جامعه آماری، حجم نمونه و روش نمونه‌گیری

محدوده مکانی: استانهای تهران و البرز

محدوده زمانی: سالهای زراعی ۸۶-۱۳۸۵ تا ۸۹-۱۳۸۸

جامعه مورد نظر به دو بخش تقسیم شده است:

۱- گروه اول: بیمه‌گذاران یا گلخانه‌داران بیمه شده، که با توجه به تعداد اندکشان، روش نمونه‌گیری سرشماری به کار رفته است.

۲- گروه دوم: گلخانه‌داران بیمه نشده که از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب استفاده شده است. حجم نمونه، با استفاده از یک پیش آزمون و اطلاعات برگرفته از فرمول کوکران، تعداد ۸۲ نمونه به دست آمد. از آنجا که در این گروه، زیردسته‌هایی (شهرستانها) وجود داشت، پس از تعیین حجم نمونه کل از روش انتساب متناسب، حجم هر زیر دسته انتخاب شد.

فصلنامه
پژوهشی

یافته‌های پژوهش

۱- ویژگیهای فردی

سن: میانگین سن بیمه‌گذاران، ۴۵ سال و افراد بیمه نشده، ۳۸ سال است.

جنسیت: در بین کل پاسخ‌دهندگان، تنها یک نفر زن وجود داشت.

تحصیلات: ۲۰ درصد از بیمه‌گذاران و حدود ۳۵ درصد از افراد بیمه نشده، دارای

تحصیلات بالای دیپلم هستند.

رشته تحصیلی دانشگاهی: همه بیمه‌گذاران، دانش‌آموخته رشته کشاورزی بودند؛ اما در بین افراد بیمه نشده، رشته‌هایی همچون مکانیک، کامپیوتر و حسابداری نیز، دیده می‌شود.

سابقه کشاورزی و باغبانی: حدود ۶۳ درصد از بیمه‌گذاران، بیشتر از ۱۰ سال سابقه دارند؛ در حالی که ۵۰ درصد از بیمه نشده‌ها، دارای کمتر از ده سال سابقه هستند.

سابقه در حرفه گلخانه‌داری: تنها ۴۰ درصد از بیمه‌گذاران، کمتر از ۱۰ سال در حرفه گلخانه‌داری سابقه دارند، در حالی که در افراد بیمه نشده، حدود ۸۵ درصد، دارای کمتر از ۱۰ سال سابقه هستند.

۲- ویژگیهای فنی - زراعی

مساحت گلخانه: مساحت گلخانه ۴۸ درصد از بیمه‌گذاران، بیش از ۴۰۰۰ مترمربع است؛ در صورتی که ۶۲ درصد از افراد بیمه نشده، دارای گلخانه‌ای کوچکتر از این مساحت هستند.

محصولات مورد کشت: در گروه بیمه‌گذاران ۸۵ درصد از محصولات را سبزی و صیفی و ۱۵ درصد را گل و گیاهان زینتی تشکیل می‌دهد، در حالی که حدود ۵۰ درصد از محصول افراد بیمه نشده، در بردارنده سبزی و صیفی، ۲۵ درصد گل و گیاهان زینتی و ۲۵ درصد دیگر، توت‌فرنگی است.

۳- ویژگیهای اجتماعی

عضو بودن در اتحادیه گلخانه‌داران: بیش از ۷۳ درصد از بیمه‌گذاران، عضو اتحادیه بوده، در صورتی که کمتر از ۴۵ درصد از افراد بیمه نشده، عضویت داشته‌اند.

عضو بودن در اتحادیه شرکتهای تعاونی و روستایی: بیش از ۴۰ درصد از

بیمه‌گذاران، عضو اتحادیه بوده، در صورتی که حدود ۲۰ درصد از بیمه نشده‌ها عضویت داشته‌اند.

عضو بودن در شورای اسلامی روستا: هیچیک از دو گروه پاسخ دهنده، عضو شورای اسلامی روستا نبوده‌اند.

عضو بودن در تشکلهای تولیدی و صنفی: کمتر از ۳۰ درصد از هر دو گروه، عضو تشکلهای صنفی بوده‌اند.

تولیدکننده نمونه: هیچیک از پاسخ دهنده‌ها، تولید کننده نمونه نبوده‌اند.

۴- ویژگیهای اقتصادی

متوسط درآمد سالانه: بر اساس یافته‌ها، حدود ۸۶ درصد از بیمه‌گذاران، کمتر از ۱۰ میلیون تومان و در گروه بیمه نشده‌ها، حدود ۷۰ درصد از افراد، بین ۱۰ تا ۳۰ میلیون تومان در سال درآمد دارند.

متوسط درآمد گلخانه: بر اساس یافته‌ها، حدود ۶۶ درصد از بیمه‌گذاران، دارای گلخانه‌ای با درآمد زیر ۱۰ میلیون تومان هستند، در حالیکه ۲۲ درصد از گلخانه‌های بیمه نشده درآمدی مشابه دارند.

رضایتمندی از درآمد گلخانه: هر دو گروه نمونه از لحاظ رضایتمندی از درآمد گلخانه، مشابه (۶۵-۷۰ درصد با رضایت متوسط) هستند.

نوع مالکیت گلخانه: ۷۶ درصد از بیمه‌گذاران، به صورت ملکی و ۱۹ درصد، به طور اجاره‌ای از گلخانه خود استفاده می‌کنند. در صورتی که، گلخانه‌های بیمه نشده ۵۵ درصد، ملکی و ۴۴ درصد به صورت اجاره‌ای هستند.

استفاده از تسهیلات اعتباری: هیچیک از بیمه‌گذاران، از تسهیلات اعتباری استفاده نکرده‌اند، در صورتی که حدود ۵۰ درصد از افراد بیمه نشده‌ای که به این پرسش پاسخ داده‌اند، از تسهیلات بانکی برخوردار شده‌اند.

فصلنامه
پژوهشی

انطباق یافته‌ها با فرضیه‌ها (آمار استنباطی)

فرضیه اول: ویژگیهای فردی، با پذیرش بیمه محصولات گلخانه‌ای، رابطه معنیداری دارد.

با توجه به نتایج آزمون‌ها هیچکدام از متغیرهای جنسیت و میزان تحصیلات، رابطه معنیداری با متغیر پذیرش بیمه ندارند.

جدول شماره ۱- آزمون همبستگی بین متغیرهای ویژگیهای فردی و متغیر پذیرش بیمه

ردیف	متغیر اول	متغیر دوم	آزمون کای اسکوئر
۱	جنسیت	پذیرش بیمه	۰/۶۰۲
۲	میزان تحصیلات	پذیرش بیمه	۰/۴۱۵

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

سابقه در زمینه کشاورزی و باغداری و گلخانه‌داری، تنها عامل تأثیرگذار بر متغیر پذیرش بیمه از میان ویژگیهای فردی است.

جدول شماره ۲- همبستگی بین متغیرهای ویژگیهای فردی و متغیر پذیرش بیمه

ردیف	متغیر مستقل	ضریب همبستگی	سطح معنیدار
۱	سن	۰/۱۴۵	۰/۱۴۷
۲	سابقه در کشاورزی و باغبانی	۰/۲۱۱	۰/۰۴۴
۳	سابقه در حرفه گلخانه‌داری	۰/۲۴۰	۰/۰۱۶

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

فرضیه دوم: ویژگیهای فنی-زراعی با پذیرش بیمه محصولات گلخانه‌ای، رابطه معنیداری دارد.

نتایج نشان می‌دهد، بین متغیر مساحت گلخانه و پذیرش بیمه محصولات گلخانه‌ای، رابطه مثبت و معناداری برقرار است.

جدول شماره ۳- همبستگی بین متغیرهای ویژگیهای فنی و زراعی و متغیر پذیرش بیمه

متغیر مستقل	ضریب همبستگی	سطح معنیداری
مساحت گلخانه	۰/۱۸۷	۰/۰۴۹

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

همچنین پذیرش بیمه، به نوع محصولات گلخانه نیز بستگی دارد؛ به گونه‌ای که گلخانه‌دارانی که سبزی و صیفی کشت می‌کنند، نسبت به گلخانه‌دارانی که به کشت گل و گیاهان زینتی یا توت‌فرنگی می‌پردازند، تمایل یا گرایش بیشتری به پذیرش بیمه از خود نشان داده‌اند.

جدول شماره ۴- آزمون همبستگی بین متغیرهای ویژگیهای فنی و زراعی و متغیر پذیرش بیمه

متغیر اول	متغیر دوم	آزمون کاری اسکوئر
محصولات مورد کشت	پذیرش بیمه	آماره
		P- مقدار
		۱۰/۴۱۶
		۰/۰۰۵

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

فرضیه سوم: ویژگیهای اجتماعی با پذیرش بیمه محصولات گلخانه‌ای، رابطه معنیداری دارد.
تنها عاملی که یک رابطه معنیدار با پذیرش بیمه دارد، عضو بودن در اتحادیه گلخانه‌داران است.

فصلنامه
پژوهشی

جدول شماره ۵- آزمون همبستگی بین متغیرهای ویژگیهای اجتماعی و متغیر پذیرش بیمه

ردیف	متغیر اول	متغیر دوم	آزمون کای اسکوئر	
			آماره	P- مقدار
۱	عضو بودن در اتحادیه گلخانه‌داران	پذیرش بیمه	۵/۰۷۴	۰/۰۲۴
۲	عضو بودن در اتحادیه شرکتهای تعاونی روستایی	پذیرش بیمه	۳/۰۶۹	۰/۰۵۵
۳	عضو بودن در تشکلهای تولیدی و صنفی	پذیرش بیمه	۱/۵۶۳	۰/۲۱۱
۴	انتخاب شدن به عنوان تولیدکننده نمونه	پذیرش بیمه	۰/۲۶۴	۰/۶۲۰

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

بیمه و
کشاورزی

سال هشتم
شماره ۲۷ و ۲۸
۱۳۹۰

فرضیه چهارم: ویژگیهای اقتصادی با پذیرش بیمه محصولات گلخانه‌ای، رابطه معنیداری دارد.

بر اساس آزمونهای انجام شده، هیچیک از ویژگیهای اقتصادی که در بردارنده: متغیرهای میزان رضایت از درآمد گلخانه، نوع مالکیت گلخانه، متوسط درآمد سالانه و استفاده از تسهیلات اعتباری است، رابطه معنیداری با پذیرش بیمه ندارد.

جدول شماره ۶- آزمون همبستگی بین متغیرهای ویژگیهای اقتصادی و متغیر پذیرش بیمه

ردیف	متغیر اول	متغیر دوم	آزمون کای اسکوئر	
			آماره	P- مقدار
۱	میزان رضایت از درآمد گلخانه	پذیرش بیمه	۵/۰۶۰	۰/۱۶۷
۲	نوع مالکیت گلخانه	پذیرش بیمه	۴/۹۲۲	۰/۰۸۵
۳	استفاده از تسهیلات اعتباری طی ۵ سال گذشته	پذیرش بیمه	۱/۰۵۴	۰/۳۰۵

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

جدول شماره ۷- همبستگی بین متغیرهای ویژگیهای اقتصادی و متغیر پذیرش بیمه

متغیر مستقل	ضریب همبستگی	سطح معنیداری
متوسط درآمد سالانه	۰/۳۴۵	۰/۰۸۴

مقایسه یافته‌های این تحقیق با یافته‌های دیگر پژوهشها

نتایج و یافته‌های پژوهش حاضر با بیشتر یافته‌های پژوهشهای زیر همخوانی دارد: در تحقیق انجام گرفته از سوی دریجانی و قربانی (۱۳۷۷) نیز، بین پذیرش بیمه و سطح زیر کشت رابطه‌ای معنیدار به دست آمده، اما بین متغیرهای سطح تحصیلات و سن با پذیرش بیمه رابطه مثبت برقرار نشده است (۸).

این در حالی است که در تحقیق انجام گرفته از سوی جمشیدی و همکاران (۱۳۸۰) متغیر سطح سواد با پذیرش بیمه رابطه معنیدار ندارد (۶).

بر پایه یافته‌های تیرایی یاری (۱۳۸۱) نیز، بین متغیرهای سابقه کشاورزی و زمین زیر کشت با پذیرش بیمه، رابطه مثبت برقرار است؛ اما سن و سواد، تأثیری بر پذیرش بیمه نداشته است (۵).

در تحقیق صورت پذیرفته از سوی ترکمانی و نجفی (۱۳۸۳) نیز، همچون پژوهش حاضر، با افزایش سطح باغ، استقبال از بیمه افزایش یافته، اما سن و تحصیلات بی‌تأثیر بوده است (۴).

در یافته‌های پژوهش محمودزاده و زیبایی (۱۳۸۳) نیز همچون پژوهش حاضر، نشان داده که با افزایش سطح باغ، استقبال از بیمه افزایش یافته، اما سن و تحصیلات بی‌تأثیر بوده است (۱۵).

در تحقیق انجام گرفته از سوی کرباسی (۱۳۸۳) بین متغیر سطح زیر کشت و پذیرش بیمه، رابطه معنیدار به دست آمده است (۱۳).

فصلنامه
پژوهشی

یافته‌های پژوهش احمدی (۱۳۸۶) نیز نشان داد، سابقه دامداری با پذیرش بیمه رابطه مثبت دارد (۲).

در تحقیق انجام گرفته از سوی گودوین (۱۹۹۳) نیز، مقدار زمین، در افزایش بیمه، تأثیر مثبت داشته است (۲۲).

بر پایه یافته‌های پژوهش راجرز و شومیکر (۱۹۷۱) بین متغیر سن با پذیرش بیمه، رابطه معنیداری به دست نیامده است (۲۳).

پیشنهاده‌ها

۱- با توجه به رابطه معنیدار بین سابقه حرفه گلخانه‌داری با پذیرش بیمه، به نظر می‌رسد، گسترش دادن امور ترویجی و تبلیغی در شهرکهای گلخانه‌ای که بیشتر دست‌اندرکاران آن را کارشناسان تازه دانش آموخته، تشکیل می‌دهد، موجب توسعه سطوح بیمه‌ای خواهد شد.

۲- با توجه به اینکه گلخانه‌داران، دارای تشکلهای صنفی مختلف از جمله اتحادیه هستند، اطلاع‌رسانی از شرایط و تعرفه‌های بیمه محصولات گلخانه‌ای و برگزاری نشستهای مشترک و گفتگو و مذاکره با تشکلهای از سوی کارگزاران و شرکتهای خدمات بیمه‌ای استانها، به جذب ایشان کمک خواهد کرد.

۳- بر اساس آمارهای به دست آمده، عمده گلخانه‌های استان البرز به کشت توت فرنگی اختصاص دارد. با توجه به اینکه این محصول هنوز (تا هنگام انجام این پژوهش) زیر پوشش بیمه قرار نگرفته، بنابراین لزوم توجه بیشتر در تسریع پوشش بیمه‌ای محصول توت‌فرنگی گلخانه‌ای به چشم می‌خورد.

۴- از وجود همبستگی بالا بین مساحت گلخانه و پذیرش بیمه می‌توان نتیجه‌گیری کرد که گلخانه‌داران بزرگتر، استقبال بهتری از خدمات بیمه محصولات گلخانه‌ای

کرده‌اند، بنابراین پیشنهاد می‌شود، تا سیاستگذاران مرتبط، با به کار بستن تدبیرها و سیاستهای حمایتی، راهکارهای مناسبی در جهت حمایت از گلخانه‌دارن کوچکتر با سطح تولید و درآمد پایین ارائه کنند؛ زیرا آنها همواره با خطرهای آسیبهای جدی روبه‌رو هستند و حمایت از ایشان، گامهای مؤثر و سودمندی در راستای توسعه سطوح بیمه‌ای نیز، به شمار می‌آید.

۵- سرانجام اینکه، با توجه به مصوبه دی ماه ۱۳۸۷ مجلس شورای اسلامی مبنی بر بیمه عوامل تولید بخش کشاورزی از سوی صندوق بیمه کشاورزی، پیشنهاد می‌شود، بررسی جنبه‌های مختلف بیمه سازه‌ها، تأسیسات و تجهیزات گلخانه‌ای موردنظر و تأکید پژوهشگران در تحقیقات آینده قرار گیرد.

منابع

۱. آشنایی با بیمه محصولات کشاورزی در ایران. (۱۳۸۳)، صندوق بیمه کشاورزی.
۲. احمدی، ل. (۱۳۸۶)، «بررسی عوامل مؤثر بر توسعه و پذیرش بیمه دام سبک از سوی بهره‌برداران استان قزوین».
۳. ترکمانی، ج. (۱۳۸۲)، «تأثیر بیمه بر کاهش ریسک گندم‌کاران» انتشارات مؤسسه پژوهشهای برنامه‌ریزی و اقتصاد کشاورزی، تهران.
۴. ترکمانی، ج و نجفی، ب. (۱۳۸۳)، «ارزیابی عملکرد بیمه دام در استان چهارمحال و بختیاری»، فصلنامه پژوهشی بیمه و کشاورزی، ش ۲.
۵. تیرایی یاری، ن. (۱۳۸۱)، «بررسی عوامل شخصیتی مؤثر بر نوگرایی در پذیرش طرح بیمه محصولات کشاورزی توسط بهره‌برداران استان خوزستان»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده کشاورزی.
۶. جمشیدی، م. ت و همکاران، (۱۳۸۰)، «بررسی عوامل مؤثر بر توسعه بیمه دام روستایی»، مجموعه مقالات همایش بیمه کشاورزی، توسعه و اهمیت سرمایه‌گذاری، انتشارات بانک کشاورزی، تهران.
۷. جوادیان، ا و فرزانه، د. (۱۳۸۳)، «عملکرد و تجربه‌های بیمه کشاورزی در ایران»، مجموعه مقالات دومین همایش علمی بیمه کشاورزی، توسعه / امنیت و سرمایه‌گذاری، بانک کشاورزی، تهران.
۸. دریجانی، ع و قربانی، م. (۱۳۷۷)، «عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه گندم در استان مازندران»، مجموعه مقالات دومین گردهمایی اقتصاد کشاورزی ایران، دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران.
۹. دوراندیش، آ و نیکوکار، ا. (۱۳۸۷)، مطالعات تطبیقی بیمه کشاورزی در سایر کشورها.
۱۰. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، (۱۳۸۴)، سند توسعه بخش کشاورزی و منابع طبیعی در برنامه چهارم توسعه، موضوع بند «ه» ماده ۱۵۵ قانون برنامه چهارم توسعه.
۱۱. سلامی، ح و احمدآبادی، ع. (۱۳۸۰)، «عوامل مؤثر بر تمایل کشاورزان چغندرکار به خرید بیمه محصولات کشاورزی»، مجموعه مقالات همایش بیمه کشاورزی، توسعه و امنیت سرمایه‌گذاری، انتشارات بانک کشاورزی، تهران.
۱۲. کرباسی، ع. (۱۳۸۳)، «بررسی نگرش کشاورزان و عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه محصولات کشاورزی»، مجموعه مقالات همایش بیمه و کشاورزی، توسعه و امنیت سرمایه‌گذاری، انتشارات بانک کشاورزی، تهران.
۱۳. گزارشهای آماری، (۱۳۸۸)، دایره آمار و اکچواری، صندوق بیمه کشاورزی.
۱۴. محمودزاده، م. زیبایی، م. (۱۳۸۳)، «بررسی عوامل مؤثر بر تمایل بهره‌برداران کشاورزی به مشارکت در طرح بیمه»، فصلنامه پژوهشی بیمه و کشاورزی، ش ۲.
۱۵. ملکوتی‌خواه، م و سوخته‌سرای، ع. ا. (۱۳۸۸)، «عملکرد اجرایی صندوق بیمه کشاورزی از آغاز تا کنون»، هفته‌نامه برنامه، شماره ۳۴۳. آذر ماه.
۱۶. نظام بیمه کشاورزی در ایران، فرصتها، چالشها و راهبردها، (۱۳۸۸)، صندوق بیمه کشاورزی، تهران.
۱۷. نظام گلخانه‌ای کشور. (۱۳۸۷)، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور. نشریه شماره ۴۷۲.
۱۸. نیکویی، ع و ترکمانی، ج. (۱۳۷۶)، «عوامل مؤثر بر تقاضای بیمه محصولات زراعی استان فارس»، خلاصه مقالات سومین کنفرانس اقتصاد کشاورزی ایران، دانشگاه فردوسی مشهد.
۱۹. یقوبی فرانی، ا. و چیدری، م. (۱۳۷۹)، «بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه دام از سوی دامداران روستایی»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
20. FAO, (2006), Livestock and Aquaculture Insurance in Developing Countries. By R.A.J. Roberts, Rome.
21. Goodwin, B.K. (1993), "An Empirical Analysis of the Demand for Multiple Peril Crop Insurance", *American Journal of Agricultural Economics*, 75:425-434.

بیمه و
کشاورزی

سال هشتم
شماره ۲۸ و ۲۷
۱۳۹۰

22. Hazel, P.B.R., (1983), "Applicant on Risk Preference Estimates in Farmhouse hold and Agricultural Sector Models", *American Journal of Agricultural Economic*, 64, pp. 384-390.
23. Rogers E M & Shoemaker F F. (1971), *Communication of Innovations: a Cross-cultural Approach*. New York Free Press, 476 p.
24. Skees , J.R., J.R. Black and B. Barnett, (1997), "Designing and Rating an Area Yield Crop Insurance Contract", *American Journal of Agricultural Economic*, 79, pp. 430-38.
25. Smith, V. and Baquet, A.E. (1996), "The Demand for Multiple Peril Crop Insurance: Evidence from Montana Wheat Farms", *American Journal of Agricultural Economics*, 78:189-201
26. Swiss Re, Sigma. (2007), "Insurance in Emerging Markets: Sound development", *Greenfield for agricultural insurance*. No. 1/2007

Study of Factors Effective in Acceptance of Greenhouse Products Insurance in Tehran & Alborz Provinces

P. Ghiassi *, Dr. M. Ansari** & Dr. A. Javadian***

Abstract

Agricultural crops are constantly exposed to all natural risks while Iran is among the world's most disaster-prone countries, therefore, agricultural insurance proves its necessity, especially in Iran. On the other hand, different advantages of greenhouse cultivation such as the need to less water and less land as well as the possibility of growing plants in seasons when outdoor cultivation is not possible, and also activities of agricultural graduates all highlight the need for particular attention to this activity. According to statistics of the Ministry of Agricultural Jihad, there are about 20,000 active greenhouses in Iran with a total of 77,100,000 square meters of areas under cultivation. On the other hand, statistics of the Agriculture Insurance Fund in the farming year 1387-88 (2008-2009) point to only 576 insured with 1,155,800 square meters of under cultivation area which is indicative of the low welcome greenhouse owners accorded to insurance. The main aim of this study is to make a research on factors effective in Acceptance of insurance of greenhouse products.

The location of the study is provinces of Tehran and Alborz and the time period is 1385-1389 (2006-2010). The data is collected on the basis of library and field methods and by using a questionnaire. The research population was divided into two groups. The first group was the insured who were sampled by using census with regard to their low number and the second group was the uninsured greenhouse owners who were selected by using random sampling. Two descriptive and deductive statistical methods were used for the analysis of the data. Results of the tests show having background in agriculture, gardening and greenhouse activities is the only effective factor in Acceptance of insurance. In the field of agricultural-technical characteristics, there is a positive relation between variables such as the span of the greenhouse as well as type of the products and among social characteristics, only between membership in the association of greenhouse owners and Acceptance of insurance of greenhouse products. Neither of economic characteristics have any significant relation with Acceptance of the insurance.

Keywords :

Agriculture Insurance, Agricultural Insurance Fund, Acceptance, Greenhouse Products

*MS, Executive Management, Tehran University

**Associate Professor, Faculty of Management, Tehran University

***Member of Board of Directors, Agricultural Insurance Fund

بررسی و مقایسه تأثیر بیمه و نهاده‌های کشاورزی بر میزان

تولید برنج در استان گیلان

میرمهیار میرصالح‌پور*، ندا مشرقی**، ساناز کریمی‌فرد***

دکتر عباس عبدشاهی***، قاسم مشرقی****

چکیده

در کشاورزی، محصولات راهبردی یا استراتژیک از اهمیت بسیار ویژه‌ای برخوردارند که یکی از این محصولات، برنج است. برنج، یکی از مهمترین منابع غذایی مردم در سطح جهان است تا آنجا که مصرف سالانه آن به حدود ۳ میلیون تن، می‌رسد. این محصول، خسارتهای فراوانی را با توجه به حوادث طبیعی در بخش کشاورزی متحمل می‌شود که برای جبران این آسیبها، بیمه برنج، امری ضروری است. بیمه محصولات کشاورزی، یکی از سیاستهای مؤثر در جهت حمایت از منابع مالی تولیدکنندگان و سرمایه‌گذاران این بخش به شمار می‌آید که در صورت گسترش آن در بین بهره‌برداران، ابزاری کارآمد، برای رسیدن به هدفهای موجود در بخش کشاورزی خواهد بود. این پژوهش، در پی برآورد و تحلیل ارتباط و تأثیر بیمه و نهادهای تولید کشاورزی بر تابع تولید برنج در استان گیلان است که اطلاعات مورد نیاز آن در سال زراعی ۸۹-۱۳۸۸ از ۲۰۰ شالیکار با استفاده از روش تکمیل پرسشنامه و مصاحبه حضوری جمع‌آوری شده است. نتایج به دست آمده با بهره‌گیری از مدل کاب-داگلاس نشان می‌دهد، سطح زیر کشت، بذر مصرفی، کود اوره، مقدار علفکش، نیروی کار و بیمه، رابطه مثبت و معنیداری با تولید دارد، در حالی که کود فسفات و سم دارای رابطه‌ای معکوس است. از این رو پیشنهاد می‌شود، با برگزاری کلاسهای آموزشی، تشویق شالیکاران نمونه بیمه‌شده و همچنین، تبلیغات مناسب در زمینه بیمه، به گسترش هر چه بیشتر آن در میان شالیکاران منطقه، کمک کرد.

کلیدواژه‌ها:

تولید، برنج، بیمه، نهاده‌های کشاورزی، تابع تولید، استان گیلان.

* دانشجوی دکترای اقتصاد کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

Email: m.mirsalehpour@gmail.com

** کارشناس ارشد اقتصاد کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان

*** استادیار گروه اقتصاد کشاورزی دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین: Email: ahmadreza1378@yahoo.com

**** کارشناس ارشد صندوق بیمه کشاورزی استان تهران

مقدمه

تولید برنج در استان گیلان، یکی از منابع اصلی درآمدی منطقه به شمار می‌آید و هرگونه نوسان درآمدی بر روی این محصول، به طبع، در سطح رفاه خانوار نیز، تأثیر بسزایی می‌گذارد. در این راستا، افزایش تولید و کیفیت محصول و کاهش هزینه‌های تولید در جهت دسترسی به بازارهای صادراتی و رقابت با کشورهای با سابقه تولید کننده برنج در عرصه جهانی، امری ضروری است. این در حالی است که تولید در بخش کشاورزی، بویژه در ایران، با مخاطره‌های گوناگون طبیعی و آب‌وهوایی و اقتصادی-اجتماعی روبه‌روست. در این میان، بیمه محصولات کشاورزی می‌تواند نقش مهمی را در تولید این محصول ایفا کند. اما، از سویی، مسئله نگرش جامعه روستایی ایران و از جمله استان گیلان به بیمه باعث شده که بیمه محصولات کشاورزی، آنچنان که باید گسترش نیافته و چه بسا هنوز در روستاها نهادینه نشده است. این موضوع، به ویژگیهای شخصیتی این افراد باز می‌گردد، زیرا بیشترشان سنتی و مقاوم در برابر پذیرش فناوریهای نوین هستند. از این رو، افزایش پذیرش برنامه‌های بیمه از سوی شالیکاران در این بخش و ترویج و گسترش فرهنگ بیمه و ایجاد احساس التزام و نیاز به بیمه نیز، موضوعی است که از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بنابراین باید در برنامه‌های آینده توسعه صندوق بیمه و نظام ترویج کشاورزی قرار گیرد. رسیدن به این هدفها، در گرو مؤثر بودن این عامل تولیدی در تابع تولید کشاورزی کشور، بویژه استان گیلان است تا به واسطه آن بتوان برنامه‌ریزی‌های مناسبی را در جهت ترویج هر بیشتر بیمه در بخش کشاورزی انجام داد.

استان گیلان با ۱۴ هزار و ۷۱۱ کیلومترمربع مساحت، به دلیل شرایط ویژه اقلیمی منطقه، از جمله مناطق توانمند و مستعد کشور در زمینه تولید محصولات کشاورزی به شمار می‌رود؛ به گونه‌ای که با ۲۳۸ هزار هکتار سطح زیر کشت برنج، نزدیک به ۳۵ درصد از تولید برنج کشور را در اختیار دارد. در واقع کشت برنج، مهمترین فعالیت

فصلنامه
پژوهشی

کشاورزان در استان گیلان است و اقتصاد این استان نیز، بر پایه کشاورزی با محوریت برنج استوار است (۲).

در راستای تحقیق حاضر، فیض آبادی و مشرقی (۱۳۸۷) به بررسی اثر بیمه بر تولید با استفاده از روش حداقل مربعات پرداختند. نتایج به دست آمده نشان داد که حق بیمه دریافتی و غرامت پرداختی، اثر مثبت، و سطح خسارت، اثر منفی بر تولید سطح بیمه شده داشتند (۴).

همچنین، کهنسال و حسین زاده (۱۳۸۵) با به کارگیری تابع کاب - داگلاس، نقش بیمه در تولید گندم را برآورد کردند. نتایج این پژوهش نشان داد که تجربه، وضعیت مالکیت زمین، سطح زیر کشت، میزان کود مصرفی و همچنین بیمه محصولات، دارای تأثیری مثبت بوده و سطح تحصيلات و میزان بذر مصرفی نیز، تأثیری منفی بر میزان تولید گندم داشته است (۷).

آقا عباسی (۱۳۸۶) در پژوهش خود نمایان کرد که با مقایسه دو تابع در حالت های با و بدون متغیر بیمه، هیچ تفاوتی بین آن دو وجود ندارد و سرانجام نتیجه گرفته شد که بیمه اثر مثبتی در انتقال تابع تولید ندارد (۱).

قربانی و جعفری (۱۳۸۸) نیز در پژوهشی نشان دادند که نهاده های کود ارته و آب، سبب کاهش ریسک تولید می شوند و بنابراین می توانند نقشی همانند بیمه داشته باشند (۵).

موسوی و همکاران (۱۳۸۵) در پژوهشی، با استفاده از تخمین جزء تصادفی تابع در مرحله دوم نشان دادند که آب مصرفی، کود شیمیایی و سن درخت پسته، رابطه ای غیر مستقیم با ریسک تولید دارند (۸).

دهقانیان و همکاران (۱۳۸۴) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که اثر بیمه در واحدهای سهامی زراعی، بیشترین مقدار را دارد که علت آن را می توان به وجود عوامل مکملی همچون سرمایه، امکانات بیشتر، فناوری پیشرفته تر و کاهش ریسک و نبود کارایی با پذیرش بیمه در واحدها نسبت داد (۳).

موویس و همکاران (۲۰۰۱) نیز، در پژوهش خود، مهمترین منبع ریسک از دید کشاورزان را تولید و قیمت دانستند و اجرای بیمه را مناسبترین راهبرد برای مدیریت ریسک برشمردند (۱۱).

پژوهش انجام گرفته از سوی فالکو و پرینگ (۲۰۰۵) نشان داد، بیشترین نگرانی کشاورزان در مورد ریسک قیمت کالاها، مربوط به ریسک تولید و تغییرات در قوانین و مقررات دولت است. تعدادی از کشاورزان، هزینه‌های مربوط به نهاده‌ها را بزرگترین منبع ریسک به شمار آوردند. نتایج این پژوهش، همچنین نشان داد که حفظ نقدینگی، استفاده از بازارهای فرعی و بیمه، مهمترین راهکار در مدیریت ریسک است (۱۰).

با توجه به مطالب پیشگفته، هدفهای این مطالعه، عبارت است از:

۱. برآورد تابع تولید برنج و تأثیر بیمه به عنوان یکی از نهاده‌های به کار گرفته شده در مدل بر روی تولید و ارتباط میان آنها.
۲. بررسی میانگین متغیرهای مورد مطالعه در دو جامعه بیمه شده و بیمه نشده.
۳. ارائه راهکارهایی برای گسترش فرهنگ بیمه در بین شالیکاران منطقه با توجه به نتایج به دست آمده در تحقیق.

روش و ابزارهای پژوهش

جامعه مورد بررسی در این تحقیق، شالیکاران استان گیلان است و با استفاده از فرمول کوکران، حجم نمونه آماری نیز، حدود ۲۰۰ شالیکار برآورد شد. با توجه به هدفهای پژوهش، پرسشنامه‌ای به منظور جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز، فراهم گردید و به کمک مصاحبه حضوری و بازدید از مزارع شالی، در سال زراعی ۱۳۸۸-۸۹ این اطلاعات، به روش نمونه‌گیری تصادفی به دست آمد. از نمونه جمع‌آوری شده، ۱۱۹ شالیکار محصول خود را بیمه نکرده و ۸۱ نفر بیمه کرده بودند. در مرحله نخست، اطلاعات و آمار از پرسشنامه‌های شالیکاران بیمه شده و بیمه نشده، استخراج، و برای مقایسه میانگین آنها از آزمون t استفاده شد. نرم‌افزار به کار رفته در تحقیق حاضر Eviews7 است که برای

فصلنامه
پژوهشی

پیشبرد هدفهای موجود، نرم افزاری مناسب است. در بررسیهای بخش کشاورزی، از توابع تولیدی مختلفی استفاده می شود و در این پژوهش، تابع تولید کاب-داگلاس، به دلیل ساده بودن کاربرد آن در پژوهشهای کشاورزی، به عنوان بهترین تابع انتخاب شد. فرم عمومی تابع کاب داگلاس به صورت زیر است:

$$Y = A \prod X_j^{\beta_i} \quad (1)$$

در این معادله، Y مقدار محصول و X_i نهاده تولیدی است که مقدار آن مثبت و $(X_i > 0)$ ($A(i=1,2,...,n)$) عرض از مبدأ و β_i پارامترهای تابع است. با لگاریتم گیری از تابع پیشگفته، فرم آن به صورت معادله شماره ۲ می شود:

$$\ln Y = \ln A + \beta_1 \ln X_1 + \beta_2 \ln X_2 + \dots + \beta_n \ln X_n \quad (2)$$

بحث و نتیجه گیری

یافته های این پژوهش نشان می دهد، از میان ۲۰۰ شالیکار مصاحبه شده، ۸۱ کشاورز (۴۰/۵ درصد) از گروه بیمه شدگان هستند و ۱۱۹ کشاورز (۵۹/۵ درصد) در گروه بیمه نشدگان قرار دارند. میانگین سطح زیر کشت، ۱/۷ هکتار و شالیزارهای بیمه نشده نیز، ۱/۵ هکتار بوده است. همچنین، میانگین تعداد نیروی کار و میزان سم مصرفی در گروه بیمه شده، بیش از گروه بیمه نشده است. داده های جدول شماره ۱، نشان می دهد، میانگین متغیرهای سطح زیر کشت، کود فسفات، کود اوره، کود پتاس، علفکش، تولید در دو گروه بیمه شده، و بیمه نشده، در سطح یک درصد، اختلاف معنیداری با هم دارند. با توجه به این نتایج، می توان گفت: میزان تولید و میزان کود مصرفی (پتاس، فسفات و اوره) در گروه بیمه شده، بیشتر از گروه بیمه نشده است و از سویی نشان می دهد که بیمه نتوانسته است، باعث کاهش مصرف کود و افزایش ریسک گریزی در مصرف کود شود. این در حالی است که در این دو گروه، نیروی کار، سم و بذر مصرفی، اختلاف معنیداری با هم ندارند.

جدول شماره ۱. مقایسه میانگین متغیرهای مورد بررسی در دو جامعه بیمه شده و بیمه نشده

متغیر	گروه بیمه شده	گروه بیمه نشده	t
سطح زیر کشت (هکتار)	۱/۷	۱/۵۳	۰/۵۳***
بذر مصرفی (کیلوگرم)	۱۴۹/۴	۱۳۰/۸	۱/۱۱ ns
کود فسفات (کیلوگرم)	۹۰/۹۳	۸۳/۶	۱/۳۶***
کود اوره (کیلوگرم)	۱۰۰/۳	۹۸/۱	۲/۶۷***
کود پتاس (کیلوگرم)	۵۰/۶	۴۸/۲	۱/۵۲***
علفکشی (کیلوگرم)	۱۰۰/۹	۹۵/۸	۳/۵۳***
نیروی کار (روز-نفر)	۳/۳	۴/۹	۲/۷۶ ns
سم (کیلوگرم)	۲/۴	۲/۷	۱/۴۳ ns
تولید (کیلوگرم)	۴۳۰۰	۱۹۷۰	۲/۲۳***

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

فصلنامه
پژوهشی

برآورد تابع بدون اثر بیمه کشاورزی

در این بررسی، نخست، مدل کاب داگلاس بدون در نظر گرفتن متغیر مجازی بیمه، برآورد شده است. تعداد نمونه‌های موجود نیز، ۲۰۰ شالیکار بوده که نتایج برآمده از آن در رابطه است:

$$\ln y_1 = -0/60 + 0/45 \ln x_1 + 0/18 \ln x_2 - 0/06 \ln x_3 + 0/10 \ln x_4 - 0/002 \ln x_5 + 0/37 \ln x_6 + 0/017 \ln x_7 - 0/014 \ln x_8 \quad (3)$$

$$((0/22) (1/52)^{**} - 0/94)^{***} ((3/58)^{***}) (8/37)^{***} (-0/76 \text{ NS } (-0/47))^{***} (0/79)^{**} (7/52)^{**}$$

$$R^2 = 0/80 \quad F = 380$$

$$R^{-2} = 0/79 \text{ dw} = 1/72 \quad n = 200$$

*** معنیداری در سطح ۱ درصد

** معنیداری در سطح ۵ درصد

در رابطه شماره ۳، Y_1 ، میزان تولید شلتوک؛ X_1 ، سطح زیر کشت؛ X_2 ، میزان بذر مصرفی؛ X_3 ، میزان کود فسفات؛ X_4 ، میزان کود اوره؛ X_5 ، میزان کود پتاس؛ X_6 ،

میزان مقدار علفکش؛ X7، میزان نیروی کار؛ X8، میزان سم است. ارقام داخل پرانتز، مقدار آماره t را نشان می دهد که در سطح ۱ و ۵ درصد معنیدار شده است. براساس این تابع، یک درصد تغییر در متغیرهای سطح زیر کشت، بذر مصرفی، میزان کود فسفات، میزان کود اوره، مقدار علفکش، نیروی کار و سم، به ترتیب به میزان ۰/۱۸، ۰/۰۶، ۰/۱۰، ۰/۰۰۲، ۰/۳۷، ۰/۰۱۷ و ۰/۰۱ بر روی تولید اثر گذاشته اند.

برآورد تابع تولید با اثر بیمه کشاورزی

بیمه محصولات کشاورزی، شالیکار را توانمند می سازد، از منابع موجود و دسترس پذیر، استفاده بهتری داشته باشد تا باعث حداکثر شدن سود و درآمد وی بشود. در این میان، کشاورز، ریسک تولید را به بیمه گر منتقل می کند. از آنجاکه بیمه می تواند بر تولید برنج تأثیر بگذارد و افزایش تولید را به ارمغان داشته باشد، در این تابع، بیمه محصولات کشاورزی به صورت متغیر مجازی (Dx9) وارد مدل شده است تا تأثیر آن بر روی تابع سنجیده شود. تابع برآورد شده نیز، به صورت رابطه شماره ۴ ارائه شده است:

(۴)

$$\begin{aligned} \ln y_2 = & -0/64 + 0/13 \ln x_1 + 0/17 \ln x_2 - 0/19 \ln x_3 + 0/26 \ln x_4 - 0/004 \ln x_5 + 0/66 \ln x_6 + 0/051 \ln x_7 - 0/04 \ln x_8 + 0/75 \ln x_9 \\ & ((-0/50) (3/37) *** - 2/53) *** ((5/09) *** (4/61) *** (-4/81 \ln (-3/17) ** (-2/02) *** (2/89) *** (18/95) *** \\ R^2 = & 0/84 \quad F = 596 \\ R^{-2} = & 0/83 \quad dw = 1/86 \quad n = 200 \end{aligned}$$

*** معنیداری در سطح ۱ درصد

** معنیداری در سطح ۵ درصد

نتایج به دست آمده از برآورد تابع کاب داگلاس نشان می دهد، از یکسو، متغیرهای سطح زیر کشت، بذر مصرفی، کود اوره، علفکش، نیروی کار و بیمه، دارای رابطه مثبت و معنیداری با تولید برنج بوده و از دیگر سو، متغیرهای کود فسفات و سم، رابطه منفی و معنیداری با تولید برنج در استان گیلان داشته اند. از آنجا که در تابع کاب داگلاس، ضریب متغیرها، کشش آنها نیز، به شمار می آید، بنابراین ضریب برآورد

شده برای متغیرها، همان کشش آنها خواهد بود. با توجه به کشش تولید نهاده‌های سطح زیر کشت، بذر مصرفی، کود اوره، علفکش، نیروی کار و بیمه، در ناحیه دوم تولید قرار دارد که ناحیه اقتصادی است و نهاده‌های کود فسفات و سم نیز، در ناحیه سوم قرار دارد.

براساس R^2 ارائه شده در جدول شماره ۱، حدود ۸۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته (مقدار تولید برنج) در مزارع شالیکاری استان گیلان به وسیله متغیرهای مستقل (میزان بذر، تعداد نیروی کار، سطح زیر کشت، میزان سم، میزان کود فسفات، میزان کود اوره، میزان کود پتاس، میزان علفکش و بیمه) توضیح داده می‌شود و میزان معنیداری F در سطح یک درصد نیز، نشان‌دهنده معنیداری کل مدل است. مقدار آماره دوربین - واتسون نیز گویای این مطلب است که مدل با مشکل خودهمبستگی روبه‌رو نیست ($dw=1/86$).

چنانکه گفته شد، بیمه با تولید در سطح ۵ درصد معنیدار است و علامت مثبت این نهاده در این تابع نشان‌دهنده رابطه مستقیمی است که این متغیر با تولید برنج دارد. به دیگر سخن، با افزایش متغیر بیمه، تولید نیز به سطح بالاتری ارتقا پیدا می‌کند. از آنجاکه در این تحقیق تعداد بیمه‌شدگان، کمتر از تعداد بیمه‌نشده‌گان است، می‌توان دلیل این امر را آگاهی نداشتن کشاورزان از سودمندیهای بیمه و تأثیر آن بر تولید، نبود اطلاع‌رسانی مناسب از سوی رسانه‌ها و یا سازمانهای مرتبط، ناراضی بودن کشاورزان و خواسته‌ها و انتظارات نامناسب آنها از دریافت غرامت، شرایط جوئی منطقه و مواردی مانند آن دانست که همگی دست به دست هم داده است تا شرایطی پدید آید که شالیکاران کمتر از این عامل (بیمه) استفاده کنند و پذیرش بیمه در این منطقه کاهش یابد و یا اینکه، کشاورزان بیمه را به عنوان ابزاری برای جبران کاهش درآمد برگرفته از نوسانهای تولیدی و یا دیگر عوامل تأثیرگذار بر تولید خود، به شمار آورند. این نگرش که بیمه منبع دیگری از درآمد آنها برشمرده می‌شود نیز، خلاف مزیتها و سودمندیهای بیمه است.

جمع‌بندی و پیشنهادها

تحقیق حاضر به بررسی ارتباط و تأثیر بیمه و دیگر عوامل و نهادهای کشاورزی بر تولید برنج در استان گیلان پرداخته است. نتایج به دست آمده نشان دادند که سطح زیر کشت، بذر مصرفی، کود اوره، کود فسفات، علفکش، نیروی کار و سم، در سطح ۱ درصد و بیمه در سطح ۵ درصد، معنیدار است. در مقایسه میانگینهای دو جامعه نیز، لازم به یادآوری است که میانگین متغیر سطح زیر کشت، کود فسفات، کود اوره، کود پتاس، علفکش، تولید در دو گروه بیمه شده و بیمه نشده، در سطح یک درصد، اختلاف معنیداری با هم دارند و نمایان می‌کند که بیمه نتوانسته است باعث افزایش ریسک‌گریزی در مصرف کود شود. در پایان، همانگونه که از برآورد تابع کاب داگلاس مشاهده شد، متغیر بیمه، علامت مثبت و معنیداری به خود گرفته است، بنابراین برای افزایش و گسترش آن در منطقه پیشنهاد می‌شود:

- به‌کارگیری ابزارهای نوین بیمه‌ای در استان گیلان، که می‌تواند راهکار مناسبی باشد برای گذر از رویارویی با خطرهای موجود در بخش کشاورزی که در کنترل کشاورز نیست.
- آموزش و ترویج بیمه در بین کشاورزان از راه برگزاری کارگاههای آموزشی با حضور کارشناسان بیمه.
- تشویق و پاداش شالیکاران نمونه بیمه شده که از سودمندیها و مزیت های بیمه آگاهی کاملی دارند.
- انجام تبلیغات مناسب به منظور افزایش آگاهی شالیکاران از مزیت های بیمه محصولات کشاورزی و کاهش انتظارهای نابجای آنها، می‌تواند مؤثر باشد.
- آموزش کارشناسان متخصص در زمینه برآورد و تعیین مناسب غرامت برای کاهش ناراضایتی کشاورزان نسبت به صندوق بیمه کشاورزی در مورد پرداخت غرامت.

بیمه و
کشاورزی

سال هفتم
شماره ۲۳ و ۲۴
۱۳۸۹

منابع

۱. آقا عباسی. ن. (۱۳۸۶). «بررسی نقش بیمه در تولید دامداران استان کرمان». فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه، شماره ۵۹: ۲۵-۳۶.
۲. آمارنامه کشاورزی استان گیلان، دفتر آمار و فناوری اطلاعات، سال زراعی (۱۳۸۸)، معاونت برنامه ریزی و اقتصادی، وزارت جهاد کشاورزی.
۳. دهقانیان. س و م. دانشور کاخکی و ع. سروری و ح. هاتف، (۱۳۸۴)، «بررسی اثر بیمه کشاورزی بر تولید محصولات زراعی نظامهای مختلف بهره برداری، مطالعه موردی: استان خراسان رضوی»، فصلنامه بیمه و کشاورزی، شماره ۷: ۳۱-۴۶.
۴. فیض آبادی. ی و ن. مشرقی، (۱۳۸۷)، «برآورد میزان تأثیر بیمه بر تولید محصولات زراعی»، فصلنامه بیمه و کشاورزی، ۱۷: ۷-۱۹.
۵. قربانی. م و ف. جعفری، (۱۳۸۸)، «آیا نهاده‌های تولید می‌توانند نقش بیمه را در فرایند تولید گندم داشته باشند؟»، فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه، شماره ۶۸: ۱-۱۵.
۶. قلاوند. ک. و م. چیدری، (۱۳۸۳)، «بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه محصولات کشاورزی در بین کشاورزان استانهای تهران و مازندران»، صندوق بیمه محصولات کشاورزی، مجموعه مقالات دومین همایش علمی بیمه کشاورزی، توسعه و امنیت سرمایه گذاری، تهران.
۷. کهنسال. م و ر. حسین زاده (۱۳۸۵)، «بررسی نقش بیمه در تولید گندم؛ مطالعه موردی: شهرستان گنبد»، فصلنامه بیمه و کشاورزی، ۱۲: ۳۵-۵۲.
۸. موسوی. ن و ح. محمدی و ا. س. مهدی پور، (۱۳۸۵)، «بررسی اثرهای عوامل تولید، بر ریسک محصول در باغداران پسته کار استان فارس»، فصلنامه بیمه و کشاورزی، سال سوم، شماره ۱۰: ۸۱-۹۳.
۹. موسی نژاد. م. و ر. نجارزاده (۱۳۷۶)، «اقتصاد تولید کشاورزی»، انتشارات مؤسسه تحقیقات اقتصادی دانشگاه تربیت مدرس.
10. Falco. S.D. and C. Perrings, (2005), "Crop Biodiversity, Risk Management and the Implications of Agricultural Assistance", *Ecological Economics*, 55:459-466
11. Meuwissen, M.P.M., Huirne, R.B.N., Hardaker, J.B., (2001), "Risk and Risk Management: an Empirical Analysis of Dutch Livestock Farmers", *Livestock Production Science*, 69:43-53

فصلنامه
پژوهشی

Study & Comparing the Effects of Insurance & Agricultural Inputs on Rice Production in Gilan Province

M. Mir Salehpour*, N. Mashreghi*, S. Karimifard*

Dr. A. Abd-e Shahi** & Gh. Mashreghi***

Abstract

Strategic products enjoy very high importance in agriculture and one of such products is rice. Rice is the most important foodstuff throughout the world and its annual consumption amounts to about 3 million tons. This product sustains deep damage due to natural disasters in the agriculture sector and to compensate such damage rice insurance would be highly essential. Insurance of agricultural products is one of the influential programs to support financial sources of the producer and investors in this sector which, in case of promulgation among farmers, would prove as being effective to realize goals specified in the agriculture sector. This study is to analyze effects of insurance on rice production in the farming period 1388-89 (2009-2010) and the required information have been collected from 200 rice cultivators through completion of the questionnaire and participation in the interview. The results, achieved on the basis of Cobb-Douglas function, show that areas under cultivation, cultivated seeds, urea fertilizer, amount of herbicide, manpower and, the insurance have a positive and meaningful relation with production whereas phosphate fertilizer and poison have negative relation. Therefore, it is proposed that through organizing training courses, awarding exemplary rice cultivators and proper promotion with regard to insurance, it would be further developed among rice cultivators in the region.

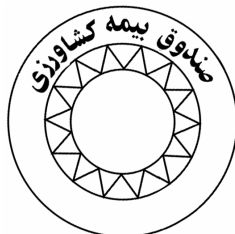
Keyword :

Production, Rice, Insurance, Agricultural Inputs, Production Function, Gilan Province.

* MS, Agricultural Economic Department, Khuzestan Science and Research Branch, Islamic Azad University, Khuzestan Email: m.mirsalehpour@gmail.com

**Assistant Professor, Agricultural Economic Department, Ramin Agricultural and Natural Resources University, Ahwaz, Khuzestan.

*** Senior Expert of Agricultural Insurance Fund, Tehran.

BIMEH VA KESHAVARZI

(Insurance & Agriculture)

**Quarterly Journal of Agricultural
Insurance Fund**

Vol. 8, No. 27&28. Spring & Summer 2011

Managing Director : M.H. Safarpour Taher

Chief Editor: J. Arjmand

Executive Manager & Editor: H. Rasoulof

Editorial Board (in Alphabetic order):

Dr. A. Arab Mazar, Dr. M.Bakhshoodeh,

Dr. A. Dehghani, Dr. A. Hashemi, Dr. A.

Javadian, Dr. M. Kohansal, Dr. B. Najafi, M.

H SafarPourTaher, Dr. H. Salami, Dr. M.

ShahVali, Dr. M. Talebi, Dr. G. Torkamani

Editing, Technical & Administrative Supervising:
FARAVAND Research & Publication Services Co.

**Agricultural Products Insurance
Fund Address:**

P.O.Box: 14155-3365, Tehran, Iran

Tel & Fax: (+9821) 66557708,
66557709

Website : www.aiiri.gov.ir

E-mail : info@aiiri.gov.ir

Faravand Address: No. 178, Negin
Aseman Bldg, Between Nahid St., &
Yadegar Emam Highway Marzdaran
Blvd Tehran, Iran

Tel & Fax: (+9821) 44273161-4

E-mail : faravand_co@yahoo.com

E-mail : info@zistarad.com